

821.161.2

H 58

ІВАН
НЕХОДА
ВИБРАНЕ

ІВАН
НЕХОДА

Державне видавництво
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
Київ - 1956

*В Москві по Красній площі я іду,
Горять на вежах п'ятигранні зорі...
Всім видно їхню правду молоду
В далекому планетному просторі!
Стіна Кремля ялинками взеленена...
Я думаю: ким був би я без Леніна?*

*Горять зірки в усій своїй красі,
Шумлять край стін ялинки сивувати...
Я знаю: був би батраком, як всі,
Хто народивсь в селі в батрацькій хаті.
Я славлю Партію,
Я славлю Леніна,
Широка путь мені й тобі простелена!*

*По Красній площі йдем, рука в руці,
Лунають дзвінко кроки на граніті...
Якби не Ленін,
І не зорі ці,—
Ким ти була б, кохана, в білім світі?
Нам сонця світла знать було б не велено,
Коли б не стали ми під прапор Леніна!*

*Кремлівська зірка сяє в вишині...
Щасливий я під зіркою своєю!
Це Ленін,
Ленін засвітив мені
Незгасну зірку Волі над землею!
Вір: щастям буде вся земля заселена,
Все людство вже стає під прапор Леніна!*

Москва, 1955 р.

ДНІПРОВИЙ
КРАЙ

НІЧ НАД УДАЄМ

В. Бичкові

I

Поклавши в голови утому —
Лежу на сіні. Коло мене
Вмостився вечір. Так і ліг із піснею.
Гуляв з дівчатами за кленом,
А це — додому,
Пізно бо.

II

Риплять десь двері. Полохко у хмиз
(Через гору,
Через низ) —
Шмигнула тиша...
Ніч вийшла.
Леліє схід, а їй не спиться.
Все думи, думи —
Чорні, сиві...
Гай-гай! Скоцюрбилась на призьбі,
Розбóвтки сну свого досиджує.

III

Десь перепел над Удаєм —
Злетів, спіткнувся через тиш —
Та й поточився у комиш...
Не дніє ще. А дніти б, дніти...
Шумить комиш — до дна, увесь,
Та перепел у копах десь
Докльовує окраєць літа.

1935

с. Манжосівка

ПЕРЕД ГРОЗОЮ

(Малюнок)

Несла ворона до мого двора,
Мов сиру крихітку, своє картаве «кра» —
Та й упустила, крикнувши: — Лови!
Схопилося курча в шпориш-траву шукати;
Лелека встав, пройшовсь на хаті,
Собака покачався у траві...
Лиш курка бігає, горить у неї рот...
(Коли вже спека кужіль свій спряде?)
Замірилася небо дзьобом розпороть,
Та от — не знає і клювати де...
Подумав півень. Став. Закутався крилом,
І довго так стояв на 'дній нозі...
Десь блиснуло. Вози заторохтіли за селом...
— Еге! — промовила бабуся.— Буть грозі!

1935

с. Хохітва

В ВЕЧІРНІЙ ЧАС

В вечірній час люблю бродить по місту
В веселім колі друзів молодих
І прохолоду пити урочисту
Мов срібні гроші — хтось розсипав сміх,
(Він покотився десь у тінь алеї...)
О, срібний сміх! Такий він був і в неї,
У милої, коханої моєї.

В вечірній час люблю бродить по місту,
Стрічатися з дніпровими вітрами,
Ловить реклам усмішку променисту...
Така й твоя любов — одна реклама,
Скупий анонс — і все. Без менш і більш.
Ти скрізь рекламою на всіх шляхах
кричиш...
А втім... така вже звичка всіх афіш!

1935

Київ

РЕВНОЩІ

Десь за гаєм, за туманом
Ходить пісня із баяном...

І тоді, назустріч пісні,
Через сад, на перелаз,
Вийшли хлопці — в хаті ж тісно! —
А попереду — Тарас.

А попереду — Тарас...
Грай, баяне, грай, баяне!
Подивилася б хоч раз,
Та до серця — чи дістану?

Грай, баяне, грай, баяне,
А на серці — туга-млюсть...
Розлучила нас Тетяна,
Що доріженька — за Рось...

Тільки ж знати хочеться —
Хто вона таки?
Кажуть, вона — льотчиця,
Водить літаки...

Граї, баяне, плач, баяне,
Знов за Рось пішов Тарас.
Льотчиця Тетяна
Розлучила нас.

Чи у мене, мій коханий,
Не така хіба краса?
Чи не вмiла б, як Тетяна,
Теж злетiть під небеса?

Чи забув, як цілувала
На Івана на Купала?
Як iшли по просiці,
Як цвіла любов...
Знаю, ще попросишся,
Хоч і не прийшов!

Граї, баяне, плач, баяне!
Затуманивсь зір...
Льотчицею стану
Всім наперекір!

Прийдеш з баяністами
Кликать до садка,
Я махну униз тобі,
Крикну з літака:

— Що — зустрiтись хочеться?
Не визнаю я щось...
А де ж тая льотчиця,
Що ходив — за Рось?

(Пiдемо по просiці,—
Сонце... Зелен-цвіт...)

Ти іще попросишся,
Прийдеш до воріт!

І скажу я: — Хлопчику,
Серце кам'яне!
Треба бути льотчиком,
Щоб любити мене!

Київ, 1935

НАД РОССІЮ

На скелях Росі, диких і співучих,
Лежу, читаючи, мов книгу, неба глиб.
Рибалка вудку звів, наче вуса, з кручі...
І світиться ріка сріблом грайливих риб,
Де сом вусатий і верткий піскарік
Ловилися, бувало, й на сухарик...

Гуляє поплавок, мов каченя в лататті,
Куняє дід-рибалка й каже: — Не клює! —
Закурює «Мотор», пих-пих — і ну літати
У хмарах спогадів, — минуле пригадав своє:
— Це раз буває так... Тепер уже не вмю...
Онуку ж заміж видавав, Марію! —

Зайорзавсь поплавок. — Клює! — гукнули
хором.
Смикнув удилище зненацька дід Макар,
Мелькнуло щось в повітрі... (Не інакше —
короп!)

Поглянув дід — і сплюнув:
— Тьху... піскар!..

Ловить на вудку, звісно, це не штука,
Ну, вловиться марéна там чи шука...

На всяку рибу є своя принада...
А от у сома — свій, сказать би, нрав...
Такого сома, — от, їй-богу, правда, —
У нас у Росі ще ніхто не брав!
Це, вам кажу, не сом — телиця ціла:
Як витяг з річки, аж вода осіла...

Пірнув за ним на дно, а він — в печеру...
Що вже попотягав, — ну, думав, — одубію!
Відніс тоді в колгосп. — Варіть, — кажу, —
вечерю, —
Онуку ж видавав, старався ж для Марії!
Як зжарили — не те що головень!
Ой, і гуляли ж!
Ой, було весілля!!!

А ще за сома... записали й трудовень!

1935,
Київ

* * *

Лист поштовий із штампом
«Сталінськ»,
Рідний почерк твоєї руки...
Ти навіки у серці зосталась,
Як пором коло Томі-ріки.
Ой, гули дроти на поромі,
І топольник розлукою пах...
Вечоріло вже. Сонця солома
На твоїх догорала плечáх.
Я дививсь на сонце, на тебе,
Ти у річку дивилась, у Том.
І, здавалося, зоряним небом
Ти напнулася, наче платком...

Лист поштовий із штампом
«Сталінськ»,
Рідний почерк твоєї руки...
Ти навіки у серці зосталась,
Як пором коло Томі-ріки!..

Москва, 1935

* * *

Вам легко мене пригадати,
Не раз ви казали мені —
Я схожий на вашого брата...
Не знаю, чи схожий, чи ні,
А тільки ваш голос зачую,—
Я думаю та́кож в ту мить,
Що дуже ви схожі на тую,
Яку б я хотів полюбить!

1936

с. Хохітва

ДІВЧИНІ З ОЧИМА ГОЛУБИМИ

I

Ми з тобою стрілися над Россю,
Коли рибка грає золота,
Коли русе сонячне волосся
День, як дівка, в косу запліта.
Ти вінок пускала. Дум світання
Підхопила бистра течія...
І світилось сонце на прощання,
Мов остання усмішка твоя.

II

Тиха Рось, і ці пісні дівочі,
І волошки в житі голубі —
Нагадали знову твої очі,
Мов озерця в смутку і журбі...
Я сьогодні не прийду в читальню,
Не розкрию Гейне мрійний том...
Степ мені прослав дорогу дальню
І розкрив томи ланів крутом.

В Києві, у парку, між юрбою,
Будеш сміх свій бризкати до зорі...
Ну, а я над Россю голубою
Розставляю на ніч ятері.
Розставляю,— гей, ловися, рибко,
Запливай і ти, вусатий сом!..

Вечоріє. Тепло пахне липка,
І бджілки, як музика, кругом...

1936

с. Хохітва.

ЯЛИНКА

Далекі дні, похмурі дні
Розвіялись, як дим.
Та не забудь тих днів мені,
Коли я був малим,
Коли у панському саду,
Під кожний новий рік,
Цвіла ялинка на льоду,
Чувсь панський сміх і крик...
Я був малим тоді хлоп'ям,
Та знали ми, що вхід
В той сад заборонявся нам
Іздавна,— з роду в рід.
Росла в саду ялинка... Раз,
В глуху і темну ніч,
У сад у панський я пробравсь,
Де розважавсь панич.
Зірвав я шишку і приніс,
Сказав товаришам:
— Я посаджу її... Колись
Ялинка буде й нам! —

Далекі роки! Вже і світ
Не той тепер, і дні.

Уже ялинці двадцять літ,
І тридцять вже — мені.
Росте ялинка на весь сад,
Яку садили ми,—
Давно, десятки літ назад,
Коли були дітьми.
Мете пороша і сніжок,
Метелиця мете...
О, мій усміхнений синок,
Дитинство золоте!
Тобі — і сміх, і запах роз,
Ялинка ця і все...
От скоро прийде дід Мороз,
Гостинці принесе...
Сіяй, гори, моя зоря,
Погожі дні принось!

Впаде листок з календаря,
І скаже дід Мороз:
— Живіть у щасті і в добрі,
Веселий спів, грими
Навкруг ялиноньки-зорі,
Яку садили ми!
Для вас зросла вона, для вас
І сад, і радість ця,
І ця зоря, що зайнялась,
Що гріє вам серця.

Синочок всміхається... Рости,
Співай нових пісень,
З ялинкою цвітеш і ти
У цей святковий день!

* * *

Ти йшла гірською стежкою. Між скал,
Мов птах підбитий, бивсь крилом Байкал.
Ти кинула камінчик. Він упав,
Скотивсь безшумно з кам'яної кручі...
Я взяв його. Немов росинку з трав,
Проніс його крізь днів піски сипучі...

Камінчику мій,— спогадів росинка!
І ти, і день, і голуба косинка,
І от, здається, я з тобою знов,
Ти йдеш весела стежкою гірською...

Як цей камінчик — так моя любов
Одкинута байдужою рукою.

Київ, 1937

**БАЛАДА
ПРО РАДЯНСЬКОГО ПРИКОРДОННИКА**

Це було, коли пахло терпкою весною,
березою,
Коли річка брела, мов по сплячці голодний
ведмідь...
Він на варті стояв, на крутому
амурському березі.
Зорі бились, мов риба, у сітях світанку,—
був схід.
Це остання вже ніч. На кордоні. Крутому.
Амурському.
Слухав звбрух ріки, недочитаний згадував
лист...
Це остання вже ніч. Прикордонна. Перед
відпусткою.
А на ранок — вже й коні готові. Уже й
поголивсь.
Це було, коли проліски квітнуть (у Києві
в березні!)
Коли милу цілуєш — у мріях, в думках,
наперед....

Кажнув селезень. Знову. І звідки б, сказати,
ці селезні?

І чому, коли селезні,—

Хвилюється очерет?

... Так було і тоді... (Тільки ж пильно
вартуй, прикордоннику!)

Ніч, і селезні теж. Як прощалися з нею.

В садку...

Кажнув селезень. Знов. Очерет зашумів...

І на човнику —

Два самураї. (Аж місяць сковзнувся
по штику.)

Це було, коли гуси верталися з вирію.—

Гусоньки!..

Зашумів очерет. Вітер вирвався ранній і

змовк.

Підбирали ключі. До кордону. Крутого.

Амурського.

Знали — серцем гарячим замкнuto кордон

на замбк.

... Це остання вже ніч. Принесе вона

пробіски в пелені...

Чула постріл застава...

Димівся ще теплий патрон...

І два самураї, навиліт у груди прострелені,

Через труп перелазили. І ми їх забрали

в полбн.

Це було, коли проліски квітли у Києві,

в березні!

Вийде дівчина в сад, виглядатиме милого,

та й...

На кордоні вмирав. На крутому амурському

березі,

Із листом недочитаним: «Жду, приїжджай!»

От і все. І кінець. А іще розкажу, коли
 Ранок був. Молодий. Сонце б́арвило хвилю пр́сите,—
 Вірна варта стоїть — і удень, і вночі, стрімку...
 Б'ється серце гаряче, це, значить,— кордон і удосвіта,
на замку!

Київ, 1937

* * *

Над крутою кручею,
Стежкою співучою
Йшла, як пісня, дівчина,
Юністю заквітчана.

Пружна, грайна, збуджена,
Мов ніким не бачена...
Думав хлопець: суджена!
Мріяв про побачення.

Бачив він, як горлиця
До голуба горнеться,
Бджілка десь під гілкою
Цілувалась з квіткою.

Мріяв...

А в осичині
Сонця ніжні промені
Цілували дівчину
В губи неціловані.

Що зосталось хлопцеві?
Хлопець заздрих сонцеві.

Київ, 1938

Я ЖДАВ ТЕБЕ...

Шумить Дніпро... Під сонцем маю
Блакитні проліски цвітуть.
Прийди, кохана,— жду, благаю!
Хвилини йдуть, години йдуть...

Шумить Дніпро, заходить сонце,
Лягає скрізь вечірня мла...
О, де ти, де, в якій сторонці?
Я ждав тебе... Ти не прийшла.

Шумить Дніпро. Над сонним парком
Блукає хмаронька сама...
Отак і я,— самотня хмарка,
Тебе нема... Тебе нема...

Київ, 1938

В САДУ ІМЕНІ ПЕРШОГО ТРАВНЯ

На схилах сивого Дніпра
В обручик грає дівторá.
Гуляй, Тамарочко, і ти,
Забилась трішки — то нічого.
Гуляй, дитя моє, коти
Обруч дитинства голубого.
Ти вже велика — третій рік,
Цей сад до сміху твого звук.
Всміхнулась, узяла обручик
І покотила — скік та скік!
Гуляй, дитя... А я піду
Туди, де пам'ятник в саду.
На нім — гармата і візок;
Акація цвіте, бузок,
Тут сплять герої-арсенальці...
Спиняюсь в вихорі думок.
Схиляю голову свою,
Кладу букет весняних квітів
Над прахом тих, хто у бою
Завоював нам право жити,
Хто виборов тобі в боях
Ці дні, Тамарочко моя!

Стоїть гармата і візок,
Акація цвіте, бузок,
Проходять хлопці — дніпрофлотці,
Десь на Дніпрі гуде гудок...
Десь пароплав загув... І з ним
Заходять спогади у сад:
Тут гравсь я хлопчиком малим,
Тут в Жовтні бивсь за владу Рад.
Давно... Вже ті й дуби змужніли,
Що ми в саду садили цім,
Уже й чуби нам посивіли...
Та порох держимо сухим!
Бо ще багато в небі туч,
Бо ворог тягнеться до круч,
Бо хочуть знов твого дитинства
Забрати голубий обруч...

Гуляй, дитя моє, коти
• Обруч дитинства голубого...
Сіяє сонце з висоти.
За наші рани, за діла,
Його нам Партія дала,
Як орден Стягу бойового!

Київ, 1938

СТОЯВ ШЕВЧЕНКО НАД НЕВОЮ

Мела зима над Петербургом.
З Адміралтейського шпиля
Зривалась буря, і земля
Гула, як дзвін...

З постійним другом,
З своєю думою-журбою,
Стояв Шевченко над Невою.

У позолоченій кареті
Панок проїхав. Кінь з Петром
Під неба зхмареним шатром...
Про що ти думаєш, поете?
Бив барабан. О, чорна туга
Муштрованого Петербурга!

Бив барабан. Під марш солдатський
Когось прогнали крізь стрій...
Яка наруга! Це ж по всій
Росії так, як на Сенатській,—
Ганьбив шпіцрутен людську гідність,
І нікуди від нього дітись.

Бив барабан (як в Кос-Аралі!).
Здригнувся. Тінь кругом лягла
Від двоголового орла.
Два дзьоби шарпали-клювали
Тебе, народе-Прометею...
Зривалась буря над землею.

Він чув її гарячий подих
І думу-меч гострив, і зір,
І йшов, і кликав до сокир,
Всім миром гострених, народних.
— Не ждять, не прийде воля з неба,—
Мечем ту волю брати треба! —

Мела зима... Глибоким снігом
Вкривала землю і серця...
Жандарм з'явився. Звідки ця
В Шевченка тінь ганебна слідом?
Невже не можна й над рікою
Побути із самим собою?

Гуля земля в граніт закута,
Мов хвиля буйної Неви...
Виходь на берег, хвиле, рви,
Трощи самодержавні пута!..

З своєю думою важкою
Стояв Шевченко над Невою...

Київ, 1938

ЛІСОВА КАЗКА

Ви, зірки незлічені!
Віє морем, казкою...
Коло хати дівчина
З сіткою рибальською.
Стала проти місяця,—
Зоряно і зелено...
Без печатки свідчиться,
Що земля — заселена!

Спогади-веселощі,
Ви, таєжні відстані!
Триста верст — до селища,
Вісімсот — до пристані!

— Ти сама тут, дівчино?
— Є лісник — сусіда мій...—
Краю мій невивчений,
Краю мій незвіданий!

А як ніч зароситься,
Річка хлюпне щукою,—
Прийде він по просіці,

У вікно постукає.
— Скучила? — питається,
Побреде за сітями...
Біла ніч-акація
За вікном висітима...

Ночі неціловані!
Він до неї склониться...

Буде вітер в комині,
Буде рвать віконниці,
Буде гратись вітами,
Сіткою рибальською...

Та ще ліс шумітиме
Лісовою казкою.

Київ, 1938

ГОЛУБА ШАЛАНДА

Де тебе шукать в широкім світі?..

.

Грало море, пінилась вода.
Край шаланди закидала сіті —
Дівчина, рибачка молода.

Підвела свої гарячі очі,
Поглядом байдужим повела...
Сонце сліпить не тому, що хоче,—
Просто в сонця зайвина тепл́а!

Одпливала голуба шаланда,
Викидалась срібна скумбрія.
Одпливала,— правда, чайко, правда,
Не шаланда, а любов моя!

Безліч скарбів нам дарує море,
Безліч в морі голубих шаланд,
Тільки та, якою я захворів,
Більш не поверталася назад.

Правда, чайко, правда,—що ж робити?
Через те й ходжу я сам не свій...
Щастя ходить по своїй орбіті,
А любов проходить — по своїй...

Ялта, 1939

ОТАК ЖИВУ

Отак живу: портрет твій на столі,
Ведмежа шкура, патронташ, рушниця...
Живу неначе на краю землі,
Збираю мед пахучий у дуплі,
Дзвінких пісень учусь співати в птиці.

Ти приїжджай! Не в мріях — наяву!
Ти стільки вже у снах мені наснилась!
Шумить прибій... І ніч.

Ловлю Москву.
В Москві далекій де ти забарилась?

Шумить прибій, портрет твій на столі,—
Москва гостює у моїй кімнаті!
Сіяють зорі в голубій імлі,
Не зорі — очі то твої,— як знати? —
Назустріч дневі нашому підняті!

Ялта, 1939

ЛЮБО НАМ З ТОБОЮ

Любо нам з тобою, друже мій!
Грає моря голубий прибій,
Тільки ми та місяць угорі —
Мирного світанку вартовий.

Бачиш,— онде зіронька летить?
Дні спадають в безгоміннь століть,
Тільки нам з тобою, друже мій,
Мабуть, що ніколи не старіть!

Любо нам назустріч ранку йти
Через перші сонячні мости,
І відчути трепетне «люблю»,
Хоч його ще й не сказала ти...

Ялта, 1939

ЗНОВ НАСТАНЕ ЛІТО

Я не знаю,— що з тобою, де ти,
І чи знов зустрінемось коли...
Та хотів би, щоб зими замети
Літа нашого не замели!

Де б не був я: в Арктиці суворій,
На Далекім Сході, чи близькім,—
Скрізь, як та берізка білокора,
В серці ти шумітимеш моїм!

Ходять круки зрання і до ночі,
Наче варта стережуть двори...
Де ви, очі, голубі, дівочі,
Літні наддніпрянські вечори?

Вийду в поле, в снігову діброву —
Не почую спів дзвінкий дівчат.
Де ти, де, дівчино чорноброва?
Сніг... Та круки на мороз кричать.

Дай, лісничий, душу чимсь погріти!
Сніг летить, як білі лебеді...

Тільки вірю: знов настане літо —
Зоряне, співуче, як тоді!

Знов зелена зашумить діброва
І зозуля буде нам кувать.
Знов тебе, дніпрянку чорноброва,
До світанку буду цілувать!

Ялта, 1939

МИ ГОЛОС ПОЧУЛИ ТВІЙ, МАМО!

Смереки, смереки, смереки,
І Прут зажурився внизу...
Ридання трембіти далекі
Навіки в собі пронесу.
О, сльози старої Ярини!
Звертала свій погляд на Схід:
Шуміли вітри з України
І Прут переходили вбрід.
Ішли крізь кордони по світу,—
Гей, спробуй їх, пане, спини!
І брала Ярина трембіту,
І йшла — чи не їдуть сини?
Казали — повернемось, мамо!
Немає. Не їдуть. Гай-гай!
За Прутом лежить, за горáми
Щасливий, казковий той край...
На Схід вона думами лине,—
Хто висушить сльози її?
Цвіла-одцвітала калина,
Текли з верховин ручаї,—
До Прута текли, Черемóша,
Весною текли, восени.

Надіялась мати: а може,
А може, приїдуть сини?
Ходила стрічать до границі,—
Немає. Не їдуть. Гай-гай!
Стояла і заздрила птицям,
Що можуть летіти в той край.
— Візьміть мене, птиці-лелеки! —
Не чують. Змахнула сльозу...
Смереки, смереки, смереки,
І Прут зажурився внизу.

Ми голос почули твій, мамо!
Мерщій застеляй же столи!
Прийшли ми з твоїми синами,
Тебе визволяти прийшли!
Як вийшла вона за ворота,
Як глянула мати за двір —
Полки і полки... А напроти
До неї іде командир.
Підходить до матері перший,
Цілує її, пригорта.
А сам у військовій одежі,
На грудях Зоря золотá.
І другий вже виструнчивсь рівно,
Взяв руку він під козирок.
— Привіт вам, Ярино Петрівно! —
Вигукує дружно весь полк.
Чи яв це, чи матері сниться?
Ярино Петрівно, це — яв!
З тобою твій син смаглолиций —
Червоний полковник стояв.

— Зустрілися, мамо!.. А зараз —
По конях! Бо всюди нас ждуть...—

До сонця земля поверталась,
Нову починаючи путь.
Ридання трембіти далекі!
Змахнула гарячу сльозу...

Всміхнулись до неї смереки,
І Прут усміхався внизу.

Київ, 1939

ХУСТОЧКА ЧЕРВОНА ІЗ КАЙМОЮ

Проводжала мила край села,
На прощання хусточку дала,—
Хусточку червону, із каймою,
Хусточку з зорею золотою.
— Бережи її, коханий мій!
— Беретиму! — І пішов у бій.

На світанку перейшли ми Збруч,—
Танки йшли, полки піхоти йшли.
Облягали небо орди туч,
Перші — ми схід сонця принесли!
І, мов соняшник назустріч ранку,—
Повертався до сонця кожен двір..
Танки йшли, піхота... А на танку
Попереду їхав командир.
Зустрічали сонце галичанки,
Квітами оздоблювали танки.
Підійшла тоді одна й сказала:
— Я давно такого ранку ждала!
П'ять дівчат — п'ять воїнів у мене,
Подаруй мені своє знамено! —
Як тут бути? Відмовити не легко,

Тільки ж путь лежала нам далеко,
Тільки ж як тій дівчині сказати,
Що не можна прапор віддавати?
Дав не прапор — хусточку свою,
Помахав привітною рукою...
Ой шуміли клени у гаю! —
І дівчата зникли за горою.
Йшли вони по селах, хуторах,
Піднімали подруг по дворах,
Їх вела, їх кликала з собою —
Хусточка червона, із каймою!

Час минув...
На танку бойовому
Повертався командир додому.
Зустрічала мила край села,
Привселюдно хлопця цілувала,
Про любов розмову повела,
Про червону хусточку спитала...
Що він скаже дівчині своїй?
І не знає хлопець, що сказати...
Та, як знову, ідучи у бій,
Будуть проводити нас дівчата,—
Я б хотів, щоб кожен брав з собою
Хусточку червону, із каймою!

Київ, 1939

ОЙ, ТРЕМБІТИ, ГРАЙТЕ ЛУНКО

(Під коломийки)

Ой, по горі, по горі
Гонять вівці вівчарі.
Гой-гай, хлопці, грай,
Прийшла воля у наш край!
А по горі Горяниці
Йшли дівчата по суніці.
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
Грають хлопці на трембіти:
— Гей, збирайтеся, кобіти! —
Гой-гай, хлопці, грай,
Прийшла воля у наш край!
Ой, трембіти, грайте лунко,
Затанцюємо «гуцулки»,
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
Через річку в дальню путь
Мчить кіннота, танки йдуть.
Гой-гай, хлопці, грай,
Прийшла воля у наш край!

Йдуть у гори, у Карпати,
Нас з неволі визволяти.
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
На кашкеті в вівчаря
П'ятикутня зоря.
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
Ти, вівчарю-вівчарю,
Подаруй мені зорю!
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
Під цією під зорею,
Ми щасливі будем з нею.
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
Прощай, горо-пасовисько,
Йду служити в червоне військо.
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!
Ой, ви гори, ви Карпати,
Будем волю захищати,—
Гой-гай, хлопці, грай,
Прийшла воля у наш край!
На трембіту вівчар грає,
Аж серденько завмирає...
Гой-гай, добре грай,
Прийшла воля у наш край!

Київ, 1939

В КАРПАТАХ

Застиг сріблястий Прут. Карпати,
Як зачаровані воли,
На роги місяць підвели,
Мов хочуть крайнеба підняти.
Хитнувсь, хлюпнувсь, розбігся Прут,—
Лягли воли і воду п'ють.
Лежать воли, хитають роги...
І от, здається, край дороги
Сидять над Прутом чумаки,
Пихтять із люльок, кашу варять,
Повз них ідуть-біжать віки,
Кричать на них і брови хмарять,—
Гей, гей! Воли ж і не мигають,
Лежать собі та ремигають...

Це так привидилось мені...
Та ось промчався вдалині
Шофёр, співаючи «Катюшу»,—
І зникло все, признатись мушу,—
Чумацькі мажі і воли.

В селі гуцульськім ми були,
Зустріли привиди вчорашні...
Та вже не в сні,— а наяву —
В Карпатах слухали Москву,
Курантів спів на Спаській башні!

Київ, 1939

ВЕСНЯНКА

Весна, весна, весняночко,
Прийди до нас, подоляночко,
Прийди до нас, теплом утіш,
А ти, сонечко, світи ясніш!
Ти густіший, дощику, упати —
На горóди, на левади, на сади,
На багаті наші землі, на родючі,
Щоб пшениці колосійлися, як тучі.
Щоб стіною піднімалися жита,
Щоб колгоспні розцвіталися літа!
Іди, іди, дощику, упати,
Щоб плодами наливалися сади,
Щоб родило і у полі, і в дворі,
Щоб співалось од зорі і до зорі.
Щоб цвіли черешні,
Зацвітали вишні,
Щоб всі хлопці поженились,
А дівчата заміж вийшли!

Київ, 1940

ЯК ЗІЙДУТЬ ЗОРІ ВЕЧОРОВІ

Як зійдуть зорі вечорові,
Як стихне мрійний вітерець,—
Як хóроше тоді в діброві
Розмову слухать двох сердець!

Ніде нікого, лиш ми удвох,
Та соловейко: тьох та тьох!

Світить нам, зорі вечорові,
Ти, ясен місяць, путь світи!
Як хороше під шум діброви
До щастя мріяного йти!

Ніде нікого, лиш ми удвох,
Та соловейко: тьох та тьох!

Шумлять дерева — люлі, люлі,
Пливе земля в зелених снах...
Як хороше під спів зозулі
Стрічать схід сонця у очах!

Ніде нікого, лиш ми удвох,
Та соловейко: тьох та тьох!

Київ, 1940

* * *

Весна, весна, веселий час,
Травневі тихі ночі!
Цвіт папороті квітне раз,
І раз — літа дівочі.

Співай, зозуле, люлі, лю,
Ми всі весною любим...
Люблю тебе,
За те люблю,
Що з непокірним чубом!

Ку-ку, зозуленько, ку-ку,
Люблю тебе я, хлопче!
Два топчать стежку у садку,
А третій — в серце топче!

Весна, весна, веселий час,
Травневі тихі ночі!
Цвіт папороті квітне раз,
І раз — літа дівочі.

Київ, 1940

* * *

Ой, очі-очі,
Очі дівочі,
Чому ви, очі,
Такі мінливі?
То ви, як зорі,—
Ясні, прозорі,
То враз бурхливі,
Як море в гніві...

Змінам в природі
Є свої дати.
Очі дівочі,
Як вас вгадати?

Київ, 1940

НАТАЛКА

По довгих ро́ках стрілися з тобою.
(Хіба могли ми думати про те?)
І знов, як сон весною голубою,
Згадалося Міжгір'я золоте,
І Петрівці, і Дзвонкова криниця...
Ми йшли, волошки рвали на межі,
Читали Фета, їли полуниці...
Ти квіточку вплела мені в петлиці,
Сказала на прощання: — Бережи!
Тебе я просто звав тоді — Наталка...
Чому ж, чому, зачувши це ім'я,
Ти знову зарум'янилася палко,
Натальє Олексіївно моя?..
Я тую квітку зберігаю й досі,—
На тій сторінці, де спинились ми.
Минуло літо...

Знов надходить осінь,
Край неба затуляючи крильми.
Ми йдем в огнях вечірньої столиці
І знов відчув я по твоїй руці:
— Ще будемо ходити по полуниці,
Не заросла ще стежка в Петрівці!

Київ, 1940

«БАБИНЕ ЛІТО»

Листок із клена одірвавсь,
Летить додолу — пада, пада...
Люблю осінній слухать вальс
Замріяного листопада!
Люблю осінній шум. Люблю,
Коли, похитуючи гілку,
Мов у колисці — люлі-лю,—
Гойдається тремтлива білка.
Гойдайся, білочко, ану ж! —
Гай-гай! Лиш слід між деревами...
Сієє день над головами,
Ну, літо й край. Але чому ж,
Чому їжак у теплі дні ці
Збирає лісові кислиці?
Чом гілку білочка трясє,
Горішки у дупло несе?
Калина стигне. Синя-синя
Задумалася далечінь.
Павук розставив павутиння,—
Там завжди смерть, де мла і тінь!
Не лінє, метелику, туди —
В принадне плетиво біди.

Спини, метелику, свій лет,
Хіба тобі ще мало квітів?
На квітах — сонце, в квітах — мед...
Та ба! Він осінь вже помітив.
Мов лист пожовклий, білка скаче,
Нагонить згадку згаслих дум,
Стрибає білочка, неначе
Обтрушує осінній сум.
— Гойдайся, білочко, стрибай!—
Стрибнула, погойдалась трішки
І знову перебралась в гай
На зиму припасать горішки.
Поспіли яблука червоні...
І ми ті яблука берем,
Радієм, сміємось, живем,
Саджаєм в землю зерна повні.

Каштан упав, збудив мене,
Упав і розколовсь на тріє.
Лушпиння — прах землі сирі,
Новий каштан життя зачне!

с. Срібне, 1940

* * *

Святковою порошею
Кружляє далечинь.
Агов, моя хорошая,
Журбу покинь!

Як жить,— то тільки наново!
Крізь тьму алей
Іду в огонь каштановий
Твоїх очей!

Із повним серцем-келихом,—
Що діять з ним?
Нехай згорю метеликом
В огні твоїм!

Як жить — то тільки наново,—
Хіба це гріх —
Горить в огні каштановім
Очей твоїх?!

Київ, 1940

Я ВІКНО ЗАЧИНЮ

Вітер пісню співає в трубі,
Сніг і віхола біля вікна...
Тільки як розказати тобі,
Що у серці у мене — весна?
Що у серці у мене — прибий,
Сила піниться огнева...
Це тому, що прощальний твій
Поцілунок мене зогріва!
Що мені до усіх тих свідчень,
Що надворі лютує січень?
Я вікно зачиню! Зимним днем
Буду мріять про неба блакить.
То дарма, що за календарем
Іще рано шпакам летіть!
Вітер пісні доносить слова,—
Він про тебе мені співа!
Він співатиме, аж поки
Не прилинуть із півдня шпаки...
Прилітайте, веснянки мандрівні,
Вже готові для вас шпаківні!

Київ, 1941

ВЕСНА

1

Я щоночі виходжу в двір,
Прислухаюсь: в ранковій млі,
Із далекого півдня, з-за гір
В край дніпровий летять журавлі.

Золотіє Чумацький шлях,
Мов казковий калиновий міст...
На гранітних Неви берегах
Ти сьогодні одержиш мій лист.

Ти не спи, моя люба, в цю ніч,
Настіж вікна своєї відчини!
Чуєш в млі журавлиний клич? —
Це на північ летять вони,

З добрим ранком тебе привітать,
Із весною в твоєму дворі...
Це до тебе вони летять —
Легкокрилі мої поштарі!

Київ, 1941

ВЕСНА

2

Ще рань. Ще снами збрені,
Лани дримають зорані,
В саду станційнім — вброни
Ще сплять на деревах...
А над землею сірою,
Мов сном дитячим, мрією,
Вертають гуси з вирію —
Весні торують шлях.
Летять вони, курличучи,
Весну з собою кличучи,
У наші любі Літичі,
До нашого вікна.
Вже в небі сині прбблиски...
Збираю перші проліски,
Дарую милій боязко:
— Весна прийшла! Весна!

Київ, 1941

ЛИСТОНОША

Що за вершник вранці день при дні
Під дворами їздить на коні?
Чом він їздить, вершник, і чому?
Всі дівчата раді так йому?
Це тому, що в нього вість хороша,
Це тому, що вершник — листоноша!
В нього сумка шкіряна при боці,
Гудзики блискучі, аж кричать.
Знає він: ревнують нишком хлопці,
Як листи приходять до дівчат.
Хто дівчатам пише? Відкіля?
Кожен лист підозру їм вселя.

Їздить вершник, возить день при дні
І прості листи, і заказні.
Із Паміру тітці Веклі лист,
Значить — пише син-артилерист.
Цінний лист з Москви Хомі Рудому, —
Це диплом йому із виставкому.
От і їздить вершник по дворах,
Виклика сусідів через тин...
Всю вже пошту він віддав. В руках

Залишився тільки лист один —
Заказний, Тетяні Ковальчук,
З проською «вручить до власних рук».
Тільки — як зарадити цій просьбі?
П'ять Тетян Ковальчуків в колгоспі,
П'ять Тетян — кому з них? Таємниця...
Може, це — Тетяні-садівниці?
Може, просять друзі-садоводи
Надіслать дерев нові породи?
Під'їздить до двору пошталійон, —
Сумніви беруть його в полон:
— Ну, а що, як це, бува, — не їй,
А Тетяні другій — ланковій, —
Тій, що хата в неї край ріки,
Що найкращі в неї буряки?
Ну, а що, як це Ковальчуковій —
Вчительці, що в школі початковій?
П'ять Тетян — як бути листоноші?
П'ять Тетян — і всі вони хороші...
І мандрує з двору та до двору,
І не знає — кликати котору?

Заїжджає хлопець до сільради,
В голови питається поради:
— Так і так... Чиї на лист права?
— Розпечатай, — каже голова, —
Якщо лист сугубо офіційний —
Розпишусь, — і можеш бути вільний.
А як ні...

Та й розпечатав лист.
І такий в листі таївся зміст:
«Я не раз вас зустрічав у клубі,
По газетах знаю вас... З тих пір
Ви моєму серцю стали любі,

І з тих пір шукає вас мій зір...
Одпишіть,— якщо просить я в праві,—
Моя зоре, квітко польова!..»
— Не втручаюсь у сердечні справи,—
Каже безпорадно голова.
Одшукай Тетяну Ковальчук,
Передай листа «до власних рук».

Іздить вершник, возить день при дні
І прості листи, і заказні...
В кожній хаті він бажаний гість,
Бо приносить всім хорошу вість,
Але цю сердечну таємницю,—
Так що і не зна — кому повість?

Київ, 1941

ПЕРШЕ ПОБАЧЕННЯ

(Жартівлива)

Вийшов хлопець на перше побачення,
Взяв він човник і два весла...
Та минає хвилина призначена,
А кохана його не прийшла.

Ой ти, човнику, два весла!
Просто дівчина підвела.

Ви страждання юнацькі незлічені!
Пада квітів букет з руки.
Даром, значить, повірив дівчині,
Даром вийшов на берег ріки.

Ой ти, човнику, два весла!
Щоб вас хвиля була понесла.

Вже вечірня зоря засвітилася,
Над рікою упав туман.
В небі зірочка покотилася,
Ні, не зірочка — аероплан!

Ой ти, човнику, два весла!
Все вечірня покрила мла.

Помахав він рукою привітною,—
Хай щаслива пілотам путь!
Раптом падає білою квіткою,
Розкривається парашут.

Ой ти, човнику, два весла!
З парашутом кохана йшла.

За страждання юнацькі незлічені,
За чекання прогаяну мить —
Довелося в той вечір дівчині
Поцілунком своїм заплатить!

Пригорнула його, обняла...
Ой ти, човнику, два весла!

Київ, 1941

МАТИ

Одцвілися волошки у липні,
А у серпні скінчилися жнива.
Скоро осінь. Та дні ще блакитні,
Смаглий льотчик ромашку зрива...

Смаглий льотчик — замріяна мама...
Клен високий шумить у гаю.
Знявсь літак, полетів над ланами,
Владно тінь одкидає свою...

Ми додому верталися з сином,
Рвали квіти, кленовий листок.
Може, в ніч, може, досвітком синім,
Коли спатиме наш синок,

Ти постукаєш у віконце
І шолом знімеш свій із чола,
Син прокинеться й скаже: —
Сонце! —
І скажу я: — То мама прийшла!

Київ, 1941

Я ІДУ В БІЙ

ЯК СПИТАЄ ДОЧКА ПРО МЕНЕ

Я одяг свою форму воєнну
І петлиці нашив фронтіві...
Як питає дочка про мене,
Десь волошки рвучи польові,—
Як питає дочка про тата,
Чом так довго його нема,—
Поцілуй її в оченята
(Будь стійкою в ту мить сама!)
І скажи їй усе, як треба,
Просто й ясно скажи дочці:
— За блакить свого мирного неба.
За степи, за волошки оці
Б'ється тато за край свій, за тебе,
Із гвинтівкою у руці.
От і все. Вона знає фашистів.
Я не раз говорив їй про них
В мирні дні, як гвинтівку чистив,
Готувавсь до днів бойових.
Ще скажи їй, що тато повернеться,
Їй скажи це. І вір сама...
Нам до щастя дороба стелеться,
І другої дороги — нема!

Я одяг свою форму воєнну
І петлиці нашив фронтіві,—
Щоб шуміли червоні знамена
І волошки цвіли польові.

*Хутір Феліксово,
Котовського району,*

1. VIII. 1941

Південний фронт.

Я ВЧОРА СТРИВ ДИТЯ БІЛЯ ВОРИТ

Л. Вишеславському

В моїм блокноті спокій мирних днів:
Адреси друзів, задуми безхмарні...
О, як би я, о, як би я хотів
Вернуть назад ті дати календарні!
Усі надії, мрії наші, все
Війни сталева топче колісниця.
Що знову день грядущий принесе?
Війна! І в снах вона, війна ця, сниться.
Я вчора стрів дитя біля воріт
Якоїсь біженки,— таке русоволосе.
Я взяв його і уявив на мить,
Що все, про що я мрію,— все збулося:
Що це вже не уявлення шалене,—
Що це дочка Тамара біля мене!
Та ба! Забудь про радощі людські,
Забудь про ніжність і забудь про ласку...
В ці дні мої посівіли виски,
Хоч як старанно не ховав під кашку.

с. Чорненьке, 17. VIII. 1941

* * *

Я щодня питаю в листоноші,
Жду листів,— а їх нема, нема...
Де ви, рідні, де, мої хороші?
Степ і степ, мов безгомінь німа.
Все частіш в думках на північ лину,
А полки на Схід ідуть, на Схід...
З боєм ми проходим Україну,
Ідемо шляхами горя й бід.
Та що дальша нам лежить дорóга,—
То скоріш я знов побачу вас,—
Рідний дім, дружину край порога
І дочку, що жде мене ввесь час..

с. Ново-Київка, 25. VIII. 41

БОМБОВОЗИ

Пролітають бомбовози
З знаком смерті на крилі.
Приземляйся, друже, в лози,
Пригинайся до землі.
...І зірвалась бомба з неба
Із страшним виттям.
Вибух... Чуєш? Не на тебе,—
Десь. На когось. Там.
Лиш землею зверху трошки;
Смерть в бою — сліпа.
Нагинайся, мов та волошка,
Жди свого серпа...
Смерть ходила в двох-трьох метрах.

.
Гул моторів стих.
Поховали друзів мертвих,
Друзів бойових...
Йшли дівчата стороною,
Усміхнулись нам.
Все, як є: війна — війною,
А життя — життям!
Значить, друзі, будем жити,

Й коли-небудь, по війні,
Будем знову сіять жито,
Будем згадувать ці дні,--
Як ховалися у лози,
Припадали до землі,
Як літали бомбовози
З знаком смерті на крилі...

с. Ново-Кіївка, 26. VIII. 41

І ДІВЧАТА НЕ ВІНОСИЛИ НАМ КВІТІВ

Після бою ніч прослалась по селу.
Пить хотілось. Спать хотілось. Нили ноги.
Пил на тілі, пил у горлі,— світ в пилу!
Все бої, бої, бої.
І все дороги...

Не поїли молодиці молоком;
І дівчата не виносили нам квітів.
Їх фашисти постріляли за селом,
Ми не встигли їх одбити у бандитів.
І стискались наші руки і серця.
Раптом пісню колискову ми почули.
Хтось співав у ніч. І звідки пісня ця?
«Спи, мій сину, спи, мій любий, люлі-люлі...»
І побачили ми жінку на містку,
На руках вона дитя своє тримала,
Що заснуло з знаком смерті на виску...
Бідна мати! А вона його гойдала...
Не забудь нам пісню матері вночі,
І слова її безумні: «люлі-люлі».

Дим пожарищ,
І руїни,

І сичі,—

І згадались наші мирні дні минулі...

І серця нам налилися гнівом вщерть.

(...Пить хотілось, спать хотілось. Нили
ноги...)

І сказали ми: — По конях! Смерть — за
смерть! —

Знов бої, бої, бої...

І знов дороги...

с. Сиваші, 11. ІХ. 1941

СМЕРТЬ ГНАТА ГОРБАТЕНКА

Йому снаряд одбив і руку й ногу.
Кінчився бій, і день згасав у житі.
Він умирав... А як хотілось жити,
Вернутись знов до рідного порога,
Де жде дружина з сином на руках...

Зашелестіло щось у колосках.
Це — санітар... У нього сиві вуса...
Не санітар!.. Це ходять в житі гуси.
— Гуси, гуси, гусенята...—
Затуманивсь зір у Гната.
Щоб вижити,— немає вже надій.
Світ сонця впав на ниву пожовтілу...
І млосна втома розлилась по тілу.
Ще мить одна. А там і смерть надійде.
Хтось знов пройшов... (у нього сиві
вуса)...

Не він!.. Це колоски збирають гуси.
— Гуси, гуси, гусенята,
Візьміть мене на крилята
Та й понесіть до батенька,
Мене, Гната Горбáтенка,—

Безногого, безрукого,
До круч Дніпра, до Крюкова...
Ідїть, гуси, — гулі, гулі!..—

Поминули, не почули...
Десь угорі кружляли зграї круків,
Цвіла ромашка, терпко пахла м'ята.
А син, коли бійці йдуть через Крюків, —
Біжить за двір, свого шукає тата...

с. Терново, 12. IX. 1941

БІЖЕНЦІ

За балкою ідуть бої,
Війна гримить за балкою.
Степи, дороги, кураї,
Плетуться гáрби валкою.
Жінки на гарбах — хто вони?
На гáрбах діти злякані.
Вони тікають од війни,
І лиця в них заплакані.
Плетуться гарби, пил зліта
На всі чотири сторони...
Стоять некошені житá,
Лани лежать не орані.
— Хто буде вас орать, любить?..—
Взяла бабуся грудочку
Землі (о, роки лихоліть!),
Замотує у хусточку.
Земля!.. Забутий плуг в ріллі,—
Як біль, як зуб, що ріжеться...
Плетуться гарби по землі.
Куди? Не знають. Біженці!
Майнула в небі чорна тінь,—
Літак із знаком свастики...

Тікають люди у полинь,
І бомба впала враз таки...
О, наші діти і жінки!
Ми бачим вас, ми чуємо,
Тернові знімемо вінки
І рани затамуємо!

На обрії — дими, дими,
Гармати гулко ухають...
Це починаєм наступ ми
Стальною завірюхою!
Ідуть бої, гримлять бої,
Розриви бомб під хатами...
Положим голови свої,—
Але за все відплатимо!

с. Астраханка, 16. IX. 41

ЛІТО 1941 РОКУ

Спека, спека, спека, спека
І нема кінця війні.
Вітер з моря, із Самбека,
Прохолодою війни!
Осуши солдатський піт,
Пил струси з зелених віг...
Тупіт, тупіт, тупіт, тупіт
Од ста тисяч пар чобіт.
Ви, шляхи сивашські биті!
В горлі все пересиха...
Пити, пити, пити, пити...
Та мовчить земля. Глуха.
Хоч би ніч уже скоріш,
Впали роси на' спориш!..
Сонце, сонечку, чом довго,
Чом сліпуче так гориш?
Все обози та обози...
Переярок. Парко. Ліс.
Скрегіт, скрегіт по дорозі
Од ста тисяч пар коліс.
Слався, водо, гірко пита
Із-під кінського копита!

Це б заснути в холодочку,—
Грім... І тінь од месершміта.
Танки — зліва, танки — справа,
Бій. Прорубуем прохід.
Ліва-права, ліва-права,—
Все на схід, на схід, на схід...
Тільки ж знаєм: все одно
Нам вернутися дано!
В кожному серці уже зріє
Завтрашне Бородіно.

с. Мірошкіно, 11. XI. 1942

Я ЗБЕРІГАЮ ВІД КВАРТИРИ КЛЮЧ

Я йшов на фронт. Замкнув, як завжди, дім,
Замкнув, як завжди, коли йшов на службу.
І ще сусідам наказав своїм,
Щоб стерегли, не забували дружбу...
Замкнув квартиру і пішов на фронт.
В путі згадав: забув диплом в портфелі!
І ще згадав: забув зробити ремонт,—
Покрити дах і побілити стелі...
Не знаю, дім зберігся чи нема,
Можливо, бомба вже його розбила...
Минуло літо, осінь,
Йде зима.
Хурделиться, мете пороша біла.
Мете пороша, заміта сліди
Весни моєї, мрій, доріг додому.
П'ять місяців не брив я бороди,
П'ять місяців я не писав нікому.
Ми бачили зруйновані дома,
І гнів світивсь у нас в очах суворих...
Свої квартири згадували ми,
В яких так само хазяйнує ворог.
І пригадав я свій затишний дім,—

У Києві, на вулиці Бульйонській;
Стрічалися книжок герої в нім,
Кареніна і князь — безжурний Вронський.
На стінці — Горький з люлькою в зубах,
«Березовая роща» — Левітана...
Невже усе це обернула в прах
Рука якогось бюргера погана?
Я там писав рядки своїх поем,
Шевченка там читав і Руставелі...
Тремтять, убивці! Ми на вас ідем,
Ключі од дому — в кожного в шинелі!
Нікому не дамо своїх домів,
Землі ж дамо вам — тільки на могили,
Щоб їх і світ прокляв, і сніг замів,
Одні собаки щоб над ними вили...
Знов блисне сонця промінь із-за туч,
Знов славі бути! Бути дню ясному...
Я зберігаю від квартири ключ,
Бо вірю: скоро — повернусь додому!

м. Шахти, 30. XI. 1941

СЬОГОДНІ У МЕНЕ СВЯТО

Ніні Разінкові

Сьогодні у мене свято —
Лист я одержав твій!
І знову горить багаття
Любові моєї, надій.
Одержать листа із дому —
Як радісно це на війні!
Від повара до воєнкома —
Всі заздять сьогодні мені.
Ця заздрість — на радість схожа,
Ця радість — з сердець вироста.
Неначе не я, а кожен
Одержав цього листа.
Узнати, що всі здорові,
Узнати, що ти жива...
Зорі мої вечорові,
Думо моя степова!
Усі ми далеко від дому,
Скучаєм по вас — не секрет...
Дивлюся на твій знайомий,
На рідний такий портрет.
І друзі мене обступили,

І радість ділили мою...
Далеко десь зорі світили...
І кожен згадав про сім'ю.
Один лиш не мовив ні слова,
Печаль йому вкрила чолó.
Для нього, Кирила Квачова,
Ще й досі листів не було.
Та, мабуть, уже і не буде,
Бо ворог у їхнім селі;
Хаті залишали люди,
Тікали з своєї землі...
І от — він воює. Де жінка,
Де діти? Нічого не зна.
В руках трилінійна гвинтівка,
Граната при боці, — війна!
Він перший виходить в атаку,
Він завжди виходить вперед.
І дивно: ні куля ніяка,
Ні міна його не бере!
Земля його держить для помсти...
Він пройде крізь всі бої,
Він трупами ворожими вмоніть
Путі до своєї сім'ї!
Ну, от і кінець. Будь здорова,
Хотів написати про любов,
А вийшло, як бач, про Квачова...
От зараз він знов підійшов —
Привіт посилає для тебе,
Бо більше — немає кому́.
А хочеться, хоч кому-небудь...
Пиши ж.
І мені,
І йому.

На Дону, 27. X. 1941

ТРИ БЕРІЗКИ

Три берізки за селом стояли,
Три сестри у похід вирушали.
Шелестіли три берізки за селом,
Витирала мати сльози рукавом.
Виряджала, витирала мати сльози;
— По якій вас зустрічати по дорозі?
Чи роменським битим шляхом, чи
таврійським?
— Стрічай, мати, одним шляхом,—
з нашим військом!
Пішли сестри. Три берізки шелестіли.
Дні минали. Журавлями одлетіли...

Що під першою під березою
Не росте трава — корінь в'яне.
Впала перша сестра під Одесою,
Притуляла к землі свої рани.
Що під другою під берізкою,
Не тече струмок — пересох.
А що другу сестру десь під Іскровою
Цілував свинець — гостра куля в висок.
Під березою та під третьою,

Чорен ворон-круж кряче-каркає...
Ведуть третю сестру. Млою смертною
Ніч прощається з партизанкою.

Сумували три берізки за селом,
Витирала мати сльози рукавом.
Виглядала, витирала мати сльози,
Зустрічала славне військо по дорозі,—
Йшли роменським битим шляхом, йшли
таврійським...
Пішла мати одним шляхом — з нашим
військом!

Київ

У НІЧ НА ЙВАНА КУПАЛА

(Розповідь партизана)

Я був суцього мирний чоловік,
Я будував будинки весь свій вік,
За труд мій, за мої будинки
Преміював мене райвик.
Я клав цеглинку до цеглинки...
Спитайте у селі Малинки:
Чия робота? — Йвана Дрохви!
Люблю той день, як зводять крокви,
Ладнають голубу віконницю,
І гук іде — на всю околицю.
Ростуть нові доми... У строк ви
Поселитеся в них! Не буде
І зносу їм!..

Жили в них люди,
І знали: дім цей не розколеться!
Несли клечальне з лісу зілля,
Пили, справляли новосілля,
Росли нові будинки всюди...
У ніч на Йвана на Купала
На дім мій перша бомба впала:

Розбила дах, зламала гілля,
Нема тепер села Малинки,
Лежать зруйновані будинки,
Замість домів — руїна стала.
Ридати? Плакати?—Слабість жінки!
Хто знав, щоб плакали мужчини?
Ставай на захист Батьківщини,—
Рубати кігті треба звіру!
Я скинув фартух, взяв сокиру,—
Свою, теслярську, для почину,—
І в ліс пішов. І там я жив,
Там друзів я своїх зустрів,
Прийняв там партизанську віру.
Ми їм помститись поклялись!
Про нас розкажуть ще колись —
Про партизанів-теслярів.
Там штаб горить, там бензобак;
Фашистів били, як собак,—
Не лізь у двір чужий, не лізь!
Палали штаби, літаки
Од партизанської руки...
Що тесля зробить — то вже так!
Народним месником я став.
В нас був неписаний устав:
— Карай, не знищим всіх поки!
Поки не виженем із дому,
Не викурим з-під наших стріх,
Як ос із вулика...
По тому —
Зберем цеглинку до цеглинки,
Нові поставимо будинки,—
Для себе. Для дітей своїх.
Той прийде час для Івана Дрохви,
Як знову зводитиму крокви

У рідному селі Малинки:
Привішу голубу віконницю,
Щоб гук пішов — на всю околицю!
Зростуть нові доми! У строк ви
Поселитесь в них. Не буде
І зносу їм!

Жить будуть люди
І знати: дім цей — не розколеться.
Внесем клечальне з лісу зілля,
І справим бучне новосілля,
І дбати будемо усюди,—
Щоб бомба більше вже не впала,
Щоб не зламала в лісі гілля,
Як в ніч на Йвана на Купала...

м. Шахти, 28. XI. 1941

В ЦЮ НІЧ ПОЧАЛИ МИ РОЗГРОМ ВОРОГІВ

Вже ніч новорічна над світом сія,
Гримить канонадою сили незвичної...
Не плач, не печаль себе, дочко моя,
Що в тебе ялинки нема новорічної,
Що Дід твій Мороз не прийшов на поріг
Вітати, як перше, із щастям, з ялинкою.
Ялинку твою запорошує сніг,
Під нею заліг партизан із гвинтівкою.
Він з нами сьогодні — твій Дід, твій Мороз!
Він та́кож на фронті—воює з фашистами.
Він лижників наших очолює крос,
З гранатою мчить між снігами іскристими...
Зривається хуга в пустелі снігів,
Окопи і ми — все закутано інеєм.
В цю ніч почали ми розгром ворогів,
Несем перемогу! Живем її іменем!..
Вже ніч новорічна над світом сія,
Наш полк з Дід Морозом б'є ворога й битиме.
Ми виженем їх!
Чуєш, дочко моя?
Ми в Києві нашу ялинку засвітимо!
м. Новочеркаськ, 31. XII. 1941

МАЛЮНОК

Недавно від дочки одержав я листа,
Мала вона, писати ще не вміє,
Її кореспонденція — проста,
Що радує мій зір і серце гріє,—
Вона малюнок надіслала свій:
Дощаний домок, деревце при домі,
І дві ромашки на горі крутій,—
З дитинства ці малюнки нам знайомі!
А угорі, над синім димарем —
Зелене сонце й промені, як вії...
Оце і все. Весь лист. Все коло тем!
Мала вона, писати іще не вміє...

Вона малюнок малювала цей
В Уфі далекій, там, де тиша біла...
Під мін виття, під гуркіт батарей
Поштова станція мені його вручила.
Я показав листа товаришам,
Що тільки-но вернулися із бою.
Дивились ми. І тепло стало нам
Од сонця, що дитячою рукою
Засвічене... О, мрій моїх тепло!

Я скрізь ношу цього листа з собою.
І як на серці важко б не було,
Погляну на малюнок перед боєм —
І відчуваю сил нових прибій...
Ведуть мене в боях, в диму і в грімі —
Дощаний домок, деревце при домі,
І дві ромашки на горі крутій...

Донбас, м. Верхнє, 5. II. 1942

БОРИСЬ, УКРАЇНО!

Моя Україно! Це б там, на Десні,
Цвіли б уже перші каштани і проліски,
Це б дівчина вийшла і, може б, мені
Сьогодні в коханні призналася боязко...
Це б пісні ходить од воріт до воріт,
В барвінковім цвіті — така ж ти, як
писанка!

Це б щастя цвіло, як калиновий цвіт,
Бриніло б, як жайворон, піснею Лісенка.
Це б степ зеленів, сонце сяяло, це б...
Та — пустка у селах і в полі не зéлено,
Бо ворог там витоптав поле і степ,
Бо рідної пісні співати не велено...
Й весна не весна, коли в серці імла,
Й чужинець, як ворон, над днем твоїм
каркає...

І пісня у ліс, в партизани пішла,
Такою ми й знаєм її — партизанкою!
Ви чуєте, друзі? Б'є помсти батіг
В Франкових Карпатах, в Шевченкових
Моринцях,
Не впала Вкраїна фашистам до ніг —

Живе вона! Гострить сокиру і бореться!
Борись, Україно, громи німчя,
Жени його з кожного міста і виселка,
Ми йдем визволять тебе, рідна моя
Тарасова земле, Франкова і Лісенка!
Ти чуєш, Вкраїно? Мільйонами рук
Ми линем до тебе. Ти будеш радянською!
Уже перемоги ми чуємо гук,
І пісня бійця вже злилась з партизанською,—
Щоб знову був день на Дніпрі і Десні,
Щоб знову цвіли і каштани, і проліски,
Щоб дівчина вийшла і, може б, мені
В палкому коханні призналася боязко...

м. Ворошиловград, 16. IV. 1942

МОСКВА

1

Москва. Сніги. Затемнені будинки,
Затемнені вночі зірки Кремля.
На площі Ногіна й біля Ординки —
Сліди домів розбитих, відтіля
Вивозять речі, їх сніжок вкрива...
Такою я зустрів тебе, Москва,
В ту осінь, в той у сорок перший рік...
Хіба тебе такою бачить звук?
Вже чітко чувсь гарматний гул вночі,
Вже ополчались дружно москвичі,—
Професор і маляр, робочий і поет
Злізали на дахи, ішли в нічний пікет.
Підперезавшись ременем тугим,
Москва йшла в ополченці — рядовим.
Фашистські танки рвались на Можайськ,
Але сказали ми собі: — Мужайсь!
Зенітки уночі на шмаття небо рвали,
Здавалось, небо падало на брук,
І плакали жінки й дітей несли в підвали...
О, скільки бомб, цих бгнених гадюк,
Скидали ми з дахів не раз, не два,
Тебе в ті дні рятуючи, Москва!

В театрах — «Фронт», «Суворов», «Руські
люди», —

Не до розваг тепер і не до Скріба.
Аеростати в скверах, в парках, всюди,
Немов на берег викинута риба:
Блищать, ворущать срібною лускою...
Ось жінка біля вулиці Тверської
Стоїть у шляпці і кресалом креше,
Вогонь для папіроси добува.

— Допомогти вам?

— Дякую, не вперше!..—

Така ти року сорок другого, Москва.
Такій Москві я шлю привіт прощальний,
Таку йду захищати на фронт
Центральний.

В Охотному ряду, де Дім Союзів,
Стоїть пресимпатичніше дівча
У формі міліцейській, синій блузі,
І рухом рук порядок відміча.
Це — учні, що прийшли з десятилітки,
Вони — в ПВХО й біля зенітки,
В лісах калінінських, де, може, й ви
Заготовляли дрова для Москви...

Стоїть величний Кремль. Озброєні
квартали
Вартують над Москвою небо голубе...
Москва, Москва! Тебе ми врятували,
Це значить, — врятували ми себе!

Москва, літо 1942

* * *

Андрію Малишкові

У сквері діти грали у війну,
Були там льотчики, танкісти, генерали,
Умовно гинули, в полон умовно брали...
А на війні в ту саму мить страшну
За них батьки по-справжньому вмирили.

Вітчизна рідна наказала нам:
Спинить, розбити ворога! І кожний
Стояв, як стій,— безстрашний, дужий,
можний.

І діти вірили своїм батькам;
Казали: — Тато — всіх подужать може!
Нема, як в тата, дужчої руки...—

І ми подужаєм! На те ж бо ми батьки!

Москва, 9. VIII. 1942

ВОЛОШКИ

Льву Озерову

У Москві, на вулиці, біля Ільїнки,
Де трамвай проходить без зупинки,
Де у тіні з'єлені й століть
Федоров із книгою стоїть,

Де лиш камінь та ще неба трошки,—
Продавала дівчина волошки.
Польові волошки,— сині, сині,
Наче небо в нас на Україні...

— Де ти рвала ці волошки, дівчино?
— Де б не рвала, на квітках не мічено.
— Звідки ти? — спитався.
— Не скажу.
Хочеш, я тобі поворожу? —

Усміхнулась дівчина-ворожка.
Ополченці йшли, гула гармошка.
— Ці волошки я збирала в житі...—
Й почала на руку ворожити.

— Там твій край,— та й повела
рукою... —
Там стояв наш табір над рікою...
Україно! Гарно ми жили
На зеленім березі Сулі...

Та пішов на фронт коханий мій,
А колгосп циганський в день страшний
Взяв дітей, взяв збіжжя у чували,
Довго йшли ми. Довго кочували...—

На чолі лягли у неї зморшки...
— Там наш край, на рідній Україні! —
Продавала дівчина волошки,
Польові волошки — сині, сині...

Залунала з фронту передача,
Й чули ми — лилася кров гаряча,
Танки йшли, в атаку йшли бійці...
Я держав волошки у руці.

Проступили сльози у ворожки.
Витерла, поправила косу.
І мені здалося — не волошки —
Небо України я несучу!..

Москва, 24. VIII. 1942

* * *

Світе мій! Хмарки легкі, як з вати,
В небі — сонце, у цвіту — земля.
Тільки б жити!..
Та гримлять гармати,
Ходить смерть, витоптує поля...
Шелестить берізка білостанна,
Мов зійшла з картини Левітана.
Скільки смутку, ніжності і вроди
У пейзажах цих передсвітання!
Левітан учився у природи
Чи природа вчилась в Левітана?
Русь моя! Люблю твій ніжний запах
І твою суворість горобину!
Кібець впав, затис пташину в лапах,
Дівчина стоїть, зрива рябину...
Я рябини лист пошлю в конверті!
Голубіє неба мрійний зонт...
Ми життя відіб'ємо у смерті!

Ешелони йдуть на фронт, на фронт...

Дорога на Калінінський фронт, 3. X. 1942

РЯБИНА

Була осінь війни сорок другого року,
Нас теплушки везли на Калінінський фронт.
Туманами запнувся сліпий горизонт,
І розпачливо десь скрекотали сороки.

Болотá і ліси, болота і шпилі,
І між листям — червоне намисто рябини.
У солдатських мішках кожен жменьку землі
Віз із дому на фронт. Це — земля України!
Рідна жменька землі із Херсона, з Ромен!
Ми взяли б тебе всю, так в мішок же
не вмістиш...

Рідна земле моя! Із гвардійських знамен
Ти нас кликала в бій. І ми йшли.

Комуністи ж!

Це — священна війна. Як раділи, коли
Перший з боєм відбили горбок і рябину...
На яких би ми, друзі, фронтах не були,—
Ми воюем за всю за свою Батьківщину!

Ми на захід ідем по сніжку молодому,
Я в калінінськiм лісі рябину збирав.
Цю рябину, як відблиск боїв і заграв,

Посаджу під вікном,
Як приїду додому.
Хай росте, хай цвіте, хай шумить при вікні,
Хай розказує внукам про грізні ці дні!

с. Монастирсьок, 24. XII. 1942

ТУТ СЕЛИЩЕ БУЛО

Воронки від снарядів, бомб і мін,
Рови, окопи і руїни всюди,
І печі обгорілі між руїн..
Тут селище було! Жили тут люди.
І як жили! Таке життя не всім
Дається за короткі наші роки..
Ні світла, ні теплі. Стоїть порожній дім.
Заходимо,— як страшно віддаються кроки!
Тут хлопчик русочубий в цій хатинці
Учився Леніна визнавати по картинці.
Тут по сусідству й ви жили, можливо,
Читали Пушкіна, збирали жниво.
Тут з діда-прадіда, із віку в вік,
Збирали мед, з беріз точили сік,
І, як велося в домі гречкосія,
Бенкетом відзначали Маковія.
Тут в урочисті дні, на свято Жовтня,
Куди б не глянув, скрізь, де б не пройшов ти,
Червоні майоріли прапорці:
На клубі, по дворах, в дитини у руці..
Пусте село, не йде із димарів димок.
Воронки від снарядів,

Вікна без шибок.
Тут бились ми вночі. Тут, віч-на-віч, в упор
Ішли ми на броньованих потвор.
Серця і нерви наші у ці дні
Були в стократ міцніші від броні.
Крізь хугу, крізь бої пройшли ми триста
верст,
Не «дранг нах Остен», ні,— сказали,—
«дранг нах Вест»¹,
На захід ми йдемо. І ноги наші в ранах,
І душі наші в ранах. Багатьох нема.
Уже ніколи їм не зустрічати ранок,
Хто впав під Луками,
А хто біля Холма.
Стоять пусті доми і двері на замках,
Оселі — мов покинуті шпаківні,
Ждуть — чи повернеться додому птах?
Повернеться! Настануть дні спокійні.
Поправим двері, вставим шиби всюди,
Затопим печі, й дим із димаря
Провозвістить у світ: живуть тут люди!
Знов хлопчик схилиться над світлом
букваря,
Уздрить в нім пам'ятник Вітчизняній війні...
І я скажу: це пам'ятник мені!
Окоп і змах руки із зв'язкою гранат...
І хлопчик прочита: «Так воював солдат!»

с. Княжий Клин, 17. XI. 1942

¹ Не на схід, а на захід.

ЛІСОВІ ОСЕЛІ

Ліс стоїть дрімучий, як загадка.
Між зелених сосен і ялин
Притулився, мов лисича хатка,
Гвардії стоянка — Княжий Клин.
Ліс і ліс, шпилі і деревá,—
Тут проходить смуга фронтова.
Тут вже рік живем ми під землею
У лісах калінінських.
Зима.
Вітер над землянкою моєю
Цілі кучугури підніма.
Пада сніг, шумлять густі ялини,
День і ніч ідуть бої. Сніги...
Ми по цей бік Лóваті — долини,
А по той бік річки — вороги.
Тут ми держим всі і поодинці
Оборону, наш передній край,—
Ми, артилеристи й піхотинці,
Мінометчики й танкісти. Хай
Дме пурга, хурделиться над лісом —
У засаді наші снайпері.
Ходить ворог, слід петлює лисом
З ранку і до пізньої пори.
Пильно стежить снайпер Нусупбаєв,

Цілить бронebійник Курінний,
Мінами їх, снігом засипає,
Вдень і ніччю не стихає бій...
А коли на мить змовкають німці
(Є часи затишшя й на війні),—
Ми сідаєм у землянці бряться,
Згадуємо довоєнні дні,
Як жили ми,— москвичі, кияни,
Смуглі хлопці із Алма-Ати...
Гулко впав снаряд серед поляни.
Знов тривога! Знову в бій іти.
Нам наказ короткий був: за всяку
Ціну відстояти рубежі!
Тричі йшли ми в штикову атаку,
Руйнували їхні бліндажі.

Після бою — спати, спати, спати!
І, поклавши в голови кулак,
Спиш. Весь світ, здається, наче з вати—
М'яко так. І тепло. Спи, земляк!
Б'ють гармати, пада сніг з ялинника.
Глухо б'ють. Ми звикли вже до них,
Як до тикання годинника,
Шереху мишей нічних.
Сплять бійці, їм сон рожевий сниться,
І стихає вогневий наліт.
Нишпорять під вікнами лисиці,
Визирають зайчики з-під віт...

Так і живемо ми під землею
У землянках, бліндажах. Зима.
Дружньою, гвардійською сім'єю
У лісах густих біля Холма...

Калінінський фронт, 19. XI. 1942

НІЧ ПЕРЕД БОЄМ

Шумлять голубі ялини, сосни сухі риплять,
Сплять в бліндажах гвардійці, лиш вартові
не сплять.
Тихо у лісі. Ні звіра, ні сліду людського
ніде.

Лиш вигуки вартового:

— Стій,

Хто йде?

Я закриваю очі, кутаюсь: «Люлі-лю!» —
Сам себе колисаю, сплю і, здається, не сплю.

Мамо, матусю! Другий вже рік

Ні звістки од тебе, ні ласки.

Важко мені. Ляжу спати — з повік

Сон утікає повинню рік,

Шумом дитячої казки.

Мамо, матусю! Ніч догора.

Де ти? Ні звуку, нікого.

Вітер навшпиньках, вітер з Дніпра

Крадеться повз вартового.

Вітре-земляче! Ти хоч скажи,

Втіш мое серце гаряче.

— Сльози і зойки... Люди чужі

Край твій плюндрують, юначе!
Чайкою квилить, к землі припада,
Б'ється при битій дорозі,—
Матір-матусю гонить орда
Босую на морозі.
— Чуеш, мій синку? Муки і кров...
Та не скорюсь їм! —

І вітер

Тихо підвівся і тихо пішов,
Сосен гойдаючи віти.
Спали бійці-земляки в бліндажах,
Мати голубила кожного в снах.
То вітер ходив і шумів із-під віт,
Нашіптував кожному з дому привіт.
О, як не хотілось очей розтуляти,
Очей, що у сні цілувала їх мати!..
Суворими й злими устами ми зранку
І мовчки покинули нашу землянку,
А потім, такі ж, як у сні, мовчазні,
Такі, як бувають лише на війні,
Пішли ми в атаку, зімкнувши ряди.
— Мамо, матусю,— прийдемо, жди! —
Ми кулею били, штиками кололи,—
Пощади фашистам? Ніко́ли, ніко́ли!
Хай кров їхня ллється у три ручаї,
Мамо-матусю,— за сльози твої!
А вітер услід нам, а вітер: — Карай! —
Зіходило сонце. Горів небокрай.

В той день ми потурили ворога з двох сіл
і п'ятьох висот,
Сам командувач армії вручав нам сонця
нагород!
І, виставивши дозори, утомлені спати лягли...

І кожному снилась мати, що нам застеляла
столи,
І страву на скатерть ставила — горілку,
меди, кавуни.
— Їжте,— казала мати,— пийте, мої сини!—
І ми піднімали чаші й пили за усі фронти..
Ніч перед боєм. Спить, гвардійці,
Завтра в атаку йти!

Ліс біля Княжого Клина, 20. XI. 1942

ВСЕ ЦЕ ТАК БУЛО НЕДАВНО...

Ти відкрила вранці ставню
І постукала в вікно...
Все це так було недавно,
Все це так було давно...

Ти букет подарувала,—
Білі лілії-розмай.
Якщо любиш,— ти сказала,—
Кожним ранком поливай!

Поливаю, як веліла,
І дивлюся на цвіти.
І мені здається, мила,
Із букету вийдеш ти —

І відкриєш вранці ставню,
І постукаєш в вікно...
Все це так було недавно,
Все це так було давно...

с. Мірошкіно, 1942

ВІР, МОЯ ХОРОШАЯ...

Вітер нашу яблуньку, що в саду,—
розчах.

Сум в листі твоєму і печаль в очах.
Вір, моя хороша, в щастя — не в біду!
Цвіту більш, ніж пустоцвіту,
В серці. І в саду.

Вір у те, що снилося взимку по ночах.
Заживе та яблунька, що буран розчах.
Вір у те, що мріялось,— йдеться вже
к весні!

Надсилай листи звичайні,
Шли і заказні...

А як лист повернеться («вибув
адресат»...),
Що ж! Згадай ту яблуньку, і мене, і
сад.

Як зазеленіє в нашому саду,—
Буде свято. Вір у свято,
В щастя — не в біду!

с. Мірошкіно, 24. XI. 1942

ЯК ПРИЇДЕМО З ВІЙНИ...

Скільки ніжності і ласки
Йде із серця глибини!
Як приїдемо з війни,—
Знімемо похідні кáски,
Скажем: — Здрастуйте, сини! —
І розкажемо їм кáзки,
Будуть слухати вони...

Візьмем дочок,— скільки дзвону!
Пурхне усміх-голубок.
— Хочете про «Колобок»,
Чи про «Шапочку червону»? —
Підем квіти рвать в лісок...
Прожене сльозу солону
Їх безжурний голосок!

Повні вдячності й любові,
Ми обіймемо дружин.
Ліг в розлуці не один
Рік — полин гіркий в діброві...
Ми забудем той полин!
Усміхніться, чорноброві,
На колінах — донька й син...

Потім, втомлені і сиві,
Сядем знову за столи.
Так сиділи ми — коли?
Скажемо жінкам: — Спасибі,
Що дітей зростить могли
На пісній воді та хлібі,
І що вірність зберегли...—

Так ми скажем... А поки що,—
Де вони, сини твої?
Другий рік ідуть бої.
Де жили ми — попеліще,
Де любились — кураї.
Смерть свинцевим свистом свище,
Ікли шкірячи свої.

Теплу ніжність, щиру ласку
В гнів священний оберни!
Нас питаються сини:
— Скільки ти в війну германську
Вбив фашистів? —

Одягни
І шинель солдатську й каску,
Знімем їх — після війни!

с. Мірошкіно, листопад, 1942

ШТУРМ ВЕЛИКИХ ЛУК

Три дні метелиця мела,
Заносила путі,
Три дні ні вийхать з селá,
Ні пішки не пройти.
Буксують емки у снігу,
Буксують грузові.
Збивають зайця на бігу
Бурани снігові.
Зими такої, поки й світ,
Не знали старики.
Зривалась шкіра із руки,
Як брались за курки.
В таку югу ми йшли на штурм,
На штурм Великих Лук.
Вітри нам грали замість сурм,
Знамена рвали з рук.
Несли гармати по снігах,
Котили їх вручну...

По нас вивчатимуть в віках
Вітчизняну війну!

Ішли і падали в метіль,
І кожен злість беріг.
І — що нам втома, що нам біль? —
Ішли в замети, в сніг...

Грудьми, кривавицею рук
Ми брали кожну п'ядь.
До перемоги нам, до Лук —
Рукою вже подать!
Ми бились вдень і уночі,
І гнів кипів в очах,
Ввірвались в місто, як мечі,
В фашистів на плечах.
Рубали їх і брали в бран
У зиму цю страшну...

Мела метіль, ішов буран,
А ми — несли весну!

с. Мірошкіно, грудень, 1942

ЗА ТИХ, ЯКІ В ЦЮ НІЧ В ПУТІ

(Під новий 1943 рік)

І день і ніч мете метіль,
Хурделить снігопад...
Ти постелила вже постіль,
Але не будеш спать.
Ти стіл накрила, як у всіх,
Дві чарки на столі.
Мете метіль в очах твоїх,
В очах. І на землі.
Зімкнуть очей не можеш ти
І думу тчеш свою
Про тих, які в цю ніч в путі,
Про тих, що мусять в бій іти
Й перемогти в бою!
Дочка вже спить, сусіди сплять.
Ти думаєш про нас,
Ти дивишся на циферблат,—
Дванадцять б'є в цей час!
Я піднімаю тост і п'ю,
Ми вдвох святковим днем
За Батьківщину, за сім'ю
Й за перемогу п'єм!

О, пам'ять про сім'ю! Бійцям
Згадалось, хто як жив...
Ми мовчки випили сто грам
І вийшли з бліндажів.
За наших випили дружин,
Що вірність бережуть,
За рідний дім, за те, щоб він
Благословив нас в путь...
І в бій пішли (сто трясць в ребро!),
Був бій — усім боям.
Про нашу злість Інформбюро
Розкаже завтра вам!

Огонь згасає, ти — одна...
Підкинь у грубку дров,
Налий і в мій бокал вина
І випий за любов!

с. Монастир'юк, 31. XII. 1942

БАЛАДА ПРО СОЛДАТСЬКУ ПІДКОВУ

В руках незмінний автомат,
За спиною — мішок:
З боями відступав солдат —
Од Пруту по Моздок...
Чи кров од ран, чи сніг, чи піт,—
Мішок той на ремні.
Дві пари збив солдат чобіт,—
Нема кінця війні!
Він сто доріг пройшов крізь дим,
П'ять рік пройшов убрид...
На захід кликав рідний дім,
А він ішов на схід.
На схід ішов солдат,— ну, що ж?..
І тільки десь в душі
Шуміла рідна річка Сож,
Манили комиші
І молодик між лип густих,
І дівчина сумна.
Женитись думав — і не встиг,
Розраяла війна.
Кивали вслід йому млини,
На клуні — чорногуз.

— Ну, що ж,— сказав,— після війни
Приїду і женюсь!
На три кімнати буде дім —
Такий у нього план...
Іде солдат, мішок на нім
І півдесятка ран.
Чи цвях, чи гайку знайде він,
Підкову, терпужок,—
Промовить: — Здасться на почин! —
І захова в мішок.
Бував солдат в усіх боях
Попереду полків.
(А двері будуть на пазáх,
І ручки з двох боків!)
Він все в мішок збирати звик.
А як впаде,— ну, що ж? —
У кожного — свій молодик,
Своя маленька Сож.
Хтось інший візьме цей мішок
На щастя на своє,
Поставить дім, заб'є цвяхóк,
В поріг підкову вб'є.
І, може, з сином на руках,
Йдучи через поріг,
Згада солдата, що в боях
Підкову цю зберіг!

с. Монастир'юк, 22. I. 1943

БАЛАДА ПРО ЛАРИВОНОВУ МОГИЛУ

Як підніметься ранок і сонце услід —
Він виходить у степ на могилу,
Повертає обличчя на схід,
Випростовує постать похилу
— Чи не їдуть?..— Ні тупоту з степу,
ні пилу,
Тільки вітер тривожний шумить з
небосхилу.

Прикладає він вухо своє,—
Сніг зсувається в щілі розталі,
Чує він — артилерія б'є —
Усе далі, все далі і далі...
Одвертає він очі запалі,
Серце б'ється в нестерпному жалі...

А вночі, як спадає пільма,
Нишком сходяться люди до нього.
— Ну? — питаються люди.
— Нема.
— І не чути?
— Не чути нічого.—

І розходяться мовчки і строго,
І сльоза закипає в старого.

Ранком всіх на роботу фашисти женуть,
Лиш старий Ларивон вируша в свою ^{путь.}
Як підніметься ранок і сонце услід —
Він виходить у степ на могилу,
Повертає обличчя на схід,
Випростовує постать похилу.
Ні, не видно. Ні тупоту з степу, ні пилу,
Тільки вітер та хмари пливуть з
небосхилу.

Прикладає він вухо своє —
Артилерія навіть не б'є.
Значить — далі пішли, відступили...
І він мовчки зіходить з могили.

Знову люди зібрались вночі.
— Ну? — спиталися люди в старого.

Порішили кувати мечі.
Славна будь, партизанська дорóго!

От, чи скоро, чи довго — метіль замела,
Ні стежини у лісі, ні сліду.
Ходить помста народна з села до села,
Піднімає людей — чуюш, діду?
Взяв китайку, пішов од сусіда к сусіду,
Відкривав своє серце, свій смуток-
обиду.

А погожого ранку,— не вчулось, не
сон! —
Грім гарматний зі сходу почув
Ларивон.
І він випростав постать похилу,
Повернувся обличчям на схід:
— Їдуть танки, Свободу везуть
зорекрилу,
А за танками — сонце услід;
Їде військо червоне, шумить з
небосхилу...
Він китайку, мов прапор, підняв над
могилу.

Ще й досі в степу та могила стоїть,
«Ларивонова» — звать її з то́го.
Час цю назву її збереже для століть.
А про діда? Спасибі. Нічо́го.
П'ять онуків з тих пір народилось у
нього,
Дід живе—ого-го! І ще житиме довго!
Де воронки були — там барвінок
поріс,—
Час руїни і рани загоїв.
На окопах старих діти рвуть барбарис...
Та в неділю кобзар під горою
Пісню-думу онукам співа про героїв,—
Вони в пісні живуть! В шумі липи
старої...

с. Монастир'юк, 9. I — 8. II. 1943

ЛЕЖУ ОДИН, ЗАКУТАВШИСЬ В ШИНЕЛЬ...

Коли приходять на передову
Газета «Правда» в хмуру передосінь,—
Лежу в окопі, згадую Москву,
Останню арію «Каварадосі».
Вона звучить в моїх ушах ще й досі.

Лежу в лісах (за тридев'ять земель!).
Гармати б'ють...

Окопи. Виють міни.
Лежу один, закутавшись в шинель,
Далеко од Москви, од України.
Руїни біля Лук. І в серці мрій руїни.

Якщо впаду в дорозі, не дійду,
Одне просив би: не пишіть дружині!
У неї серце хворе на біду,
У неї й так багато смутку нині,
Живе, як вітром гнаний на крижині...

Хай краще жде (немає в цім вини),
Холодний день теплом надії гріє.
Так буде легше... А після війни,

Як не прийду, як день весни повіє,—
Ну, що ж? Вона доросла. Зрозуміє.

Гармати б'ють. Іще далеко йти
Назустріч сонцю, дневі голубому...
Ми перед боєм пишемо листи:
«Живі, здорові, горе б'єм і втому
І, безумовно, прийдемо додому!..»

с. Монастирсьок, 11. II. 1943

БАЛАДА ПРО ЖУРАВЛІВ

Ні встати, ні звестись — такий був мін
ОГОНЬ...

Лежали ми, гвинтівки стисши між долонь.
Отак лежали ми...

Вгорі, у сизій млі

Над фронтом пролітали журавлі.

«Курли, курли!» — лунало по полях...

Додому кликав їх Чумацький шлях.

Такий закон: де б не ходив, не їздив,—

Всевладно чуєш поклик рідних стріх...

Вони в свої летіли отчі гнізда —

В левади, на луги, до верб своїх

старих...

«Курли, курли!..» —

Окопи. Мовчазні і грізні,

Ми чули сурми клич в тій журавлиній

пісні.

Прожектор їх піймав, мов дві огнисті,

нитки,—

По журавлях фашисти били із зенітки!

Й побачили усі, як птах, вістун весни,

Із світанкової упав височини.
А ключ вперед ішов, не похитнувся ключ,
Бо ж їхні гнізда там, де Псьол, Дніпро
і Збруч.
«Курли, курли!..» — дзвенів, мов сурми
клич, над нами...
І так хотілось стати журавлями!
Тоді на повний зріст ми підвелись з
землі,
Чи міни, чи дроти,—
За вами, журавлі!

Калінінський фронт, 1943

ВЖЕ ПРОЛІСКИ ЦВІТУТЬ

Вже проліски цвітуть. Це я помітив,
Та ніколи спинитись, щоб зірвать...
В атаку ми йдемо — нам не до квітів,
Ми будем зараз дзоти блокувать,
А потім — бій зав'яжемо в траншеї,
А потім — не один пролле тут кров
За перемогу. Ми заради неї
Повзем в багні, окопи риєм знов
В саду, де згодом зацвіте черешня,
Де до схід сонця дівчина тутешня
Зриватиме із неї білий цвіт:
— Чи прийде милий?
Якщо прийде — чіт,
А якщо ні...
Б'ємось і ночі й дні,
Щоб він прийшов, твій милий, по війні!

Калінінський фронт, с. Бугри, 1943

* * *

Кує в ліску зозуля —
Ку-ку,
Ку-ку,
Ку-ку!
Ти туфельки роззула,
Гуляєш по лужку.

Така ти вся, як брунька,
Така, як мрійна тиш...
Чого ж від поцілунка
Берізкою тремтиш?

О, губ жагуче літо!
Чи ж наша в тім вина?
Бокал на те й налито,
Щоб пить його до дна!

с. Сенчиги, 28. V. 1943

РОСТИ ЩАСЛИВА

Дочці Тамарі в день її 7-річчя.

Твої сьогодні іменини,
Та не приїду я з війни...
Сиджу під гілкою рябини,
Цвіте рябина — дар весни.
Переливається роса
Веселкою всіх барв, мов казка...
Осколки мін, пробита каска,
І гул, що хмарою звиса,
Тривожать спомини мої...
Сьогодні тут були бої.
Весна ввійшла вже в календар.
На деревах кричать ворони,
Невпинно каркають: кар, кар!
Про нашу, може, оборону?
І, врахувавши їх поправку,
Шле ворог міну навісну...
Лягаю на траву-муравку,
Щоб не демаскувать весну.
Нехай собі цвіте рябина —
Притулок гніздам і шпакам!..

Твої сьогодні іменини...
Війна... Нема кінця боям...
Зірву рябини цвіт, в конверті
Пошлю тобі цю жменьку трав.
Скажу — не в зайчика відняв —
Її одбили ми у смерті!
Хтось, може, впав у цю хвилину
За цей рябини кущ-межу.
Нарву букет... Ні, всю рябину
Для тебе, доню, збережу!
Щоб кожним літом
Білим цвітом
Вона в цей день тобі цвіла,
Розказувала казку дітям,
Вінком лягала круг чола.
Рості щаслива, світе-пташко!
Мине буран війни, і ти
Сама узнаєш, як нам важко
Було рябину зберегти.
Мине війна...
А зараз міни
Летять, щоб тата вбить твого...
Мене маскує кущ рябини.
Благословляю я його!

с. Сенчїти, 4. VI. 1943

СПИТЬ ПЕРЕД БОЄМ БАТАЛЬЙОН...

I

Світає. Місяць в небі, наче
Забута іграшка дитяча,
Яку дитина, що заснула,
Тримає сонна у руці...

Туман пливе, кує зозуля,
Село неначе в молоці.
Туман, туман пливе круг мене,
Мов сон, мов забуття зелене,
Гойдається туди, сюди...
Спить батальйон,
Цвітуть сади.
Біліє вишня, рожевіє
Метеликами яблунь цвіт.
Вже схід ворухить свої вії;
От-от розплющить очі схід.
Зажди, світанку колісниця,
Нехай солдату сон досниться:
Він стрівся з милою своєю,
Два роки він не бачивсь з нею!
Нехай солдат її пригорне,

Цілунком губи обпече...
У неї очі — чорні, чорні,
Упали коси на плече.
— Ку-ку! — вітає день зозуля,—
І щез, розвіявся туман.

Отак якби й війна минула!..
Копітом б'є мій кінь-булан.
Даю ще раз вівса коневі,
Цілую квіти яблуневі...

2

Вже скоро в бій іти пора.
На деревах, за деревами,
Зозулі, наче дівтора,
Що грається біля двора:
— Ку-ку, ку-ку! — жартують з нами.
Земляк мій очі розтуля.
І ми в зозулі щастя просим...
Дзвінку весну кує земля.
Хвала мозолям коваля,
Хвала зозулям, сонцю, росам!
Хвала тобі, моя шинель,
Просмалена в бою жаркому,
І нам, що у труді важкому
Йдемо шляхами всіх земель,
Йдемо — і прийдемо додому!
Хвала, хто в чесному труді
Знав піт гіркий і щастя, ма́бусть.
Хвала і рибі, і воді,
І чарці, і сковороді,
Що після бою зір наш вабиты!

Спить перед боем батальйон,
Зіходить сонце над землею...
Хвала тобі, солдатський сон,
Якому здавсь солдат в полон,
Щоб стрітись з милою своєю!

с. Сенчїти, 28. V — 5. VI. 1943

* * *

Ми не можем стрітись — я і ти,
Безліч на шляхах війни вибоїн.
Знищені для зустрічі мости.
Щоб скоріш додому нам прийти —
З ворогом шукає стрічі воїн!
Дім і ти — це потім, як і всім.
Поле бою — наш солдатський дім!

Ти не часто й снишся (заздрю снам!)
І вві сні не можу я побути
Із тобою, люба, сам на сам.
На війні належить сон бійцям,
Та війна не держиться статуту.
Сон короткий на передовій.
Вдень і ніччю, вдень і ніччю — бій!

Але мріять, думать об тобі
По дорозі в юність не забуту,—
Це так само зброя в боротьбі,
І її ми держим при собі,
Так, як і належить по статуту.
Вдень і вніч ми з нею йдем у бій,
Вдень і вніч зо мною образ твій!

с. Сенчиги, 1943

СУНИЦІ

Ти збирала у ліску суниці,
Повен кошик їх набравсь уже.
— Леле! — та й побігла до криниці:
Свіжий слід на пальцях червониться,
Наче їх поранив хто ножем.

Я вертався тим ліском з розвідки,
У криницю умочив рукав.
— Ой,— сплеснула дівчина,— ти
звідки? —
Кров сочилась з ран, мов ягід мітки.
— Теж суниці,— я кажу,— збирав.
Бач сліди,— кажу,— од ягід,— мало?—
А в самого кров відкрилась знов.
Ранок був чи день? В очах смеркало.
— В тебе кров! — із жахом закричала,—
Ї стала зупиняти мені кров.
— Ти — розвідник? — підмостила хвої,
І суниці подала: — Ну, їж!..

Не забудь доріжки лісової,
Не забути дівчини такої...

І з тих пір, куди б не йшов, частіш
Зупиняюся біля криниці,
Виглядаю, слід ловлю між трав...
Ні, нема. Вже й осінь червониться...
Сон приснивсь чи справді я суниці
Із тобою в тім ліску збирав?

Сенчиги, 1943

РОМАШКА

Всі трави скошено навкруг.
Одна ромашка на весь луг
Стоїть — печальний спогад літа.
Дощами хмура даль повила...
Вітри гудуть... На хмарі сірій
Лелеки відлітають в ірій...
В журбі схилилася ромашка:
Самотній бути — як це важко!

Сенчиги, 8. VII. 1943

— Останній вечір у Сенчітах,—
Сьогодні так сказала ти.
Шумить сердитий вітер в вітах,
Розлуки вітер з темноти.
— Затримайсь тут, побудь ще трошки,
Стань соловейком у садку!
Під спів твій буду рвать волошки,
Збирать малину у ліску...—

Та віє осінню розлуки
Холодний вітер. День поник.
Тепло руки беру я в руки,
Щоб зберегти його навік,
Як вогник, що первісні люди
Оберігали од вітрів...
Скрізь пронесу його, де буду,
Хай гріє скрізь мене, як грів!

с. Сенчіти, 28. VII. 1943

ДОРО́ГА В СВА́ТО

Дорога в свято вже близька!
Ці дні — додому кладка.
По Україні йдуть війська,
По землях мого батька.
І день, і серце розцвіло —
Йдемо! Міцнієм в гарті!
Вже звільнено моє село
(Його нема на карті).
Там роси пив... Там пас корів...
Під копами у осінь —
Цигарку юності курив
(Курю її ще й досі).
Висіла вивіска моя
Під дахом на сільраді,
Хлоп'ям писав (вже виріс я) —
Усі були їй раді!

Дітьми, при світлі каганця
Ми п'єси грали в клубі.
Змужніли м'язи і серця...
Де друзі? Де ви, любі?

Іду селом — журба німа,—
Тут рвалися снаряди!
Моєї вивіски нема,
Немає і сільради.
О, Олексіївка-село,
Сусіди-хлібороби!
Підводить день своє чоло,
Немов після хвороби.
Де друзі? Їх я узнаю
По голосу гвинтівки...
Якщо ж упали у бою —
Чолом на захід тільки!
Чолом до рідних нив своїх,
До отчого віконця...
Ми серцем звернені до них,
Як соняшник — до сонця.
Знов зійдемося після війни
Над тихим нашим ставом,
На грудях — слави ордені...
Немає хат? Поставим!
Гра перемога в срібний ріг,
Шлагбауми піднято...
Ведуть додому сто доріг,
І кожна — в наше свято!

с. Сенчиги, біля Великих Лук, 12. VIII. 1943

ЩЕ ТЛІЄ ЗГАРИЩЕ СЕЛА...

Ще тліє згарище селá,
Валяються фашисти вбиті...
Учора битва тут була.
Опухлики і Невель — всі ті
Місця затямим, кожен з нас
Тут кров свою пролив учора...
Над трупом тих, хто в битві згас,
Берізка тужить білокора.
Мов сльози — листя з верховіть...
Труп білобрисого хлоп'яти
Бідою чорною висить,
До помсти кличе, до розплати.
Священна ненависть — рости!
Тремти, фашисте!
Осінь. Жовтень...
Хрести,
Березові хрести.
Землі хотів? Її знайшов ти!

с. Локтево, 10. X. 1943

БОЛЬШАК

В дощах, у хмарах горизонт,—
Усі дороги дощ розквасив.
Невже залишимо свій фронт
Без хліба і боєприпасів?

Сидять машини — хоч ти плач! —
По самі вуха в бездоріжжі.
Копає ґрунт шофёр-вусач:
— Що — ворог? Тьху. Дорога ріже!

Усі дороги розвезло —
Росія! Лісова Росія! —
А зверху дощик, як на зло —
Сьогодні, вчора — сіє, сіє...

Сидять машини, день сидять,
І другий день, і третій зряду.
Без хліба проживе солдат,
А от коли нема снаряду...

Ми перейшли на півпайка.
Розмови йдуть про рідне, кривне,—

Про другий фронт... Вже й строк
стіка,
А Черчілль мимрить щось непевне...

Дорожники рубають хмиз,
Дорóгу мостять, риють гору.
Ще зранку дим стелився вниз,
А це — дивись — пішов угору!

Шофер перебирає трос:
— По всіх ознаках — зайвий, вроді...
Високе небо — на мороз!
(Така прикмета у народі.)

І от мороз скував тили,
Й пішли машини, і пішли..
Й сказав дорожник-синьоблузник:
— Мороз — це да! Оце союзник!

с. Башмаково, 30. XI. 1943

РУШНИК

Було це наче в давнину...
Любив я дівчину одну.
Стрічали з нею весен цвіт,
Весь світ співав біля воріт,
Як молодь, що на колодках
З піснями в свято, у вінках...
О, мирний спогад давнини!
Барвінок, м'ята — де вони?
Мовчить, як сум мій, даль німа.
Можливо, й дівчини нема...
Зів'яла м'ята, день поник...
Зоставсь на спогад лиш рушник,
Що дівчина його мені
Подарувала у ті дні.
Чи ж дівчину забудь таку?..
Два півники на рушнику,
Високий явір і криниця,
Доробгою краса-дівиця
З цебром води до хати йде...
Де хата? Дівчина та де?
Спалили німці дім, криницю
Розруйнували, а дівицю

В ясир-неволю повели...
Чи знов зустрінємось коли?

Пройшли ми з боєм путь важку,—
Знайду тебе — рушник зберіг!
Як наречений в рушнику,
Прийду і стану на поріг!

*с. Башмаково,
Невельського району,
10. XII. 1943*

У ПУЩІ-ВОДИЦІ ЗБИРАВ Я ГРИБИ

У Пущі-Водиці збирав я гриби,
Пив пиво на п'ятій станції,
Дочку вчив читати: «Ми — не раби...»

Там німці.
Хто ж знав, що так станеться?
Там з Рильським, безжурні, стрічали
весну,
Гуляли в сім'ї лісничого...

Там німці.
Цю думку жону навісну.
Два роки! Й сказати нічого.

У Пущі-Водиці вродили гриби,
І тиша. І віє казкою.
От їде по просіці дві гарби.
Це слуги. А фрау — коляскою.

Лисички. Піддубники. Білий гриб,—
Усі загребла б в Німеччину!
Ходить із кошиком — диб та диб...
Бачили пані, пак, новоспечену?

Слуги куняють собі в сосняку...
Ходить — збирає грибок по грибку.

І раптом до пані, як наче у казці,
Семеро вийшло. І кожен — у касці.
Сокирами цюкнули. Перший — лісник.
Що сталося? Тайна. Прив'яжем язик.

У Пуці-Водиці — сосновий там бір,
Сторожка стоїть лісногого.
І кажуть, що в Пуцу-Водицю з тих пір
Фашистам ходити нічого.

А з Рильським ми будем на тую весну
Вино п'ють на п'ятій станції —
За всіх поіменно! За кожну сосну!
Й за нас, — як вино зостанеться.

1943

* * *

Діти просили їсти,
А мати лежала вбита.

Їхали кавалеристи,
Цокали дзвінко копита.

Дітей узяли на коні.
— Дозволь всиновить, майоре!—

Солдатські шорсткі долоні,
Горя безкрає море...

м. Ярославль, госпіталь, 15. I. 1944

НА ЗАХІД МИ ІШЛИ

Розвідники в село вступили перші,
За ними танки... Потім дід Терень
Червоний стяг підняв, плечем підперши,
Й сказав: — Да здраствує радянський
день!—

Виходять з погребів, з землянок люди,
Дітей на світ виносять — сон чи яв?
Цілюють люди нас, Москва нам шле
салюти,—
На захід ми ішли, хто «смертю смерть
поправ!»

Просили люди нас: — Побудьте з нами,
Посидьте трохи...—
Ні дворів, ні хат...
Усе позаростало бур'янами...
Був кожен нам, як сходу сонця, рад.

Ще за селом війна гримить і гурка...
Розказують жінки: — Усе забрав до тла.
На все село — одна вціліла курка...
А принеси, Марійко! —
Принесла.

— Візьміть її в дарунок, чим багаті...—
Мовчали ми. І мовив командир:
— Тут, де бур'ян,— новій стояти хаті,
Де стоїмо — колгоспний буде двір,
Нехай в нім зозулясті, волохаті
Курчата милуватимуть ваш зір!
Чи так, Марійко? На, візьми, будь ласка,
Нехай живе, нехай дає приплід!..—
Сипнув пшонця, найшов фашистську
каску,
Налив води, щоб попила як слід.
— На цьому й попрощаємось тепер ми! —
(Бо нам в атаку треба йти було...)

Так, мабуть, заснувалась птахоферма,
Так почало нове життя село.

Харків, 7. X. 1944

КРАСУЙСЯ, СТОЛЬНИЙ КИЇВ-ГРАД!

Над Києвом свободи стяг,
Над Києвом Кремлівська Зірка!
Богдан, що булаву простяг,
І Володимирова гірка,
І щедре сонце над Дніпром,
І ці каштанові алеї...
Мій Київ, б'ю тобі чолом —
Колиско юності моєї!
Сіяє сонце, день цвіте
І падають каштани... Хлопче,
Яка це радість знать про те,
Що ворог їх уже не топче!
Ми змили слід чобіт чужих!
В саду, де пам'ятник Шевченка,
Дзвенить дітей веселий сміх,
Трамвай по Короленка дзенька...
Ходім по городу, ходім,
Дивись — знамена скрізь піднято...
На нашу вулицю, в наш дім
Прийшло велике наше свято!
Сьогодні вся Країна Рад
Святкує волі роковини.

Красуйся, стольний Київ-град,
Колиско слави України!
Прикрашуй, хлопчику, свій дім,
І прапорці з вікна вивішуй.
Наш Київ — він сьогодні всім
Ще ближчий став, ще красивіший!
Хмельницький звівсь баским конем,
Заміривсь гнівно булавою.
Тікає ворог — доженем!
Скараєм праведним мечем,
Бо не самі ми. Бо — з Москвою!
Да славиться ім'я твоє,
Хто нас навчив не гнутись долу,
Хто нам у руки меч дає,
Хто нам приніс і сонце, й волю.
О, Партіє, — життя моє,
Ти — наше щастя, наша доля!

Київ, 6. XI. 1944

НА ПЕРЕХРЕСТІ ТРЬОХ ДОРІГ

На перехресті трьох доріг,
Що кожна з них вела в барліг,
У лігво звіра — до Берліну,—
Стояв солдат. Сто сот верстов
На захід він в боях пройшов.
Йшли танки, танки без упину...
Він сів, щоб переждать хвилину.

Він сів, дістав з мішка альбом
Й, щоб видно нам було обом —
Поклав альбома на коліна.
— Це що, товаришу сержант,—
Альбом красунь? — спитав я в
жарт,—
Злиняють!.. Сніг кругом і глина...
— Це — фотографії Берліна! —
Сказав він, здерши глину з ніг.
— Три роки цей альбом беріг,
Всі вивчив вулиці й квартали,
Альбом цей — пригодиться він,
Як будем штурмувать Берлін!

Не раз міста ми штурмом брали,
Тепер ми всі, брат, генерали! —

Показчик-стрілка: «В Кенігсберг».
І сніг, і радість через верх,—
Через Берлін — шляхи додому!
Закрив солдат альбом, пішов,
Хлющить вода з-під підшов...
Щасти тобі в бою святому,
Щасти тобі, солдат, у всьому!

Київ, 25. I. 1945

В БРАНДЕНБУРЗІ

А. Малишкови.

Їмо португальські консерви,
У плящі — ямайський ром.
Позаду — Одер і Вісла,
І рідні садки над Дніпром.
Штиком одкриваємо банки,—
Да здрастуйте штик наш! Він
Сьогодні відкрив консерви,
А завтра — ворота в Берлін!

Тучі нависли, мов скелі,
Палає фільварок вночі.
Бронзовий Фрідріх... Шинелі
Ми сушим на його плечі.
Танкіст посміхнувся: — Таке-то!..—
Й накрив його шлемом-кашкетом...

Київ, 26. III. 1945

СОНЦЕ
ТРАВНЯ

СОНЦЕ ТРАВНЯ

Сонце травня! Сонце травня!
І спливає згадка давня:
Як ми йшли по Хоревій¹
Святково зодягнені,
В єдиному поріві,
В єдиному прагненні.
Йшли на вулиці, майдани,
У петлицях — проліски...
Дибивсь кінь баский Богдана,
Грали неба проблиски.

Ліва-пра́ва, ліва-пра́ва,
Мирна праця — наша слава!
Ми виходили на площі
Юністю напоєні,
Нам й по двадцять не було ще...
А тепер ми — воїни.

Світ померкнув — війни, війни...
Стали сили в нас подвійні!

¹ Вулиця в Києві.

Автомат на ремені,
Коні туго сідлані...
Хай доми затемнені,
Та серця — освітлені!

Ой, лягли чотири травні
Ранами-нашивками...
Відкривайте двері, ставні,—
Ллється сонце ріками!

Перемога! Перемога!
Знов весна біля порога,
Знов ідем по Хоревій
Святково зодягнені,
В єдиному пориві,
В єдиному прагненні...
У дівчат для воїна
Серце вже відчинене,
Горілка настояна,
І тісто учинене...
— Приїжджайте, чорноброві,
Ждуть вас зорі у діброві,
Жде вас хліб і сіль...

Ой, скільки ж то буде
На землі весіль!

Київ, травень, 1945

НАШЕ ЩАСТЯ

В кімнаті все, як до війни:
Канапа, квіти, мов на свято,
Бюст Горького біля стіни,
Й дочки ласкаве: — Тато, тато...

Все знову так... Але не так!
Бо от — нема напроти дому,
І на обличчі в мене знак
Од рани у бою тяжкому.

Все знову так... Але не так! —
Сусідів німці розстріляли...
І гнів стискається в кулак...
І у руїнах ще квартали...

Ще й досі спогад той зринá,
Не віриться мені й понині,
Що вже скінчилася війна,
Що небо знову сине-сине...

Каштани розцвіли не в жарт.
Руїни й рани ми загоїм!

По Володимирській сержант
Жене фашистів під конвоєм...

Все знову так... Але вдивись
В серця прохожих і проїжджих:
В нас щастя більше, ніж колись,
Хоч ми ще в кітелях і бриджах...

Грунт екскаватор підніма,
Дитячий сміх дзвенить у сквері...
І вже затемнення нема!
Відкрито сонцю вікна й двері!

Київ, 5. VI. 1945

ПОДОРОЖ НА ЧЕРНЕЧУ ГОРУ

(17 червня 1945 року)

Пароплав під назвою «Ілліч»
Одпливав у подорож — у ніч.
«Ой, зійди, зійди, вечірня зірко!» —
Хтось почав ліричним тенорком...
Зникла Володимирова гірка,
Вслід махнув знаменом Раднарком...
Обминаєм тихий Жуків острів...
Тут бувало в довоєнні дні,
До зеленого привілля в гості
Йшли човни веселі і пісні.
Мрійний острів, срібна течія,
Пропливли, як молодість моя...
А на палубі уже вальсують пари,
А на палубі — і спів, і дзвін гітари...
Пароплав під назвою «Ілліч» —
Плив крізь вірші, крізь пісні, крізь
ніч...

І, нарешті, морок ночі канув,—
Сонце, сонце! В небі й на воді...

Зустрічав нас синьоокий Канів,
І на берег вийшли ми тоді.
І на мить — застиг, спинився час:
Сам Тарас, здалось, стрічає нас!
Йшли на берег по гнучкому трапу;
Зносили вінки і прапорі...
Дніпр жував лугів зелену лапу,
Лашивсь до Чернечої гори.
Дніпре, Дніпре! Чайкою кричали
Дні твої, та не корився ти.
Скільки рік і горя і печалі
Довелось нам вбхід перебрести
В незабутню сорок третю осінь!..
З автоматом кидались ми вплав,
Щоб в цей день, в цю світанкову
прбсінь

Йшов оцей веселий пароплав.
Щоб ніколи ворог з автомата
Не стріляв, Тарасе, в грудь твою...
Слави нашої — не розстріляти!
Бо — солдати ми, бо ми — в строю!
Слала нам не раз Москва салюти...
А сьогодні — подивись на шлях:
Йдуть і їдуть, йдуть і їдуть люди —
На човнах, машинах, на возах.
Після довгих-довгих літ розлуки,
Звівши ворога на смертну путь,—
Це твої, Тарасе, йдуть онуки
Не злим — тихим словом пом'януть.

Скільки східців на Чернечу гору!
Мітинг був. Поклали ми вінки.
І здалося — не вінки в ту пору —
Клали ми серця свої дзвінкі.

При мені моя солдатська сумка,
Твій «Кобзар» у сумці і Устав,—
З нами йшов ти!..
Виступала «Думка»,
Вірші я з Сосюрою читав...

Ой, Тарасе! Йдуть до щастя люди,—
Комуністи їм вказали шлях.
Твоє слово правди жити буде
В серці у народному — в віках!

Канів, червень, 1945

ХАТА

Чотири роки — в спеку, по сніжку,
Місив солдат солдатську путь важку.
Ховав солдат під шапку волохату
Тривожну думу, риючи окоп,—
Про спалену свою, про рідну хату,—
Хіба ж забуде хату хлібороб?
Про хату мріяв, про високі вікна,
Обернені до сонця, до весни,
Про щастя мирне,— чи до нього звикне
Після суворих довгих літ війни?
З мішком солдатським він прийшов
додому,

Поранений — від ніг до голови...
Дав лісу голова Райвиконкому,
Сказав: — Ну, от. Селися і живи!—
Прийшов солдат у ліс, всміхнувсь
осикам...

Й поки там се та те — його синок
Над полум'ям червоним стоязиким
Вже лагодить похідний казанок.
Дзвенить пила... Одвик од неї трохи...
Валяє лісоруб сосну струнку.

А в казанку кипить уже картоха,
Парує на осіннім холодку.
Струга солдат, соснові зводить крокви,
Новий собі солдат будує дім
На тій землі, де з бою кожен крок він
Брав кров'ю, ранами, життям своїм!
Будує дім, пригонить щільно рами,
Високий дах залізом обшива,
Антену ставить,— щоб гула вітрами,
Щоб в кожному домі в нас жила Москва!
Щоб не стояла наша хата скраю..
Поставить власний дім — іще не все,
За долю всього світу — він це знає —
Відповідальність наш солдат несе!

Київ, 1945

* * *

Був друг на фронті в мене. Рядом
Пройшли ми з ним усю війну:
Були із ним під Сталінградом,
Перепливали з ним Десну,
Ми першими — і я і він —
Внесли наш прапор у Берлін.

І горе, й тютюну папушу,
І щастя, що давалось нам,
Пайок солдатський, серце й душу --
Усе ділили пополам.
В бою за край радянський свій —
Він впав. А я — вернувсь живий.

Схилім прострелене знамено,
Шапки знімім, товариші!
— Якщо впаду,— є мила в мене,
Листа,— просив він,— напиши..
Ми все ділили пополам.
Та смерть є смерть. Життя—життям.

Він за столом побідним—з нами ж!..
А дівчині я напишу,—

Нехай вона виходить заміж
І не виходить на сошú
Стрічать,— не прийде він з війни
Ні навесні, ні восени...

Київ, 1945

ПОЇЗДИ

Біжать, спішать невтомні поїзди,
У кожного свій жезл, і шлях свій має
кожний.
Десь вогник блисне в ніч, мов кличе: —
йди,
Спочинь тут, серед тиші, подорожній!
Та де там! Де там!
Мчаться поїзди —
Безперестанку
З ранку і до ранку,
Попросять вугілля, поп'ють води,
Послухають дівчат на полустанку —
І далі мчать — у путь, у путь, у путь,
Туди, де рідні вогники нас ждуть!

Кубань, 1945

ТРОХИ РОМАНТИКИ

Човни і море, море й сіті,
Рибацькі глиняні хаті...
Тихішого на цілїм світі,
Здається, місця не знайти.

Черешень віти, долу звислі,
І соняшник біля двора,
І дівчина на короміслі
Несе два сонця — два відра.

Рибацький край! Привіллям спілим
Пашить кругом од хвиль морських.
Спинися тут! Душею й тілом
Спочинеш од сует міських...

Всміхнулась дівчина... Світити
Весь вік усмішка буде ця.
Вона ловити вміє в сіті
Не тільки рибу, а й серця!

Прийшли бурею, грозою
Рибацькі глиняні хатки...
Ні, ні, ніде нема спокою,
Поки серця у нас палкі!

ст. Хапρι, Азовське море, 1945

* * *

Поглянь на небо у вечірній час,—
Мільйон зірок всміхається до нас!
І всі вони, немов коханих очі...
Й свою зорю знайти з нас кожен хоче...

Поглянь на небо: в голубій імлі
Мигтять зірки великі і малі...
Свою ж зорю я стрів в очах у тебе!
А ти свою —
Невже шукаєш в небі?
Шукай її не в небі — на землі!

Київ, 1945

СОНЦЕ

Земля аж біла — спека, спека,
Жага і пил.. До них я звик.
Каспійське море важко хека,
Б'є хвилями у материк...
Зайди за хмарку, сонце, зжалься!
Земля і небо кам'яне.
Гарячий край азербайджанця:
Де-де лиш кущик промайне...
Каспійське море важко хека,
Ліниво шию поверта...
Як отака безкрая спека —
Хай краще б вічна мерзлотá!
Щоб тільки вітру свист безпалий...
Ні, ні. Не треба. Ні, ні, ні!
Сіяй, гори, пали і спалюй —
Хто там ховається в тіні?
Як жить, то краще жить, пожалуй,—
На сонячній на стороні!
Світи нам, сонечку, сьогодні,
І завтра знову нам світи...
Колеса в такт:
— Ми згодні,

Згодні...
А ти?
А ти?
А ти?
А ти?

ст. Кілязі на Каспії, 7. VII. 1945

* * *

Другий день тебе шукаю,
Другий день зустріть не можу.
Заборонено, я знаю,
Входить в сад за огорожу.
І я кинув зір до саду —
Скільки сонця, скільки квітів!
Між лозою винограду
Твої кучері помітив.
— Вийди, люба, жду в альтанці!..
— Не дозволено грузинці
Зустрічатись з хлопцем вранці,
Розмовляти наодинці...—
В серце ніж — ця фраза кожна...
— В дім прийду по холодочку!
— В дім? Не треба. В дім не можна,
Хто дорослу має дочку.—
Як загоїть біль-обиду?
— Якщо любиш — дай хоч квітку!
— Я сама до тебе вийду,
Коли ніч напне памітку.
Зустрічай мене, юначе,
Там, де стежка йде на берег,
Де так само нетерпляче,
Як і ти, бунтує Терек!

с. Сагурамі (Кавказ), 1915

* * *

Це злочин — довго спати влітку,
Снів непотрібних прясти нитку...
Як хороше, проте б. уранці,
Як спалахнуть протуберанці,
Піти удвох (собі ж не враг ви?)
На берег шумної Арагви,
Й занурити гарячу спину
У прохолоду білопінну...
Або — під стогом сіна б нині
Стрічать схід сонця в полонині,
Розтулюють ромашкам очі,
І цілувать уста дівочі...
Ви боїтесь? О, сонь ця!
Кого ж:
Мене
Чи
Сонця?

с. Сагурамі (Кавказ), 1945

ДВІ ПІСНІ

І ДІВОЧА — СУМНА

Що робити, що мені робити?
І вродлива я, і молода,
Сині очі — сині оксамити,
Молодик з них, кажуть, вигляда.

Що робити, що мені діяти?
..А як вийду у неділю з хати —
Кажуть хлопці, — по моїй виці,
Що не сонцю раді, а мені!
Розцвілася буйним цвітом вишня...
Дівоньки, подруженьки мої!
Чи мені така вже доля вийшла, —
Не мені щебечуть солов'ї,
Не мені печуть короваї...

Чорну сукню одягну з каймою,
Коси пов'яжу поверх чола.
Житиму солдаткою сумною,
Хоч дружиною ще й не була.

Він з сирою одруживсь землею...
Ой, війна! Шумить над ним трава.
Мати зве невісткою своєю,
Батька мого сватом назива.
Дні мої, літа мої — лілеї,—
Ні дівчина, ні вдова!

Розцвілася буйним цвітом вишня...
Дівоньки, подруженьки мої!
Чи мені така вже доля вийшла...
Не мені щебечуть солов'ї,
Не мені печуть короваї...

2. ДІВОЧА — ВЕСІЛЬНА

А мій милий з війни прийшов,
А мій милий живий-здоров...
Давай, мамо, знать,—
Йде у хату зять!

Дубовії вкривай столи,
Святкову скатерть стели,
Двері відчиняй,
Тісто учиняй!

Іди, милий, через поріг,
Якщо мою любов зберіг,—
Жде тебе давно
Серце і вино!

Сидить милий в світлій залі,
В три ряди лежать медалі,
А в четвертий ряд —
Ордени горять.

Перше слово кажуть мати:
— Хочу чарку піднімати,
Хочу привітати
Тебе, любий зять!

Другу чарку, як свячену,
П'ю за дóчку-наречену:
Будь здорова, як вода,
Наша молода! —

Раді всі, помолоділі, —
Погуляєм на весіллі
За всі дні війни, —
Дóчки і сини!

Заходжайте, добрі люди,
Всім у нас по чарці буде,
А вам, фронтіві, —
Буде і по дві!

Сагурамі, 1. VIII. 1945

ЗЯТЬ

Війна кінчилась. Значить, маєм право
Знять із вікна затемнення,
Привчать
Себе при гулі самольота — браво
Держати голову! Рівнятися направо,
Якщо праворуч гурт стоїть дівчат.
— Привіт, чорняві! За чотири роки
Забули ми, які й слова казать...
Літа мої, надії кароокі!
Мамашо, здрастуйте,—
Іде у хату зять!
Вставляйте шиби, засипайте щілі,
Повісимо колиску восени...
Не всі прийшли з війни живі і цілі,—
Тож хай народжуються в нас сини!
А я, зберігши трудові долоні,
Візьмусь за плуга...
Скучила рука!
Солдатські наші сорочки солоні
Нехай ще дужче сонце пропіка.
Посадим сад, посієм жито, рясту —
Гиля, гиля та й гусоньки на став...

Війна скінчилась.
Рідна земле, здрастуй!

Ой, день який! Ой, день який настав!

с. Сагурамі, 17. VII. 1945

РАНОК

Мов пісня, бродить сонце в тучах,—
От-от пролеться... Із-за гір,
З країни снів, мишей летючих,
Під срібне цюкання сокир —

Всміхнувся ранок. Діл кипучих
Прийшла пора. У кожен двір
Заходить сонце — невсипучих
Колгоспних буднів бригадир.

Йдуть з сіном буйволів дві па́ри,
Пастух овець погнав отари,

Підняв батіг... Й здалось мені
(Він десь погнався в трави, в
роси),—

Що то моє дитинство босе
Пробігло в полі по стерні!..

Сагурамі, 26. VII. 1945

ЗАЙЧИК

Вибіг зайчик на дорóгу,
Сів і вушками пряде,
Перебиту гріє ногу...
Де його підбито? Де?

Може, бомби то осколки,—
Хіба сірий зайчик зна?..
Але знає: не з двостволки,
А поранила — війна!

Бомби рвались тут двохтонки,
Люди падали в воронки...

З цих воронок, мов з озер,
Зайчик п'є тепер водичку,
Мирно в них і вдень, і внічку
Жаби кумкають тепер.

с. Сагурамі (Кавказ), 27. VII. 1945

МЕТЕЛИК

Я засвітив огонь. Всю нічку
Вікно відчинене було.
Метелик залетів на свічку
І обпалив своє крило.

Вночі світилося віконце,
Він дня шукав, він думав—сонце...

Та краще огнений буран,
Ніж край сичів, мишей летючих,
Пустеля мли і хмар гнітючих.
Світ сонця — вартий крил і ран!

с. Сагурамі (Кавказ), 1945

НІЧ Є НІЧ

Жив собі Сич.
І жила Зоря.
Він сказав їй:
— Ич!
Тільки світиш — зря.
Закигичу, схмарю брóви,
І на зóви —
Сóви!
Свиєну: — Страху нажени!
Й з глушини —
Кажани! —
Закигикав Сич:
— Так що світиш зря.
Ніч є ніч,
І вона — моя!—

І тоді Зоря —
Клич за моря.
Меч свій звіря,—
Почалася пря.
Ще з-за осик
Вийшов Молодик,

Вийшов Місяць-Молодик,
Й морок ночі — зник.
Обізвавсь з алей
Ще й
Соловей.
Хлопець зразу
З перелазу
Крикнув:
— Гей!
Ріпнуло. Дівчина
Вийшла з дверей.
Де ті й чари містяться?
— Тьох!
— Тьох!
— Тьох!
Сіли проти Місяця —
Гарно вдвох!
Ніч кохання.
Сміх. Зітхання.
— До світання?
— До світання!
— Ти почула клич?
— Спів солов'я.
.
Ніч є ніч,
І вона — моя!

с. Сагурамі, 1945

ПАСТЕЛЬ

Зірок, зірок у небі — й хто їх віша?
...І враз накучугурилися хмари.
Розходяться вже запізнiлі пари...
Собака завишав біля кошари...
Перед світанком завжди ніч свіжіша!
Крізь товщі хмар, мов дум кишиння,
Сонце пробилося косо.
Кури клювали проміння,
Думаючи, що просо.

Київ, 25. XII. 1945

* * *

Когось хоронили. По вулиці мовчки
В риданні кларнетів процесія йшла.
Комусь нашатирні міняли примочки,
Компреси тулили комусь до чола...

А в парку бриніли гавайські гітари,—
І що для них горе й страждання усі?

Сміялося сонце,
До загсу йшли пари,
Земля оберталась навколо своєї осі.

Київ, 1945

ПЕРЕПЕЛ

І знову вчулися мені —
Спів перепела, шелест жита,
Ти йдеш у житі,— ти чи ні?

.
Зима. Сніги. І на вікні
Не літо — паморозь розшита.
А я все мрію. От дивак!
Глибока ніч. І лиш годинник —
Тік-так, тік-так,
Тік-так, тік-так...
Од нього вчулося це так,
Од нього й перепел мій виник.

Київ, 1945

СТРУМОК

В узгір'ї, в ўрвищі крутому,
Де тиша з хаші вигляда,—
Дзюрчить струмок, тече — в годá,
Ні сну не знаючи, ні втоми.

У стужу, в спеку — зáвжди в ньому
Прозора, ключова вода.
Устами кожний припадá
Жагу згасити, змити втому;

Красуня — вмить лице яснé,
Прохожий — в пригорщ зачерпне,
Збираючись у путь далеку...

Так ти, поете,— в стужу, в спеку
Жагу і серця і думок
Вмій утолить, як цей струмок!

с. Сагурамі (Кавказ), 1945

КАВКАЗ

Кавказ, Кавказ! Стрімчасті скелі,
Бунтливий Терек, хмари вплав...
Все так, як бачив Руставелі,
Як Лермонтов у вічність взяв.

Люблю, Кавказ, твою суворість,
Хребтів безладдя кам'яне,
Твоє здоров'я, твою добрість,
І звичай твій, що вчить мене:
— Зумій піднятися і не впасти! —
І скелі, й норони — круті ж...
Тут все: і вікна, й душі — навстіж!
Вино — для друзів, звіру — ніж!

Мов на банкет, зібрались гори,
Піднявсь Ельбрус, як тамада:
— Удар, грузине, обзем горе,
Танцюй, грузинко молода! —

Люблю твоє, Кавказ, кипіння!
Як усміх — день... І враз — гроза,
Вчепившись в гір стрімких склепіння,

Зубами хмари прогриза,
З корінням вивертає корчі,
Ламає скелі пополам...
Які простори животворчі!
Який розгін моїм думкам!

Люблю розгін, щоб — крила зразу,
З громами й сонцем щоб на «ти»!
Благослови ж мене, Кавказе,
В ділах, у думках досягти
Твого кипіння й висоти!

с. Сагурамі, 3. VIII. 1945

СОНЦЕГРАД

«Здесь будет город заложен»,—
Сказали ми... І от, по плану,
Сьогодні тут, куди не гляну,—
Вагони йдуть безперестану,
Везуть залізо і бетон —
Основи завтрашніх колон.

Будуєм тракторний завод,
А коло нього місто рядом,
Його назвемо Сонцеградом,
По ньому пройдемо парадом,
Ми, хто не знає перешкод,
Ми, хто зведе його,— народ!

На цій землі, де спів коси
Глушило вчора бойовище,
Де ще в окопах вітер свище,—
Із кожним днем все вище й вище
Ростуть залізних ферм ліси,
Підводять плечі корпуси.

У спеку, в сніг — не легко нам
Нове народжувати місто,

Та знаємо: і літ за триста —
В граніті, в пісні тракториста,
У назві площ — на згад вікам —
Сіяти нашим іменам!

Ночей і днів порушивсь лад,
Наш календар—це графік... Згодом
Він загуде новим заводом,
Позве домів парадним входом,
Й новий географ буде рад
Внести на карту «Сонцеград».

А зараз ще його нема,
Нема ще міста Сонцеграда.
Є перша, сота будбригада,
Звелась риштовання громада.
Ногами впершись обома —
Грунт екскаватор підніма.

Ці вулиці залле асфальт,
А тут, де з́араз пустка гола —
Стоятиме висока школа
З веселим галасом довкола,
Й за партою дитячий альт
Нас прочита з газетних шпальт.

Збудуем парк і стадіон...
Їх ще нема, вони ще — з́адум...
В тім парку й ми спочити сядем,
Ми, що зростали з Сонцеградом,
Ми, що сказали, як закон:
«Здесь будет город заложен!»

Одеса, 1946

НА РИШТУВАННІ

Яка це радість — укладати цеглу,
Чуть, як з-під рук будинок вироста!
Цілує вітер мою руку шерхлу,
Цілує сонце молоді уста...

Стою над містом я — на риштуванні —
Стружу, клепаю, зводжу дім — творю!
Стрічаю першим сонце на світанні,
Засвічую в віках свою зорю...

Так, зорі ми, а не метеорити,
Що згаснуть десь у небі голубім...
Яке нам щастя випало — творити
Із казки дійсність — комунізму дім!

Одеса, 1946

В САНАТОРІЇ ІМЕНІ ЧКАЛОВА

Цвітуть в Одесі абрикоси,
Як іній — всюди білий цвіт...
І сняться знов дівочі коси
Усім, кому по двадцять літ.
Дівчата білять санаторій,
Саджає квіти садівник.
Всміхнуться б дівчині,— которій?
Тоді б і сум у мене зник...
Сидіти в затишній рибалці
Й вудити рибу? Навпаки,—
Це б свиснути в чотири пальці,
Як вістуни весни — шпаки!
Це б світ увесь поставить струнко
Й сказати радісне й просте:
— Дивіться, як набрякла брунька,
Погляньте, як трава росте!
Он жук напнувся — травинку тягне
В одну мільйонну кінських сил.
А ми? З нас та́кож кожен прагне
Піднять потужність власних крил.
Хвала крилатим будівничим,—
Майстрам високого гнізда!

Хвала мозолям трудівничим,
Невтомній армії труда!
Весна! Розквітла навіть глиця,—
Не до лежання й не до сну!
Не хочу в затишку тулиться,
На весла хочу навалиться,—
У морі стріть свою весну!

Одеса, 1946

МІСЯЧНА ДОРІЖКА

Яка безкрая далина!
З-за моря місяць вирина...

Човни і місяць, море й ти..
Гей, чобне, хвилі ріж ці!
Отак би йти, і йти, і йти
По місячній доріжці...

Втекла земля з-під підошов,
Забуто сум і гореч!
Гей, хто там щастя не знайшов?
Мое зі мною — поруч!

У нього чорні дві коси,
І місяць на серіжці..
Неси нас, човнику, неси
По місячній доріжці!

Одеса, 1946

РИБАЧКА

До скель прибило штормом дошку —
Скупий останок корабля.
Такі історії потрошку
Щоденно море виробля.

Стоїть на березі рибачка, —
Як взяти дошку із води?
В артілі здасться! Дровинячка
На морі ціниться завжди.

Та шторм такий, що влізь — заморе,
Зімне, затягне в цей байрам..
Улізла (сто чортів вітрам!)
-- Життя в нас грізне і суворе,
Нас любить і годує море,
Тріски й легенди, щастя й горе
На берег викидає нам...

Одеса, 20. IV. 1946

ОДА КОНСТИТУЦІЇ

Робочий я чи селянин,—
Мій край стріча мене з привітом.
Радянський я громадянин
І цим горджуся перед світом!

Лунає жайвір піснею
Над нашою Вітчизною!..
Господар я вершин, долин,—
Радянський я громадянин!

На прапорі державний герб
Сіє в сонячій світанні.
Схрестились молот в нім і серп
В єдиному братанні.

Лунає жайвір піснею
Над нашою Вітчизною!..
Господар я вершин, долин, —
Радянський я громадянин!

Яка іще країна є,
Щоб вільно жить було народу?

Нам Конституція дає
І труд, і щастя, і свободу!

Лунає жайвір піснею
Над нашою Вітчизною!..
Господар я вершин, долин, —
Радянський я громадянин!

Робочий я чи селянин,—
Мій край стріча мене з привітом.
Радянський я громадянин
І цим горджуся перед світом!

Лунає жайвір піснею
Над нашою Вітчизною!..
Господар я вершин, долин, —
Радянський я громадянин!

Київ, 1946

БАЛАДА ПРО НЕГРИТЯНСЬКОГО ХЛОПЧИКА

У порту нью-йоркському, в Америці —
Пароплави, крани, рейок дзвін...
Хлопчик оглядає всі химери ці,
Наче все це вперше бачить він.

У порту Америки багатої — .
Безліч люду, кораблів, знамен.
Статуя Свободи. Біля Статуї —
З гумовим нагаєм полісмен.

Хтось біжить з юрби...
— Ловіть моторного!..—
Упіймали, повалили, б'ють,
Б'ють за те, що кольору він чорного,
Що він — негр! (У цім провини суть.)

У порту робочі ходять з гаслами:
«Хочемо роботи!» Та — дарма.
Ходять-бродять із очима згаслими,
А роботи їм нідé нема.

Тяжко жити бідним у Америці,—
Всі багатства загриба буржуй.

Джек втече і більше не повернеться...
Хочеш їсти, хлопче? Гуму жуй!

Хмарочоси... Пляж на сотім поверсі...
Вся ця розкіш — для багатіїв.
Він бреде в порту, в портовім поросі,
Став. Очима — всю б вітрину з'їв!

Кораблі... Найважче з перевіркою...
Він питає у портовиків,
Він шукає пароплав, що з зіркою,
Що прийшов з землі більшовиків.

Джек втече на ньому із Америки!..
У порту радянський пароплав,
У порту скрегочуть крани й дерики,
І ніхто про Джека не згадав...

Ніч. Над океаном чорні сутінки.
Скоро зникнуть береги чужі.
Полісмени — всіх портів супутники —
Оглядають в трюмі вантажі.

Все в порядку. Ходять чинно парами,
Скоро вже й скінчиться огляд цей.
Ввічливо попихкують сигарами,
Блискають холодністю очей.

Боцман з ними йде замість обходчика...
Й раптом, — що там сталось? Що за
шум?

Гвалт! У трюмі виявлено хлопчика!
Як він і чого забрався в трюм?

— Злодій? Чом ховався там? —
З істерики
Полісмен до хлопця морг і кив...
— Я не злодій! Я тікав з Америки
У щасливий край більшовиків!

— Утікав?..
Зробили обшук хлопчику:
Був при ньому Чкалова портрет...
О, мій любий, мій у мріях льотчику!
То був Джек, скажу вам наперед.

Повели його...
З імлі хвостатої
Одпливав радянський пароплав...
Статуя Свободи. Біля Статуї —
Полісмен з дубинкою стояв.

Київ, 1947

ГОВОРИТЬ МОСКВА!

Живу я на вулиці Леніна,
Весь світ мені видно з вікна!
Шинель моя, тричі прострелена,
В почесній відставці вона.

Будуємо, тешемо, — бач які
Сьогоднішні фронтовики!
Всміхаються сонячні зайчики,
Стрибаючи на шибки.

— Говорить Москва!..—
І по радіо
Крокує, неначе жива,
Шумує і піснею радує
В кімнаті у мене — Москва!

До школи йдуть хлопчики-мрійники,
Йдуть теслі в пілотках бійця...
З Москвою звіряєм годинники,
З Москвою звіряєм серця!

В заводі, в колгоспі, на транспорті, —
Москва, скрізь ми чуем твій клич!

І хоч не москвич я по паспорту,
Медаллю своєю — москвич!

В снігах, в сорок першій, під Істрою
Грудьми захищав я Москву.
І вірив тоді я, що вистою,—
І вистояв я, і живу!

І де б не були — хоч за полюсом —
Чи мла, чи метіль снігова,—
Ведуть нас і служать нам компасом
Два слова: — Говорить Москва! —

Нема в світі голосу дужчого!
І вдень і у ніч грозову́
Все людство надії грядущого
Настроює
на Москву!

Київ, 1948

Я РОЗМОВЛЯЮ, ЯК СОЛДАТ З СОЛДАТОМ

(Лист до американського друга)

У дні війни, коли на шию світу
Хотів фашизм одіть своє ярмо,—
Ти теж шинелю, кулями пробиту,
Носив,— бо знав тоді, за що йдемо!

Плече в плече ми бились за свободу,
За право на життя — собі й синам.
Фашизм усім загрожував народам,
І ми його розбили. Слава нам!

Я не забув тих днів, коли в Європі
Лежав і ти, і я в сирім окопі...
На Ельбі стрілись (дружба не холоне!),
Клялись — повік не забувати ран...
І я сказав тоді:

— Будь пильним, Джоне!

І ти сказав:

— Клянусь тобі, Іван! —

Після війни ми скинули шинелі,
Взялися знов до мирних наших справ:

Я — відбудовувать свої оселі,
Які фашизм у нас поруйнував.

А ти, мій друже?
Статуя Свободи
Тебе зустріла, Джоне, без обійм.
Герой вчорашній — ти вже вийшов з
моди!
Стань безробітним... З голоду дубій!

Нема тобі у них роботи, Джоне,
Ти не потрібний хазяям. І квит.
Їм бариші потрібні, мільони...
І знов війною марить Уолл-стріт.

Їм — що? Для них війна — це зиск,
прибутки!
А ти ізнову, Джоне, йди в окоп
І сій крові червоні незабудки
В безкраїх землях Азій і Європ...

Вони тебе нацьковують на мене,
З ким разом, Джоне, ти ішов в бою,—
За те, щоб волі золоте знамено
Осяювало будучність твою!

Ти чуєш їхне зле, отрути повне,
Хрипке гарчання паліїв війни?
Скажи їм, Джоне, так скажи їм, Джоне,
Щоб прикусили свій язик вони!

Вони по всьому світу ллють облуду,
Вони нас хочуть посварити знов...

Скажи їм, Джоне, що цього не буде!
Що не за те лилася наша кров
У дні війни, коли на шию світу
Хотів фашизм одіть своє ярмо...
Народів волю, кровію политу,
Ми осміять нікому не дамо!

Скажи їм все це, паліям проклятим!
Не забувай про шрами наших ран...
Я розмовляю, як солдат з солдатом:
— Будь пильним, Джон!
Твій друг — солдат Іван.

Київ, 1948

ПІСНЯ ПРО МОЮ ДІВЧИНУ

Полюбив я дівчину,—
Це було торік.
Над селом завітчаний
Сяяв молодик...

Дівчина хороша,
Серце молоде.
В цілім світі кращої
Не знайти ніде!

Як пороша-віхола
По селу мела,—
На Донбас поїхала
Дівчина з села.

— Здрастуй, шахто смуглая,
Трудова сім'я! —
Добуває вугілля
Дівчина моя.

За врожай борюся я,
Мій у полі шлях...

Коси її русії
Сняться по ночах. .

Може, й вам де стрінеться,—
В неї очі — жар...
Дівчина-відбійниця,
Дівчина-шахтар!

Над Донбасом вквітчаний
Молодик пливе,
На Донбасі дівчина
Десь моя живе.

Дівчина хорошая,
Серце молоде.
В цілім світі кращої
Не знайти ніде!

Київ, 1948

ХЛІБ ІДЕ!

Хліб іде з колгоспів, що під
Миргородом,

Хліб іде з степів Дніпропетровщини...

Всі країни доженем і випередим!

Всі врожаї, що у них там зрошені!

Ось вони, лани, мов книги вилітані

Нашими мозолями робочими...

Ми не просим у природи милостині,—

Ми берем від неї те, що хочемо!

Не впадем з очицями зажуреними

Ми навколішки перед посухою,—

Лисенками скорена й Мічурінами,

Нас тепер уся природа слухає!

В бій за хліб ідем знанням озброєними,

Трактором, комбайном вирушаємо.

Ми усі себе вважаєм воїнами!

Подвиг свій вимірjuєм врожаєм!

Хліб іде, щоб вугілля сторицею

На-горá пластами йшло піднятим.

(Вугілля, що школярам Жар-птицею
В електричній лампочці сіятиме!)

Хліб іде, щоб на заводі тракторному
Дать нових машин селу колгоспному.
Не злякати нас психозу атомному
(Пугалом війни,— сказать
по-пробстому).

Всі країни доженем і випередим!..
Хліб пшеничний прикордонник їстиме,
Хліб, який росли ми під Миргородом
З намірами мирними і чистими.

Хто там, хто замахується ратицею?..
Сієм правду лєнінськими зернами.
Всі до нас, мов к сонцю,
повертатимуться!
Землю — в комунізм лицем обернемо!

Київ, 1948

ПОЛЬОВА СУМКА

Вернувшись з війни додому,
Шинелю знявши фронтову,—
Своєму синові малому
Віддав я сумку польову.

З тих пір минуло днів багато...
Підріс мій син, у школу йде.
— Я буду теж таким, як тато,
Я не зганьблю його нідé! —

В руках букет ясний, як ранок,
Костюм на хлопчику новий.
Мій син до школи йде, букварик
Несе у сумці польовій.

Мій син уперше йде до школи...
Вирує вулиця дзвінка.
Таким серйозним ще ніколи
Не бачив я свого сінка.

Сієє ранок над землею...
Рости, учися, сину мій!

Колись я з сумкою цією
У дні війни ходив у бій

За честь і волю свого краю,
За ці світанки голубі...
Мій син букварик розгортає,
Читає в нім: «Ми — не раби».

Перегортає ще сторінку:
«Були пани, були царі...» —
У нас вже їх немає, синку,
Їх стрінеш... тільки в букварі!

Але ще є пани у світі,
Ще є фашисти на землі...
І це повинні розуміти
І ми, дорослі, й ви, малі.

Зростає великим, сильним, дужим,
Щоб знов, як прийдеться в боях,—
Всіх ворогів, як ми, подужав!
Щоб у майбутніх букварях

Сини й онуки урочисто
Читали мовами всіма:
«Були пани, були фашисти...
Тепер ніде вже їх нема!»

Схилився мій син біля віконця...
Учися, плем'я молоде!
Почавсь урок...
Земля — до сонця,
А людство — в комунізм іде!

Київ, 1949

ТУТ ЛЕНІН ЖИВ

(З дорожнього блокнота)

За Ленінградом, знана змалу,
Є станція Разлів. Сюди
Щодня з Фінляндського вокзалу
Робочі ходять поїзди.

Північний край! Такі не скрізь би
Знайшли пейзажі золоті:
Берези, дерев'яні ізби,
Два семафори на путі...

Тут, в літнім затишку зеленім,
На тихій станції Разлів,—
Спилися, друже,— жив тут Ленін,
По цій землі Ілліч ходив!

Переджовтневі дні досвітні!
Читаю напис в сяйві слів:
«Сімнадцятого року, в липні,
Тут Ленін жив».

Ось та драбина на горище,
І сіно те, де Ленін спав.
Й, здається, лампа та горить ще
І кида світло — блиск заграв...

А ніч зрадлива і лукава,
А десь за нею — Петроград...
Писав Ілліч свій труд «Держава
І революція»...
Спав сад.

Та треба бути обережним,—
Підозра ходить між сусід...
А що, як шпигуни простежать,
На Леніна натраплять слід!

— Хто він? — допитувавсь крамар.
Казав хазяїн: — Мій косар.—
Не раз в одежі косаря
Стрїчала Леніна зоря.

Він брав незвично косу в руки —
І йшов на озеро. В ті дні
Він жив у курені на луках,
Весь світ зібравши в курені!

Ілліч в запїллі, у Разліві,
Та чує Партія його!
Сюди, в курїнь, по директиви
Прибув од Партії Серго.

Уже в селі замість лампади
Горить майно дворянських гнізд...
Вже кілька днів у Петрограді
Йде шостий більшовицький зїзд,

Що зве до збройного повстання,
Віта нового дня світання...

Давно-давно...
На цьому місці
Гранітний вже курінь стоїть.
І сивий сторож трактористці
Показує сліди тих літ,
Що принесли нам дні погожі
Крізь листопад Жовтневих днів.
Уже ніхто не переможе
Тії землі, де Ленін жив!

Стоїть в задумі трактористка,—
Це Ленін дав їй щастя... Він!..
І тиша... Озеро десь блиска...
Спадає глиця із ялин...

Північний край! Такі не скрізь би
Знайшли пейзажі золоті:
Берези, дерев'яні ізби,
Два семафори на путі.

Тут, в літнім затишку зеленім,
На тихій станції Разлів,—
Спинися, друже,— жив тут Ленін,
По цій землі Ілліч ходив...

ст. Разлів, Ленінградської області, 1949

ЗДРАВИЦЯ

В день славного нашого свята,
Од серця, що повне щедрот,
Піднімемо тост
За найстаршого брата —
Великий російський народ!

Заздравну піднімемо чашу
За рідного брата свого —
Російський народ,
І за дружбу за нашу,
За добре здоров'я його!

Під ленінським прапором гордим
Людських ми добилися прав...
Спасибі тобі,
Наш російський народе, —
Ти Леніна світові дав!

В могутнім Радянським Союзі
Знайшли ми величчя своє...
За Партію тост
Ми піднімемо, друзі,
Хто щастя народу кує!

За мир і за дружбу народів,—
Єдину радянську сім'ю!
За наших людей,
І за світло зі Сходу,
За долю щасливу свою!

Підніmemo тост за Вітчизну,
За серце Вітчизни — Москву,
За зорі Кремля —
Маяки комунізму,
За славу її світову!

Київ, 1949

Я — КОМУНІСТ!

Я — комуніст, я — рядовий в полку,
Боець правофланговий і ведучий,
Як і належить бути більшовику.
Всю силу, всю любов свою палку —
Я партії віддам!

Міцній і дужчай,
Світи усім, як світ на маяках,
Комуністична Партіє,— в віках!

Це Партія у той далекий час
Вела на штурм старого світу в Жовтні,—
І визволивсь з ярма трудящий клас!
Це Партія веде до щастя нас —
У комунізм, що вже близький сьогодні!
Це Партія, а разом з нею — ми
Звільнили світ з фашистської п'тьми!

Я згадую тяжкі воєнні дні,
Коли на нас фашистська йшла навала...
Це Партія світила шлях мені —
І вороги були нам не страшні;
Це Партія в ті дні нам сил давала!
Скрізь першим був, ішов на повний зріст
Боець правофланговий — комуніст!

Ми — Партії великої сини,
Правофлангові воїни народу!
Шинелі ми зняли після війни —
І знов закололися лани,
Закучерявивсь знову дим заводу...
Все переміг, у горі не поник —
Народ-герой, солдат і будівник!

Це — Партія! — і йдем плече в плече.
Це — Партія! — і відчуваєм лікоть.
І хліб іде, і сталь у ківш тече...
Ідеш вперед і віриш гарячє,
І хочеш інших за собою кликати:
— Вперед, в весну комуністичних літ!
За нами йде весь волелюбний світ!

Щасливі ми, що Партія в нас є —
Наш розум, наша сила, наша совість,
Що нас веде і напрям нам дає...
Ясне майбутнє бачимо своє,
Читаємо його величну повість...
Новий, комуністичний вік гряде,
Підводячи знамено молоде!

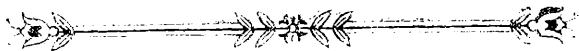
Я — комуніст, я — рядовий в полку,
Боець правофланговий і ведущий,
Як і належить бути більшовику.
Всю силу, всю любов свою палку —
Я Партії віддам!

Міцній і дужчай.
Світи усім, як світ на маяках,
Комуністична Партіє,— в віках!

Київ, 1949

НІД
ЩАСЛИВОЮ
ЗОРЕЮ

ЕСТАФЕТА МИРУ

Світає... Вікно у садок одчиняю —
От-от уже сонце з-за обрію бризне...
Від сопок Курільських до плавнів Дунаю
Підводиться ранок моєї Вітчизни!

Іде він — і ніч розступається-тане,
Іде він — і грають червоні знамена...
У Києві вже розцвілися каштани,
І квіточка ніжна на грудях у мене.

Весна! Десь дівчата співають веснянку...
Виходжу на вулицю, стяг розгортаю.
А сонце всміхається: — Доброго ранку,
Привіт вам од друзів з Кореї, з Китаю! —

З В'єтнаму, з Колombo вітають нас друзі, —
Прийміть естафету братерства і миру!.. —
Іде естафета в Радянськiм Союзі...
Москва! Їй приносим любов свою щиру.

Іде естафети знамено червоне,
Мов дружба по світу, від краю до краю,

Іде — й розступаються межі й кордони,
Бо дружбі, бо правді — кордонів немає!

Іде естафета, де мир на знамені,
Несуть її руки робочі в напрузі.
— Ні! — мовили докери у Антверпені.
— Ні! — кажуть голландці, норвежці,
французи.

— Ні! — чути у Лондоні, у Ліверпулі, —
Не хочем вантажити зброю! Не будем!
Не хочем війни! А розв'яжете — кулі
Обернемо в тих, хто війни хоче людям.

В нас — жилаві руки, в нас очі — як леза,
Воюєм за мир, гнівом душі налляті...
Вся Франція мужня — навколо Тореза!
Італія грізна — навколо Тольятті!

Іде Першотравень, крокує по бруку —
В Москві, у Нью-Йорку, у Римі, Парижі,
Свою мозолясту простягує руку —
На єдність! На дружбу!..

І квіточка свіжа,
Оця, що сьогодні на грудях у мене,
І ці, що розквітли сьогодні, каштани,
І люди оці, і весна, і знам'єна, —
За мир голосують! І мир цей — настане!

І мир — переможе війну! В це я вірю,
Як в сонце, що млу розганяє повсюди,
Бо мир — це народ,
А народ хоче миру!
Народ бо сказав: — Буде мир! —
Значить — буде!

Київ, 1950

ДНІПРО

Ой, Дніпре могучий, течеш відкіля,
Відкіль неспокійні береш свої води?
— Дає мені води російська земля,
Дає лісова білоруська земля,
Дає українська родюча земля —
Три дружні сестри,
Три великі народи!

В російській землі починаю свій
шлях, —
Шумить там берізка мені білогора...
Стріча лісоруб в білоруських лісах,
Стріча мене Київ, увесь у садах;
Пройду Дніпрогес в запорізьких степах,
А далі — гуляй, аж до Чорного моря!

— Ой, Дніпре, ми скорим стихію сліпу,
Впряжем твою хвилю — хай крутить
турбіни!
Каховська засвітиться ГЕС у степу,
Каховське захлюпає море в степу,
І степ, який знав лиш вологу скупу, --
Купатимуть хвилі твої білопінні!

В колгосп твоя хвиля помчить голуба,
Ти будеш просторі освітлювать хати,
Орати, косить, молотити хліба...
Та мало для тебе роботи хіба,
Щоб люди не гнули віднині горба,
Щоб люди привільно жили і багато!

В міста пошлемо буйну силу води,
Одягнем її в проводи, як в спецовку:
Працюй на заводі, води поїзди!
Скрізь, Дніпре, на поміч людині
прийди!..

Йдуть баржі, плоти, пароплави сюди —
З Росії, з лісів Білорусі —
В Каховку!

Йдуть баржі, плоти, пароплави униз,
Вслід — піна, мов хусточка з білого
шовку...

Це йде із Смоленщини, з Гомеля — ліс,
То Мінськ самоскиди могутні повіз...
Чуть хлюпання хвиль, наче стукіт коліс:
— Спі-шшу
У Каховку!
— Спі-шшу
У Каховку!

— В Каховку, в Каховку, — Дніпро
промовля.

Виходять робочі із барж, теплоходів, —
Гідрологи, будівники...

— Відкіля?
— З Полтави!
— З Уралу!
— З Тбілісі!

— Здаля...—

Хай славиться сонце, що світить
з Кремля!

Хай славиться дружба радянських
народів!

Київ, 1952

По ній ідуть, по вулиці новій,
Смагляві сталінградські піонери,
Хто любить труд і край радянський
свій
І пам'ята могили братські в сквері.
Ніколи не забудемо могил...
Хай люди знають нашу правду щиру:
Ми хочемо, ми докладемо сил,
Щоб світ увесь став Вулицею Миру!

Сталінград, 1952

ТУТ БУДУВАТИМЕТЬСЯ ГЕС

Кажуть, що ріка зимою спить...
В цих місцях двотрубні льодоколи
Не дають заснути їй і на мить.
Не втихає гул на ній ніколи!

То дарма, що крутить сніговій,—
Вишки всюди, ополонки всюди...
Тут — топографи (народ це бойовий!),
Тут геологи — невтомні люди!

Електричний кабель, телефон,
Трактори гудуть понад рікою...
Ну, який тут може бути сон?
В цих місцях не спить ріка й зимою!

Скрізь топографічні знаки, скрізь —
Кола і трикутники... А треба
Дно ріки дістать — під кригу лізь,
План землі — фотографуй із неба!

Дослідить належить їм степи,
Скласти план, геологічну карту...

Ніч застала — у наметі спи,
Не звикає, не позичати гарту!

Славлю ваш, розвідники, маршрут!
Йдуть в заметах мирних днів солдати,
Щоб сказати: — Пропонуєм тут
Гідростанцію побудувати!

Тут — перегородимо ріку,
Там — утворим море, там — канали...
Не одно на нашому віку
Плеще море там, де ми вказали! —

Прийдуть навесні будівники,
А геологам — рушати далі...
— Стрінемось?
— А стрінемось-таки —
Десь на Єнісеї чи Байкалі...

Сталінград, 1952

БЕРЕЗЕНЬ

Березень. Снігів усюди зайвина.
Капотить. І підмерзає знов.
День горить, мов дівчина незаймана,
У якій прокинулась любов.

Проліски вже вилізли на пагорбок...
Знов метілі. Знову стужа зим...
Ой, невірний березень, як парубок,
Що цілує й зраджує за тим.

Капле сік з берези... Кахнув селезень, —
То — весна, то — знов мете зима...

Непостійна, наче місяць березень,
І твоя любов, і ти сама!

Ленінград, 12. III. 1952

СОН

Мені приснилось, що я знов
До тебе, як колись, прийшов.
Ти усміхнулася привітно,
Круг шиї руки обвились...
Мене ти дуже ждала, видно,
Так, як уміла ждять колись.
Пив губи, як вино з бокала...
Була весна.
Цвіли сади.
О, як мене ти цілувала,
Молила пристрасно: — Не йди! —
.
Прокинувся — зима все вкрила,
Нема тебе, нема і сну...

Я півжиття віддав би, мила,
Щоб повернути ту весну!

Ленінград, 13. III. 1952

ХАЙ ПАДАЄ ПОМІЩИК НА КОЛІНА!

В повіті Юнчуань іде сьогодні суд:
Поміщика селяни судять — У Цзи-ліна.
Стоїть він у дворі, зіщулився і схуд,
Упав перед народом на коліна.

В його колись дворі зійшлися — це не
сон! —
Червоні прапори, плакати, гнівом звиті...
А на плакаті: «Білих не бува ворон,
Поміщиків хороших теж нема на світі!»

Колишні батраки, що обробляли лан, —
Господарі тепер. І їх не залякати!..
«Майно поміщиків — це кров і піт
селян!» —
Горять слова на другому плакаті.

— В нас не було землі — ти нас зганяв
з землі!
Голодний люд вмирав — ти винен в їхній
смерті!
Тепер нам світять зорі ті, що на Кремлі..

Кінець поміщикам! Й сліди їх будуть
стерті! —

Я радий, що в Китаї йдуть такі суди.
У нас вони пройшли в сімнадцятому році.
І я був батраком, і я сьорбнув біди —
В старій свитині, в латаній сорочці...

Володарем я став всієї землі тепер,
Землі, якою рівноправно володію,
Як кожен наш громадянин СРСР.
Поміщик на колінах? Я радію!

Радій же й ти, батрак, такий, як я
колись, —
У Франції, в Італії... Близька хвилина:
Зі Сходу день іде! Надійся і борись, —
Хай падає поміщик на коліна!

Одеса, 1952

ПІСНЯ ПРО БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Як Хмельницький в бій ішов,
В бій під Жовті Води,—
У проміннях корогов
Ніс зорю свободи!

Гей, не бійся перешкод,
Прапор піднімай,—
За свободу, за народ
І за рідний край!

Під ним коник — цок та цок —
Копитами грає...
Од козацьких од шапок
Тісно небокраю!

Перемоги день яснів,—
Уперед, повстанці! —
Б'ють під Корсунем панів,
Б'ють їх на Пилявці!

Дим пожарищ навкруги,
Турки і татари...

Знов полізли вороги,
Мов ті чорні хмари.

Звів Хмельницький булаву,
Клич пішов землею:
— Всі надії — на Москву!
Будем вічно з нею! —

Честь Хмельницькому в віках,
Що народні мрії
Спрямував на вірний шлях —
До сестри Росії!

Гей, не бійся перешкод,
Прапор піднімай, —
За свободу, за народ
І за рідний край!

Київ, лютий, 1954

ЦЕ ТИ, УКРАЇНО!

Шумлять у полі
Житá на волі,
Гудуть комбайни в липневу даль...
А в надвечір'я —
Вогнів сузір'я,—
То запоріжці варять сталь!

І ниви, і води,
Й гіганти-заводи —
Це ти, Україно,
Це ти!
У дружбі з Москвою —
Своєю сестрою —
Красуйсь на привіллі,
Цвіти!

Азовське море
Вночі суворе,
Рибалкам в море якраз пора...
А на Донбасі
Шахтар в цім часі
Дає вугілля «на-горá!»

Шаланд перегони
І шахт терикони —
Це ти, Україно,
Це ти!
У дружбі з Москвою —
Своєю сестрою —
Красуйсь на привіллі,
Цвіти!

Гей, на півсвіта
Співа трембіта,—
То з верховини йде лісосплав...
Як ліс заввишки —
Звелися вишки,—
Качає нафту Борислав!

Веселки усмішки
І нафтові вишки —
Це ти, Україно,
Це ти!
У дружбі з Москвою —
Своєю сестрою —
Красуйсь на привіллі,
Цвіти!

Дніпрові кручі,
Сади квітучі,
На хвилях човен і змах весла...
І сонце й квіти...
Ніко́ли в світі
Весна так буйно не цвіла!

І Київ, і кручі,
Й дівчата співучі —

Це ти, Україно,
Це ти!
У дружбі з Москвою —
Своею сестрою —
Красуйсь на привіллі,
Цвіти!

Київ, 1953

ПІСНЯ ПРО КИЇВ

На мальовничих придніпрових кручах,
У кучерявій зелені-красі,
Піднісся Київ між садів квітучих —
Колиска слави древньої Русі.

Весною у Києві проліски сині,
В садах солов'ї — зачаруетесь ви...
Люблю тебе, столице України,
Квітучий Київ, рідний брат Москви!

Ти перший, Київ, за російським братом
Підняв Жовтневий прапор у борні,
Під час війни був доблесним солдатом,
Солдатом Миру став у мирні дні!

Нових будинків зводяться квартали,
З «Ленкузні» чуть гудки, з «Більшовика»...
На вахту миру ми, кияни, стали,
Міцна в нас воля і міцна рука!

Після війни ти став ще красивішим,
Мій рідний Київ, у вінку будов!

Будуем мир, повітрям мирним дишем,
І радість в домі поселилась знов!

Красивий Київ, коли ніч на взгір'ї,
Коли Хрещатик у вогнях сія...
Рости, міцній в щасливому сузір'ї,
Радянський Київ — молодість моя!

Вітрила яхт і неба даль блакитна,
І кораблі, і хвилі на Дніпрі...
Любимий Київ, молодій і квітни
Під сявом Кремлівської зорі!

Весною у Києві проліски сині,
В садах солов'ї — зачаруетесь ви...
Люблю тебе, столице України,
Квітучий Київ, рідний брат Москви!

Київ. 1953

РУСІ КОСИ, ОЧІ СИНІ...

В береті синьому, в спецовці,
Голубоока, як весна,
На екскаваторі в Каховці
Працює дівчина одна.

З Кіровограда чи з Полтави,
Не знаєм області її,
А тільки в коси золотаві
Всі закохались водії.

Побачень ждали, в'яли з виду,
Допитувалися — коли?
Важкі до неї самоскиди,
Немов любов свою, вели.

Ой, русі коси, очі сині! —
Ставали в чергу до ковша.
Всміхнеться — радісно людині,
Всміхнеться — крається душа.

Туди й назад пройти — не легко
Десятки тисяч верст за день...

— Скажи, до серця — ще далеко? —
Всміхнеться дівчина лишень.

Побачень ждали ми — чи скоро?
Допитувалися — коли?
— Як зашумить Каховське море,
Як хвиль піднімуться вали...—

Ми всі закохані без краю,—
Хай вибирає одного!
Ми знаєм: і вона кохає,
Але не знаємо — кого?

— Кого? — в день пуску греблі
взнаєш!..
Кого? — скажу на відкритті...—

Як гарно жить, коли — кохаєш,
Коли є друзі у житті!

Київ, 1953

ПТАХІВНИЦЯ НАСТЯ

Тільки ранок піднімається з-за обрію,
Барвами загравши в голубій росі,—
Стріне вас у полі посмішкою доброю
Дівчина русява з квіткою в косі.

В полі — птахоферма. Вуличками
Домики пташині... А за полем — ліс...
Ранок розспівався голосними півнями,
Жайворонк пісню у зеніт поніс.

Сторож біля будки задрімав з
рушницею...
— Добрий ранок, діду! — І уже з дверей,
І уже із будки вслід за птахівницею —
Жовте, біле, чорне полум'я курей!

Жовте, біле, чорне полум'я — за Настєю!
Всіх їх нагодує, всіх їх приміча...
Раптом тінь майнула, — хто там сонце
застує?
Кібець з неба кинувсь, ухопив курча.

До курчат побігла, бо вони ж без матері,
Їм ще не знайома воля степова,
Їх взяли учора прямо з інкубатора;
Всіх їх нагодує, всіх їх напува..

Сторож в кібця стрільнув, наче в
супротивника,—
Впав хижак, як грудка, більше не кружля.
Глянь до лісу, Насте,— лис чатує
півника!..—

Лисом ліс ошкіривсь,
Кібцями — поля.

У «Здобутку Жовтня», в полі, між
пшеницею,
Довгі дні працює, довгі літні дні.
Їй колгосп довірив бути птахівницею;
Білі, жовті, чорні розбрелись в стерні...

Вечері, як ферма передасться сторожу,
З станції приходять бравий старшина,
Йдуть вони на гулянку, і обом їм хороше,
І про що говорять — знає ніч одна!

Тільки ранок піднімається з-за обрїю,
Барвами загравши в голубій росі,—
Стріне вас у полі посмішкою доброю
Дівчина русява з квіткою в косі!

с. Коломак, 1953

В МИЛОГО СОРОЧКА БІЛА

В милого сорочка біла,
Личку смаглому у тон...
Я сама сорочку шила,
Я сама ростила льон!

Зацвітай, мій льон-льонок,
Синьою порошею,
Для весільних сорочок,
Для життя хорошого!

Вишивала по рядочку
Поле в квітах запашне...
Одягатиме сорочку —
Буде згадувать мене!

Зацвітай, мій льон-льонок,
Синьою порошею,
Для весільних сорочок,
Для життя хорошого!

Ой ти, даль ширококрила,
Ой ти, радість, без кінця...

В милого сорочка біла
З мого льону-довгунця!

Зацвітай, мій льон-льонох,
Синьою порошею,
Для весільних сорочок,
Для життя хорошого!

Київ, 1953

ЦІЛУЙ МЕНЕ

Цілуй мене! Немає більше щастя,—
Коли ми вдвох,
Коли весь світ — на двох,
Коли серця
Ще юністю іскряться...
Пора весняна проминé,—
Цілуй мене!

Цілуй мене! Хмільний кохання келих —
Уста в уста...
Весь світ в твоїх очах!
Весь світ одбивсь в твоїх очах веселих...
Пора весняна промине,—
Цілуй мене!

Цілуй мене до забуття, до згуби!
Хай будем вдвох,
Хай все життя — на двох!
Хай третіх губ не знають наші губи...
Пора весняна промине,—
Цілуй мене!

с. Короліщевічі (Білорусія), 1953

КАСКА

Під Мінськом, у сосновому бору,—
Які гриби сьогодні я беру!
Боровики і рижики,— будь ласка,
І підосичник із моховиком...
І раптом у трухлявім листі — каска,
Іржава каска з вицвілим хрестом.

Спинаюсь перед каскою тією,—
Де ж той, який в цій касці йшов сюди?
Згнили його вже й кості під землею!
А ми живем, саджаємо сади,
Берем гриби, прогнавши суму хмарку,—
Закуска є,
Вино у флязі є,
П'ємо за наше щастя повну чарку...
А хто, фашисте, вип'є за твоє?

Ця каска — ворогам урок судьби,
Щоб не ходили в ліс наш по гриби!

Мінськ, 1953

«ЦАРЬОВ» КУРГАН

Над Волгою, на рівнім лівім б́ерезі,
Напроти величавих Жигулів,
Стоїть курган. Я був на ньому в березні,
Я літом був на ньому...
Сто віків
Стоїть він — в хугу, в спеку, у туман,
В народі прозваний «Царьов» курган.

Як виник він, курган цей, тут на
б́ерезі?

Чом він — «Царьов»?
Вуркоче річка Сок...
Я розповім про все про це по черзі...

Ламають камінь тут, беруть пісок,
Трьохтонка бутів камінь повезла
До Куйбишевського гідровузла.

Мов ті орли, що піднялись аж ген де,
Кружляють над курганом цим легенди.

Колись, давно, — легенда повіла мені, —
Тут бився з ворогами скіфський цар.

Все поле вкрила рать, списи поламани...
І ніч прийшла з бровами чорних хмар...
Як перевірить — завтра ж знову пря --
Чи ще багато війська у царя?

Як перевірити? — почав гадати він, —
Зібрати рать, порахувать щити?..
І повелів він: кожному солдатові
Землі набрати шапку й принести,
Й на купу сипать землю ту звелів...
Так зріс курган напроти Жигулів!

Так зріс курган, насипаний солдатами...
І цар подумав о хвилині тій:
Він зброї не складе, він воюватиме! —
І він пішов на ворога у бій,
І в битві біля волзьких берегів
Розбив він чужоземних ворогів...

Мов ті орли, що піднялись аж ген де, —
Кружляють над курганом цим легенди.

Віки промчались, наче дикі віхоли,
Сліди від них — піски та ковилі!

... ..
І от сюди геологи приїхали,
Взяли з кургана пробу — глиб землі,
Курган цей — виявилось — камінь-бут,
Якого так шукає Гідробуд!

Царьов курган! З твоїх дрімучих нетрів
Народ радянський владно попросив
Дванадцять дать мільйонів кубометрів
Каміння-буту, — твій увесь масив!
Я піднімаю пісню, як бокал,
За цей чудесний будматеріал!

Кінчається легенда та, яка мені
Як молодість, як пісня дорогá.
Хай буде порт на бутовому камені,
Порт — Жигулівське море! Хай ляга
Цей камінь-бут у полотно доріг,
В наш день, який легенду цю зберіг!

Нехай цей камінь-бут стає фундаментом
Електростанцій, трас, нових домів,
Нових легенд, оздоблених орнаментом
Людської праці!..
Грім десь загримів, —
Не грим — у Жигулях підричники
Зривали скелі, мов старі віки!

У Жигульовськ, у Комсомольськ над
Волгою,
Із Куйбишева в неозору даль
Ми ідемо шосейною дорогою —
Яка прекрасна автомагістраль!
З старої у нову легенду мчить
«Победа» наша.
В простір!
У блакить!

У Жигулях, трудом геройським, працею,
Бульдозеристи, зодчі, ковалі
Нову легенду творять — гідростанцію,
Нову легенду — сонце на землі!
Хай сяє сонце, ніч розбивши вщент!
Нехай живе народ — творець легенд!

Куйбишев на Волзі, 1953

ГОРЬКИЙ У МАНУЙЛІВЦІ

(1897 і 1900 рр.)

І. ВОГНИК УНОЧІ

Про нього згадують і досі
У кожній хаті за столом
Колгоспники сивоволосі
В селі Мануйлівці над Пселом.

В косоворотці полотняній,
Високий, у очах — блакить,
З'явився він у день весняний
На Україні в нас пожить.

Пожить на Пселі. Тяжка хвороба —
Туберкульоз — легені їсть...
Питався піп: — Що за особа?
І думав: «Підозрілий гість».

Які місця тут справді гарні —
І луг, і річка чарівна...
Він поселився при лікарні.
На вигін з хати — два вікна.

По хатах — видно — гнізда всюди, —
Лелеки в гніздах тих живуть!
І — видно — як на працю люди
У економію ідуть...

Сидів — писав... Багато встиг він,
Всі дні з-за столу не вставав...
А у неділю йшов на вигін,
На оксамитну зелень трав.

Народу тут, немов на сходці, —
Завжди компанія була...
У вишитій косоворотці
Стоїть на вигоні села.

Хай хмари йдуть, дощем набряклі, —
Не міг він жити без людей!
Любив було гуляти в скраклі...
І піп у Піски в тьмі ночей

Строчив уряднику доноса:
«... А ще повідомляєм ми,
Письменник Горький... ходить босий,
З простими водиться людьми...»

«... З селянами у полі косить,
У кузні в коваля бува», —
Урядник з Пісок вже доносить
В Полтаву кляузні слова...

Спить зморене село. Десь човга
Дід-сторож... Десь кричать сичі...
Лише в вікні — на вигін — довго
Палає вогник уночі.

Дружина спить. В глибокій тиші
Вуркоче мрійно Псьол-ріка...
Про ярмарок у Голтві пише
Невтомна Горького рука.

Чуприну, що спада, русяву
Він одкидає раз у раз...
А з Петербурга у Полтаву,
З Полтави в Піски йде наказ...

Із департаменту — не звідкись:
Урядникові з Пісок вमितь
В Мануйлівку переселитись,
За Горьким нагляд встановить!

Ц. Я К С О К І Л — Ж И Т Ї :

Вдень — тиха вулиця Лелеча,
Лиш праник гупа на ставку...
І враз — гарба, в гарбі — малеча,
Дитячу пісню чуть дзвінку...

Що сталось? Це перед обідом,
Дітей набравши у гарбу,
Купатись з ними Горький їде
На луг, у далеч голубу —

На берег Псла! В обідню пору
Вода там тепла, і пісок...
Пірнають в купіль у прозору...
Між них — Максим, його синок.

Всім бубликів виймає в'язку,
А потім десь у холодку

Гукають діти: — Казку! Казку!
Скажіть нам казку!
— А яку?
— Про Сокола!
— Про те, як Сокіл
Літав у небо голубе...

Шумлять над Пслем ліси високі,
І кожен уявляв себе
Відважним Соколом у небі,
Лиш очі мрійливо примруж...
І хтось говорить, мов до себе:
— Як Сокіл — жить, а не як Вуж...

III. ЧИТАЄ «КОБЗАРЯ» СЕЛЯНАМ

Не раз бувало у неділю,
А то й у будень, як коли;
Сідали в човен і за милю
Пливли собі по Пслу, пливли...

Куліш варили на привалі,
Ловили рибу...
Так весь день.
Пливли, «Дубинушку» співали,
Він — українських вчивсь пісень.

Він був веселий в час дозвілля,
Компанію мав немалу...

От ялось — теж була неділя —
Пристали човном десь по Пслу.

Зійшов на берег гурт селянський,
Зійшов і Горький, книгу ніс.
— А чий це ліс? — спитався.
— Панський.
— Народний скоро буде ліс! —

За Броварською за горою
Заходив день. На килим трав
Усілись. Горький під сосною
Уголос «Кобзаря» читав.

Читав поему «Сон». І очі
Світилися гнівом у селян:
— Народ в неволі жить не хоче!
— Коли ж розвіється туман?

— Як панський ліс народним
стане... —

Вертались пізно у село.
Все небо — буряно-багряне,
На бурю сонце, знать, зайшло!

Ввік не забудь маївку цюю
І Буревісника лице:
— Так, той хазяїн, хто працює,
Запам'ятайте, друзі, це!.. —

В робочі дні всі люди в полі.
Працює й Горький, — пише він
«Мещанс». П'еса йде поволі,
Багато потребує змін.

Це — перша п'еса. П'еса — вдасться!

.

Ще довго будуть в боротьбі
Шукати люди шлях до щастя...
Сімнадцять літ ще йти тобі,
Народе мій, і крок по кроці
Перемагати у борні,
Щоб у сімнадцятому році
Знайти той шлях в Жовтневі дні!

Київ, 1953

ШВЕДСЬКА МОГИЛА

У степу, під Полтавою, є висока могила,—
Жито спіє навкруг, пшениці, ячмені,
Мирний день розквіта, розпростовує крила...
У задумі стою...
І згадалось мені:

Тупали копітами
Большаками битими
Чужоземці-вершники,
Все за шведом швед.
Стали під Полтавою...
Ніч взялась загравою...
Карл-король — дванадцятий —
Дивиться вперед.
Пилом припорошений,
Чом прийшов, непрошений?
Що тебе із півночі
В край наш привело?
Мчався, гнаний мрією,—
Покінчить з Росією!..
Він стоїть з Мазепою,
Похилив чоло.

Думав: люди скорені...
Помилився в корені!
Думав: за Мазепою
І мале й старе...
А народ — з Росією!
Не словами — дією:
З вилами, сокирами,—
Хай загарбник мре!
— Не дамось загарбнику
І Мазепі — зраднику! —
Піднялась з Росією
Україна вся.
Бій кінчився славою!
В полі, під Полтавою,
Карл-король — дванадцятий —
Пе-ре-ки-нув-ся!
На мечі російському,
На штику вкраїнському
Згасла слава Карлова,
Затопталась в степ...
Горб землі, де шведи ті,
Може попередити
Карлів новоявлених
І нових Мазеп!

У степу, під Полтавою, є висока могила,—
Жито спіє навкруг, пшениці, ячмені,
Мирний день розквіта, розпростовує крила...
У задумі стою...
Так згадалось мені.

м. Суми, 30—31. VII. 1953

В ГОСТЯХ У МОРЯ

1. НА ПЛЯЖІ

Сочі. Санаторій «Правда».
Сонця — море-океан!
Літаки ідуть на Адлер,
Поїзди — на Єреван.
Хтось хустинкою з вагона
Помахав...
— Щаслива путь!
Вирвавсь вітер. Хмари, хмари
Із Туреччини ідуть.
Буде шторм,— така прикмета...
Тужать чайки голосні...
Хмари йдуть з землі Хікмета,
З пляжу «Правди» — йдуть пісні.
Ви розвійтесь, чорні хмари,
Смійся, сонце, на воді!..
Ми гойдаємось на хвилях,
Стяги грають молоді,—
Понад пляжем, на моторці...
І здалось мені: наш стяг
Через море руку дружби
Всім пригнобленим простяг!

2. АДРЕСА ВЕСНИ

Олеандри, магнолії, пальми,
Мрійне море, прозора блакить,
Ніжно хвилі гойдають: хить-хить...
В голубу запливаємо даль ми,
Пароплав де-не-де задимить...
Мрійне море, прозора блакить.

Пароплав — на Батумі з Одеси...
Жовтий лист з клена пада на
пляж...

Де поділась весна? А була ж...
Як її відшукати адресу?
Ти скажи нам, товаришу наш!
Жовтий лист з клена пада на пляж.

Де адреса,— Батумі чи Сочі?
Пальми, лавр, італійська сосна;
Квітне юкка і роза рясна...
І цвіркун сюркотить до півночі,
Та адреси весни й він не зна...
Пальми, лавр, італійська сосна.

— Зараз в нас, у Ігарці,— морози,—
Проказав мій сусід інженер,—
На Камчатці метілі тепер...
А у Сочі — і сонце, і рози...—
Він скупавсь, пружне тіло обтер...
На Камчатці метілі тепер.

Десь він рози дістав невідомі,—
Грав букет у ранковій росі:
Білі, кремові...

Сів у таксі.
Дав пілоту на аеродромі:
— Передайте...— почули ми всі...
Грав букет у ранковій росі.

В день народження, в юрті, по рейсу,
Руса дівчина брала букет.
— Звідки він? Біля юрти ж замет...
— Од весни!
— А весни де адреса? —
Це питання було суттєвє.
— Там весна, де кохання живе!

3. ЧОГО ТИ ХВИЛЮЄШСЯ, МОРЕ?

Чого ти хвилюєшся, море?
Гримить за прибоєм прибий...
Вгамуйсь, моє серце,
Вгамуйсь, моє хворе,
В колисці засни голубій!

Б'ють хвилі, горять білопінні,
Бушує стихія німа...
Гори, моє серце,
Гартуйсь у горінні,
Життя без горіння нема!

4. ***

Сьогодні море прозорозелене,
Сьогодні настроїй хороший у мене,
У серці співають дзвінки солов'ї,
Бо море — нагадує очі твої!

Ворони каркають на дубі,—
 «Кра-кра!» чуть крики їхні грубі...
 Зжену їх, грудку в них пуцу,
 А то накаркають дощу...

6. ХОЧ ДОЩ, А Я ПРИЙДУ!

Всю ніч був дощ, і цілий день іде,
 Нахмурилась вечір... Де ти, сонце, де?
 Лютує море збурене, руде...
 Всю ніч був дощ, і цілий день іде.

Умовились зустрітись ж в саду!
 Чи прийдеш ти? Хоч дощ, а я прийду!
 Дощ не зупинить душу молоду...
 Умовились зустрітись ж в саду!

Стою під кленом. Будь благословен,
 Будь зонтиком мені, зелений клен!
 Майнула постать в темі алей,—
 ген-ген...

Стою під кленом... Будь благословен!

Я ждав тебе,— і ти прийшла, прийшла!
 Всмінулась — і розвіялась імла.
 Ти руки простягла, мов два крила...
 Я ждав тебе,— і ти прийшла,
 Прийшла!

7. У МОРЯ СВОЇ ЗАКОНИ

На суші кипариси б'ють поклони,
На суші вітер віє звідусіль,—
А в моря — свої закони:
На морі — штиль.

На суші кипариси сплять тремтливі,
Своїх струнких не змінюючи форм,—
А море бушує в гніві:
На морі — шторм!

Цілую,— ти ж подібна до ікони,
Подібна до холодності її...
У моря свої закони,
В серця — свої.

8. БРАТСЬКА МОГИЛА

Чи ви чули, як падають жолуді,
Восени, коли мріють дуби?
Мов патрони лежать розколоті,
Мов патрони після стрільби.

Як багато у лісі ще зелені! —
Тільки клен пожовтів, тільки клен...
Осінь смуток колише у пелені,
Жовтий смуток з давніх-давен...

В лісі — Братська могила. Хтось з молоді
Свіжих айстрів букети приніс...
Осінь. Падають, падають жолуді,
Наче варта почесна — ліс.

Над могилою пам'ятник воїну...
Тут ми бились за мирні ці дні,
Тут ми гостримо пильність подвоєну,
Щоб не бути новій війні!

9. ПРОЩАННЯ З МОРЕМ

Весь день сьогодні море бушувало,—
Прощаюсь з ним... За звичаєм старим ---
Монети срібні кидаю у хвилі.
Щоб на той рік зустрітись з морем знов!

Я не сидів край моря — ждав погоди,
Не викликав і рибок золотих, —
Змагавсь я, море, з хвилями твоїми,—
Купавсь, ловив ставриду, пив чачу...

Я в дар од тебе, море, взяв здоров'я!
Ти рвешся вглиб,
Я — прагну висоти...
Та нашу дружбу й в землях
Придніпров'я
Я буду, море, свято берегти!

Сочі, 15.X—10.XI. 1953

СНІЖОК МЕТЕ У КИЄВІ

Сніжок мете у Києві,
Гра вітровій в дуду...
Не взнати вітровієв!
Куди я йду!!!

Йду вулицею Леніна,
Сніжок вкриває путь...
На всіх вітринах зелено —
Ялинки там цвітуть!

Хлоп'ята в сніжки граються,—
Зима взялась всерйоз!
До кожного всміхається
З вітрини Дід Мороз.

В огнях вечірня вулиця,—
Люблю тебе, дзвінку!..
Все місто знов красується,
Мов дівчина в вінку.

Земля моя, ти вся така!
Од вітру я засмаг...

Ріг Леніна й Хрещатика,—
Зайду в Універмаг!

Назустріч із пакунками
Людей пливе потік...
Ми звикли з подарунками
Стрічати Новий рік!

Живу ялинку донечці
Засніжену несучу...
Тобі ж, Вітчизно сонячна,—
Новобудов красу!

Тобі — нові заводи ми,
Землі нові дари,
Нові міста, що зводимо,
Турбіни, трактори...

Закохані йдуть парами,—
Тебе ми пізнаєм,
Любов,— з очима карими,
Із голубим огнем!

Ялинки в кожному паркові,
Злітають зорі ввись —
У Києві, у Харкові,
В Москві,— і скрізь, і скрізь!

Кружля сніжок порошею...
До столу, друзі, час!
З зимою вас хорошою,
Із Новим роком вас!

Київ, 1953

ЛЮБЛЮ СВІЙ КРАЙ

Люблю свій край — радянську Україну,
Її степи, світанки у степах,
В садах вишневих — пісню солов'їну,
В ночах донецьких — зорі на копрах!

Нема ніде за тебе кращої,
Моя радянська сторона!
В яснім сузір'ї дружби нашої
Росія — зірка провідна,
Росія — зірка провідна!

Люблю тебе, сестра моя — Росіє,
Люблю величчя трудове твоє,
Зорю Кремля, що світло правди сіє,
Усім народам руку подає!

Нема ніде за тебе кращої,
Моя радянська сторона!
В яснім сузір'ї дружби нашої
Росія — зірка провідна,
Росія — зірка провідна!

Люблю могутню нашу Батьківщину —
Союз Республік — здружених сестер!
Де не піду, куди свій зір не кишу,
Країна Рад — одна сім'я тепер!

Нема ніде за тебе кращої,
Моя радянська сторона!
В яснім сузір'ї дружби нашої
Росія — зірка провідна,
Росія — зірка провідна!

Люблю тебе, блакитне наше небо!..
Як гарно жить у дружбі з усіма,
І знать про те, що кращої за тебе,
Моя Вітчизно, не було й нема!

Нема ніде за тебе кращої,
Моя радянська сторона!
В яснім сузір'ї дружби нашої
Росія — зірка провідна,
Росія — зірка провідна!

Київ, 1954

ВЕСНЯНЕ

Прекрасна пора травнева,
Коли у цвіту дере́ва —
Черешні рясні, каштани...
Пта́хи вже звили гнізда,
Пісню чуть гармоніста...
Скоро вже день у zenіті стане,
При́йде кохання неждане...

Прекрасна пора кохання,
Коли ти увесь — чекання,
Коли у очах — тривога...
В світі найгірше — спокій;
Друже мій синьоокий,
Щастя — не тільки той світ,
 що з порога,
Щастя — безкрая дорóга!

20. IV. 1954

ДОЦЦІ ТАМАРІ

Тобі вісімнадцять сповняється літ,
Усі у життя семафори — відкрито!..
Для тебе сьогодні й акації цвіт,
І друзі тобі посилають привіт,
І пісня чекає на тебе,
І літо...

Всі раді тобі, всі вітають тебе...
Та знай, що, можливо, не завжди так буде,
І небо — не завжди бува голубе.
І, може, десь горе підступне шкребе.
Будь завжди стійкою,
Будь мужньою всюди!

І ще пам'ятай: щастя наше — наш труд!
Не бійся роботи, — бійсь ледарства, ліні!..
Мозолі у нас на руках — це не бруд,
Це — наші медалі за велич споруд!
Хай здрастує труд, що на благо країні!

Геть щастя оте, що, як кіт, як вуркіт,
Мурчить біля ніг... То не щастя — дрімота!

От щастя: творить і любити весь світ —
Із сонцем, із хмарами...
Йди ж у зеніт,
Веселка — до нашого щастя — ворота!!!

Київ, 1954

З ЦИКЛУ «ТОБІ, КОХАНА!»

1. * * *

Скільки я разів стрічав світання,
Скільки вечорів таких шукав...
От і знову вечір. Зірка рання
Золотом розшила твій рукав.

В море десь відчалили баркаси,
Хвиля грає, хвиля низовá...
Хтось — ти чуєш? — дівчину в цім
часі

Милою своєю назива.

Ну, а ми ж? Усе нам зрозуміло,—
Скоро місяць гляне у баркас...
Почекай, не сходи, нічне світило,
Дай поцілуватись в перший раз!

2. МОРСЬКИЙ ХАРАКТЕР

Вранці море — тиша й благодать,
А з обіду — вітер вигнав хвилю...

От попробуй море угадать!
Море нагадало мою милу.
В милої характер теж морський;
Зранку — тиша, потім — шторм
такій,
Море перед нею — супокій!

3. * * *

День і ніч, день і ніч, день і ніч,
Де б не був я — про тебе розмова,
Ти не йдеш з моїх дум, з моїх віч,
Моя зіронько світанкова!

Ти почуй мене, Волго-ріка,
Принеси мені вість в Україну!
Як до берега хвиля морська,
Так до тебе, кохана, я лину.

Сонце личка торкнулось твого —
Перший промінь — цілунок шле з
неба...

Я ревную до тебе його,
Що не я, а воно біля тебе!

— Ти ревнуєш мене? Дивина!
Сам просив мене (просьб цих
немало),
Щоб за тебе — хай знає вона —
Я кохану твою цілувало...—

Сонце-братіку, правда твоя,
Я просив і прошу тебе дуже,

Якщо знає вона, що то я,—
Так цілуй же,
Цілуй же,
Цілуй же!

Коли сходиш — цілуй з-за вікна,
Як заходиш — з-за хаток рибачих...
Так цілуй,
Щоб засмагла вона
Від твоїх поцілунків гарячих!

4. БЕЗСОННЯ

Минає ніч, вже скоро й схід,
Всі сплять — холостяки й жонаті...
Заснув за стінкою сусід...
Лиш я не сплю в своїй кімнаті.

Все думи, думи в голові...
Як важко це, що ти — далеко!
Хвилини — почуття живі —
Летять повільно, як лелеки...

Як я сумую по тобі,
Як хочу, щоб були ми разом!..

.
Минають ранки голубі,
А ми в розлуці все тимчасом...

м. Осипенко, 1954

ПЕРЕЯСЛАВКА

В залі з'їзду — плем'я юне,
В залі з'їзду — весна...
З комсомольської трибуни
Виступала вона.
Хустка — квіти-лілеї,
Дві чорняві коси...
Щоб поглянуть на неї —
Півжиття віддаси!

Зерно́ до зерна́
Доби́ра слова́.
— Відкі́ля вона́?
— З Пере́яслава!

Зір не зводить із дівчини
Молодий комбайнер.
Закохавсь за дві хвилини, —
Що робити тепер?
Орден Леніна в нього,
Ще й Героя Зоря...
Підійшов після того,
Серце їй повіря:

— Дівчино моя,
Переяславко,
Де стріну тебе,
Моя ластівко?

В нього очі — сині-сині,
Наче плеса озер...
Теж сподобався дівчині
Молодий комбайнер.
Гляне — серденько в'яне,
День в цвіту, як в диму...
Усміхнулась рум'яно
І сказала йому:

— Дні в труді горять,
Як у блискавці...
Восени в Москві
Жду на виставці!

— Не забудеш?
-- Не забуду!
Свідок — спів солов'я...
Першість в області добуду —
Переяславка ж я! —

Ой ви, далі безкрайні!
В літню даль степову
Іде він на комбайні,
А думки — про Москву!

— Дівчино моя,
Переяславко,
Там стріну тебе,
Моя ластівко!

Київ, 1954

ДІВЧИНО МОЯ МИЛА

— Дівчино моя мила,
Чи ти мене розлюбила,
Що вже котрий вечорочок
Не виходиш у садочок?

— Ой, не гнівайся, не сердься,
А не вийду, моє серце.
Одцвіли сади-садочки,
Де стрічали вечорочки,
Дні гарячі прилетіли —
Почались жнива в артілі!

— Дівчино моя люба,
Вийди ввечері до клуба.
Як прийду і не застану —
То й любити перестану!

— А я люблю й любити буду,
Та не вийду й до колбуду.
Як щовечора з тобою,—
А хто ж буде ланковою?
А що скаже мені ланка,
Як щовечора до Йванка?

— Дівчино моя мила,
Голубонько сизокрила,
Куди скажеш — за хвилину
Сам до тебе я прилину!

— Рано-вранці виїжджаю
На збирання урожаю...
Приходь ввечері з баяном,
Бо в розлуці серце в'яне,
Приходь; любий, приходь, друже,
Бо я тебе люблю дуже!

Київ, 1954

В ЛІСІ, В КРАСНОКУТСЬКОМУ РАЙОНІ...

В лісі, в Краснокутському районі,
Взнав я (літня то була порá) —
Шовківник Чучмар живе...

В загоні
У колгоспі попросив я коні,—
Іду до Михайла Чучмарá!

Гарно літом у дубовім лісі,—
Материнка квітне, деревій,
Деь шебече пташка на горісі;
Дикий хміль з ліщиною сплелися,
Кличуть вас в намет зелений свій.

Царство тиші, краси й любові!
Ми йдемо стежинкою у яр...
От і зруб. Кущі, кущі дубові...
Вишка між кущами, далі — знову.
— Сторожі, — пояснює Чучмар.

Дівчина стрічає нас в намисті...
Ціле літо, день за днем підряд,
Тут, під туркіт горлиць голосистих,

Труд і думи в Чучмара — єдині:
Збагатить державу трудову,
Більше дати коконів країні!..
І за це послала Україна
Чучмара на виставку в Москву.

Коли бачу я в дівчат наряди —
Сукні з шовку, що горять, як жар,—
В мене думка виникає рада:
Може, це із того шовкопряда,
Що на дубі виростив Чучмар!

с. Краснокутськ на Харківщині, 1954

ЗИМА

Мете зима! Сніжком тривалим
Поля засипала, степи,
Укрила землю білим покривалом,—
Спи, земле, люлі-люлі, спи!

І сплять в пухкім снігу посіви,
Ліси заметені, сади...
Хай сплять. Нехай їм сняться сни
красиві...
Синичко, цить, не розбуди!

Мовчить синичок зграйка тиха,
Червоногруді снігурі,
Лише ворона — баба-бабариха —
«Кра, кра!» — сніг наклика вгорі.

Появиться крізь хмари сонце:
— Спиш, земле?
— Сплю.
— Ну, спи, ну, спи...—
Всміхнеться крізь відчинене віконце,
Сипне лапатої крупи...

Байдуже гляне в даль заснулу,—
Аби відмітитись лишень,
Аби не записалося прогулу,
Аби лічився трудовень!

Мороз скував ставки в артілі,—
Де ж прати? — лаються баби...
Лежать замети, як верблюди білі,
Свої ворущачи горби.

У балці — сніг, а поле — голе?
Спи, земле, спи!
Не спить село:
Всі дні вивозять з балки сніг на поле,
Щоб більш вологи там було!

Спи, земле, спи!..
Не сплять лиш люди:
У полі ставляться щити,
Снігозатримання провадять всюди,—
Мети, хурделице, крути!

Й мете метіль, немов по просьбі,
Жбурляє сніг у дві руки...
— Це добре!— всі радіють у колгоспі...
Не раді тільки двірники.

— Навіщо він? Однак зчищати...—
Колгоспи просять: — Ще коли б! —
Качають бабу снігову дівчата.
— Як буде сніг — то буде й хліб! —

Мете зима! Сніжком тривалим
Поля засипала, стели,

Всю землю вкрила білим покривалом,—
Спи, земле, люлі-люлі, спи!

І спить земля...
І тільки трієр
Та біля плуга ковалі
Нагадують усім: весна — не мрія,
Її чекають у селі!

Ірпінь. січень. 1954

ВЕСІЛЛЯ

Сніг — по пояс,
Сміх — по полюс,
І пісень метелиця,
В полі мчить весільний поїзд —
Бригадир наш жениться!

До ясної
Молодої —
Із вином, з закускою, —
Мчить він з області Сумської
До області Курської!

Поїзд лине
З України, —
Заздрять всі красі її...
Дві берізки, тополіни, —
Тпру! —
Кордон з Росією.

Стали коні
При кордоні...

А з-за пущі темної
Їм назустріч — в співі, в дзвоні —
Пóчет нареченої!

Честь весілля!
З хлібом-сілля
Зустрічали. З чаркою.
Чокнулись — артіль з артиллю,
Бригадир — з дояркою!

Край російський!
Дві берізки
Розступились — просимо!
Ще з дитинства, по-сусідськи,
Тут ходили росами...

Дні рясної,
Дні дзвінкої
Пісні-казки руської!
Женихались — із Сумської,
Кумували — з Курської!

Поле й поле...
Світла доле! —
Коні мчать, як віхоли,
Дві берізки, дві тополі
З піснею проїхали!

На весіллі —
Дві артилі,
В танці в клубі — вузько їм!
З Сум — артіль «Червоні хвилі»,
«Солнце жизни» — з Курської.

На весіллі —
Дум метілі...
Спорять два старійшини:
— Все гаразд,— пили і їли,
А не все ще рішено! —

Танці в клубі —
Глянуть любо! —
«Во саду ли», «Горлиця»...
Дід із «Хвилі» біля груби
З дідом з «Жизни» споряться.

Спорять довго,
Спорять строго:
— Мусимо ж рішити ми,—
Де подружжя — чи у нього,
Чи у неї житиме?

— Де? А звісно,—
В «Солнце жизни»!
— В прийми? Нареченого???
Хіба в нас в артілі тісно?
Чи нема печеного?

— Що ви, куме! ...
Хто ж так дума? —
Пих та пих — цигаркою...—
— Молоду ми візьмем в Суми,
Буде в нас дояркою!

— Але й з кіньми
Йшли ж у прийми...
— Що було — не вернеться!

Дім-палац поставим їй ми...—
А в залі — «Метелиця»!

— Молодому —
Лист з обкому!
Поштою окремою:
Посилають — з Сум, із дому —
Вчитись... в академію!

— Так що, куме,—
І не в Суми...—
Туш заграли. Оплески!
В молодій — хмарка суму,
В'януть очі-проліски...

— З Курська прямо —
Телеграма!
Молодій... як премію...
Посила обком так само —
Вчитись... в академію!

Радість в клубі.
— Друзі любі! —
Знов пішла «Метелиця»...
Два діди десь біля груби:
— А куди ж повернуться? —

Курять довго,
Курять строго.
— Всюди будуть бажані! —
П'ють за неї...
— Час до нього,—
Коні вже запряжені!.. —

П'ють герої
В молодії...
Тиждень путь похрускує
Із Курської — до Сумської,
З Сумської -- до Курської!

Ірпінь, 1954

* - *
*
*

З-за тебе втратив спокій я,
Зазнав любовних мук,
Дівчино світлоокая,
Дитя Великих Лук!

На лижах мчить по-заячи
У далеч снігову,
Біжить, замет зрізаючи,
Гукаючи: — А-у! —

На ній червоні бурочки,
А поруч з нею — я...
— А-у, моя снігурочка,
Хорошая моя!

Замети, наче надолби,
Та ми не спиним хід...

Хогів отак би, рядом би —
Завжди твій бачить слід!

Комарово, 10. III. 1955

* * *

В небі над полями —
Райдуга-дуга...
Я люблю тебе з громами,
Я люблю тебе з дощами,
Із гаями,
З солов'ями,
З голубими вечорами,
З піснею роздобою
Ніччю над колискою,
З тихою тополею,
З білою берізкою, —
Всю — з морями і містами,
Всю — до болю, до безтями,
Люблю тебе,
Вітчизно дорогá!

Ленінград, 12. III. 1955 ..

ДЯТЕЛ

Я рано-рано вийшов з дому,
Ще сонце навіть не зійшло,
А в лісі, в царстві лісовому,
Проснулось кожне вже дупло.
Пташки збиралися на лови,—
Комах їм треба принести:
Малята он чорноголові,
Бач, як роззявили роти!
Пташки летіли в обрій синій —
Дрозди, сороки, солов'ї...
У них немає магазинів,
Надійсь на дзьобики свої!

— Ховайсь в кущі, комарику!..—
Туг-тук! — десь дятел в кро́нах,
В чорному кептарику,
У штанцях червоних
На верху дубка старого
Стука в тиші лісовій:
В поті чола
З сучка сухого
Добуває
Сніданок свій.

Дарма́, що вітер чубик па́тла,—
Тут-тук!
Тут-тук! —
Шукає тлю...
Я славлю працю дятла!
Труд змалку я люблю!

В дятла чорний кептарик,
Вишита сорочка,—
Наче сонячний ліхтарик —
На сухім сучку дубочка.
Тук-тук! — працює дзьобом,
Тук-тук! — мов топірцем...
Трудом ми все на світі робим,
Трудом живем, кінець кінцем!

Хвала тобі, моя доро́го,
Хвала тому, хто вирвав хоч би гриб,
Хто в поті чола — свого, не чужого —
Добуває свій чесний хліб!

с. Комарово, 1955

ЗАСУХА

Десь хмари бродять (без дощів),
Десь блискавка (і дуже близько),
Неначе вовк серед кущів:
Не видно — лиш очима блиска.

За цілий рік хоч би роса!..
Пішла на корм худобі стріха...
Дощу б!
Все палять небеса.
Дощу б!
І вітер ліг — не диха.

Якби я міг, якби я вмів —
Я б грім кресав,
Я б кидав грози,—
Щоб дощ пройшов, щоб землю вмив,
Щоб світ всміхнувсь і вітер сльози!

Київ, 27. VI. 1955

* * *

Третій день бушує море —
Гнівне, збурене, суворе,
Третій день громади хвиль
Крутять піняву кадрили.

Сім чи вісім в морі балів?
Жоден човен не рибалив.
Шторм! Кипить морський прибій...
Шторм і у душі моїй.

Б'ється човен на причалі,
Наче чайка без крила,
Наче я в своїй печалі,
Що кохана не прийшла...

Алушта, 7. IX. 1955

* * *

Коли б я був холостяком,
А ти була ще дівчиною,—
Пішли б над морем бережком
Стежинкою невивченою.

Пішли б,
Збирали б камінці,
Десь море поруч охатиме..
Як гарно це —
Рука в руці,
Жить мріями — не спогадами!

Пішли б?
І підем,— а чому ж?
У даль веде стежинонька.
Бо я — твій муж,
Бо я — твій муж,
А ти — моя дружинонька!

Ми йдем,
Ми будемо іти

Стежинкою невивченою...
Кого в житті б не стрів —
Лиш ти
Була б тією дівчиною!

Алушта, 8. IX. 1955

ЧАРІВНИЦЯ СТЕПОВА

(Жартівлива)

Зеленіють колгоспні поля,
Над полями ранкова зірниця...
Відкіля ти прийшла, відкіля,
Русокоса моя чарівниця?

Гордий стан, зелена блуза,
Русі коси — у жнив'я,
Це — красуня кукурудза,
Чарівниця степова!

Клонить вітер стрункий її стан,
Хоче вітер красуню обняти...
На побачення, прямо на лан,
Йдуть до неї і хлопці, й жонаті.

Той, хто, друзі, полюбить її —
Візьме посаг багатий до двору..
Покорила вона всі краї —
Придніпров'я і Північ сувору!

Всім, до кого не прийде вона,
Ще й достаток веде за собою:
І худобу, й засіки зерна,
І Зорю Золотую — герою!

Чом же хлопців — своїх женихів —
Не ревнують до неї дівчата?
Бо хто вірно її полюбив —
Буде доля у нього крилата!

Над полями висока блакить,
Наливається листя і зерно...
Цю красуню і ви полюбіть,
Покохайте, як Марко Озерний!

Гордий стан, зелена блуза,
Русі коси — у жнива,
Це — красуня кукурудза,
Чарівниця степова!

Київ, жовтень, 1955

* *

Ой у полі дві тополі,
А третя калина...
Над Дніпром пливе поволі
Пісня журавлина.

Над лісами, над полями,
На хмарині сірій
Відлітає журавлями
Наше літо в ірій.

«Кру» та «кру» — журливо лине
Пісня в далеч млисту...
Наче сльози журавлині —
Пада жовте листя.

Пада листя на стежини,
Де ходить любили.
Де ходили — там жоржини
Зацвітають білі.

Я вплету жоржини в коси,—
Ну ж, цілуй за квіти...

В журавлів можливо й осінь,
А у мене — літо!

Київ, 15. X. 1955

В ДЕНЬ ЖОВТНЕВИХ ІМЕНИН

В мене сьогодні мої іменини!
Гості зібрались за дружнім столом:
Гості з Москви,
Білоруси,
Грузини,—
Друзі мої і моєї України —
З серцем одвертим,
З відкритим чолом.

Сяє святково оздоблений Київ...
Я на Хрещатик вікно відчинив,—
Мають знамена, як радості вияв...
Вітер з Дніпра,
Наче спогад, повіяв,—
Спогад Жовтневих омріяних днів.

Я — твій ровесник, Радянська Вітчизно!
В Жовтні родивсь я,
В сімнадцятий рік.
На барикадах, під постріли грізні,
Жовтень співав колискової пісні,—

З Жовтнем зросли ми,
Зріднились навік!

Друже — ровеснику славного Жовтня!
Де б не справляв іменини в ці дні,—
Знаю: життя своє з честю пройшов ти:
Край будував
І фашистів боров ти,
Світиш нових гідростанцій огні...

Де б не були ми — думками єдині,
Зірка Жовтнева — усім нам сія,—
В Польщі,
В Китаї
І на Україні...
Нині мої і твої іменини,
Краю мій рідний,
Вітчизно моя!

Всіх з іменинами поздоровляю!
Прошу сідати за дружні столи...
В день іменин Батьківщині бажаю:
Мирного неба,
Рясного врожаю
І щоб нові
До нас друзі
Ішли!

Київ, 23. X. 1955

СЛАВА ПАРТІЇ КОМУНІСТИЧНІЙ

I

Славсь, могутня, героїчна
Наша Партія Комуністична,—
З нами ти завждї!
Совість, розум, честь народу,
В бій вела нас за Свободу,—
В Комунізм веди!

Ти — спрямовуюча сила,
Ти даєш людині орлі крила,
Щоб сягать висот!
Ти показуєш дорогу,
З перемоги в перемогу
Ти ведеш народ.

Стяг наш — дружба і братання!
В Комунізму голубе світання
Близько вже іти!
На широку вийшли трасу,
Ми — брати, брати по класу,
По меті — брати!

Ми усі — одна родина,—
І велика Русь, і Україна,
І сини Литви,
І таджики, і естонці...
Як планети коло сонця,—
Так ми круг Москви!

Мудрій, рідній, героїчній
Слава Партії Комуністичній!
Дужчай з кожним днем!
Ми — як скеля непохитні,
Одностайні, монолітні,
За тобою йдем!

II

О, Партіє рідна, уклінне спасибі —
За волю, за крила, за те,
Що пісню дала нам, і хліб, і до
хліба,
І сонце дала золоте!

О, Партіє рідна, ми — в шані й
привіті...
Так слава ж тобі і хвала,
Що ти нам найкращу Вітчизну у світі
І долю найкращу дала!

О, Партіє рідна, з тобою — навіки,
Ми вірим тобі — до кінця...
У морі могутнім зливаються ріки,
У Партії — наші серця.

III

Славсь, могутня, героїчна
Наша Партія Комуністична,
З нами ти завжди!
Совість, розум, честь народу,
В бій вела нас за свободу,—
В Комунізм веди!

Мудра, рідна, героїчна,—
Слався, Партія Комуністична!
Дужчай з кожним днем!
Ми — як скеля непохитні,
Одностайні, монолітні,
За тобою йдём!

Київ, 1953

З М І С Т

Стор.

В Москві по Красній площі я іду 3

Д Н І П Р О В И Й К Р А Й

Ніч над Удаем	7
Перед грозою (<i>Малюнок</i>)	9
В вечірній час	10
Ревнощі	11
Над Россю	14
«Лист поштовий із штампом «Сталінськ»	16
«Вам легко мене пригадати...»	17
Дівчині з очима голубими	18
Ялишка	20
«Ти йшла гірською стежкою...»	22
Балада про радянського прикордонника	23
«Над крутою кручею...»	26
Я ждав тебе	27
В саду імені Першого травня	28
Стояв Шевченко над Невою	30
Лісова казка	32
Голуба шаланда	34
Отак живу	36
Любо нам з тобою	37

	Стор.
Знов настане літо	38
Ми голос почули твій, мамо!	40
Хусточка червона із каймою	43
Ой, трембіти, грайте лунко (<i>Під коломийки</i>)	45
В Карпатах	47
Веснянка	49
Як зійдуть зорі вечорові	50
«Весна, весна...»	51
«Ой, очі-очі...»	52
Наталка	53
«Бабине літо»	54
«Святковою порошею»	56
Я вікно зачиню	57
Весна (1)	58
Весна (2)	59
Листоноша	60
Перше побачення (<i>Жартівлива</i>)	63
Мати	65

Я І Д У В Б І Й

Як питає дочка про мене	69
Я вчора стрів дитя біля воріт	71
«Я щодня питаю в листоноші...»	72
Бомбовози	73
І дівчата не виносили нам квітів	75
Смерть Гната Горбатенка	77
Біженці	79
Літо 1941 року	81
Я зберігаю від квартири ключ	83
Сьогодні у мене свято	85
Три берізки	87
У ніч на Йвана Купала (<i>Розповідь партизана</i>)	89
В цю ніч почали ми розгром ворогів	92

	Стор.
Малюнок	93
Борись, Україно!	95
Москва	97
«У сквері діти грали у війну...»	99
Волошки	100
«Світе мій!..»	102
Рябина	103
Тут селище було	105
Лісові оселі	107
Ніч перед боєм	109
Все це так було недавно	112
Вір, моя хорошая	113
Як приїдемо з війни	114
Штурм Великих Лук	116
За тих, які в цю ніч в путі (<i>Під новий 1943 рік</i>)	118
Балада про солдатську підкову	120
Балада про Ларивонову могилу	122
Лежу один, закутавшись в шинель	125
Балада про журавлів	127
Вже проліски цвітуть	129
«Купе в ліску зозуля...»	130
Рости щаслива!	131
Спить перед боєм батальйон	133
«Ми не можемо стрітись...»	136
Суніці	137
Ромашка	139
«Останній вечір у Сенчітах...»	140
Дорога в свято	141
Ще тліє згарище села	143
Большак	144
Рушник	146
У Пуці-Водиці збирав я гриби	148
«Діти просили їсти...»	150

	Стор.
На Захід ми ішли...	151
Красуйся, стольний Київ-град!	153
На перехресті трьох доріг	155
В Бранденбурзі	157

С О Н Ц Е Т Р А В Н Я

Сонце травня	161
Наше щастя	163
Подорож на Чернечу гору (<i>17 червня 1945 року</i>)	165
Хата	168
«Був друг на фронті в мене...»	170
Поїзди	172
Трохи романтики	173
«Поглянь на небо у вечірній час...»	175
Сонце	176
«Другий день тебе шукаю...»	178
«Це злочин — довго спати влітку...»	179
Дві пісні. 1. Дівоча—сумна	180
2. Дівоча—весільна	181
Зять	183
Ранок	185
Зайчик	186
Метелик	187
Ніч є ніч	188
Пастель	190
«Когось хоронили...»	191
Перепел	192
Струмок	193
Кавказ	194
Сонцеград	196
На риштуванні	198
В санаторії імені Чкалова	199
Місячна доріжка	201

	Стор
Рибачка	202
Ода Конституції	203
Балада про негритянського хлопчика	205
Говорить Москва!	208
Я розмовляю, як солдат з солдатом (<i>Лист до американського друга</i>)	210
Пісня про мою дівчину	213
Хліб іде!	215
Польова сумка	217
Тут Ленін жив (<i>З дорожнього блокнота</i>)	219
Здравиця	222
Я — комуніст!	224

П І Д Щ А С Л И В О Ю З О Р Е Ю

Естафета Миру	229
Дніпро	231
Вулиця Миру в Сталінграді	234
Тут будуватиметься ГЕС	236
Березень	238
Сон	239
Море	240
Хай падає поміщик на коліна!	241
Пісня про Богдана Хмельницького	243
Це ти, Україно!	245
Пісня про Київ	248
Русі коси, очі сині	250
Птахівниця Настя	252
В милого сорочка біла	254
Цілуй мене	256
Каска	257
«Царьов» курган	258
Ніч у поїзді «Київ—Москва»	261
Горький у Мануйлівці (<i>1897 і 1900 рр.</i>)	262

	Стор.
Шведська могила	268
В гостях у моря	270
Сніжок мете у Києві	276
Люблю свій край	278
Весняне	280
Дочці Тамарі	281
З циклу «Тобі, кохана!»	
1. «Скільки я разів стрічав світання...» . . .	283
2. Морський характер	283
3. «День і ніч, день і ніч, день і ніч...» . . .	284
4. Безсоння	285
Переяславка	286
Дівчино моя мила	288
В лісі, в Краснокутському районі	290
Зима	293
Весілля	296
«З-за тебе втратив спокій я...»	301
«В небі над полями...»	302
Дятел	303
Засуха	305
«Третій день бушує море...»	306
«Коли б я був холостяком...»	307
Чарівниця степова (<i>Жартівлива</i>)	309
«Ой у полі дві тополі...»	311
В день Жовтневих іменин	313
Слава Партії Комуністичній	315

Редактор *Г. Г. Ігнатенко*
Художник *М. Л. Пікалов*
Художн. редактор *Н. К. Калугін*
Техн. редактор *М. П. Вуек*
Коректор *О. Г. Михайленко*